975
2000

ძველი ქართული

№8-9

ბესარიონ ჯორბენაძის
სახობადიების
ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი
და გამომცემელი
ბიორბი ბოხოლაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე
კახა გაბუნია

პასუხისმგებელი მდივანი
ჭაბუკა ჭირია

დირექტორი
მირიან ხაჭვანი

კონსულტანტი
ოსიკ ჭუმბურიძე

რედაქტორები:
**ციცინო (ნინო) ტვანტალიანი,
მარინე კოკონიშვილი,
ნანა ლილაძე,
რამაზ ქურდიძე,
ნინო ჭუმბურიძე.**

მხატვრული რედაქტორი
ირაკლი ავალიანი

მხატვარი
გია ლაშხი

რედაქციის მანქანა
მაია კობიაშვილი

სარედაქციო საბჭო:
**მარინე ბერიძე,
გენადი ბურჭულაძე,
ლეილა გეგუჩაძე,
ჭელვან დათუკიშვილი,
რუსუდან ლანდია,
ნანა ურთაშვილი,
მიხეილ ქურდიანი,
ლევან ლეონელიძე,
ინგა ლუტიძე,
გიორგი წიბახაშვილი,
თამაზ ხმალაძე,
ნინო ჯორბენაძე.**

მორიგე რედაქტორი
კახა გაბუნია

რეგისტრირებულია ქ. თბილისის
მოაწმინდის რაიონის სახამართლის
მიერ 12.04.99. № 4/9-88.
მისამართი:
3. ინგოროყვას ქ. №8
ტ. 99-75-48

ინდექსი 76016

ადამიანის გულს უცხო ენაზე ლაპარაკებს კაცის გონებასაც და უსუსტებს ზნეობრივ ძალასაც... ამ შემთხვევაში იბადება წინააღმდეგობა კაცის ეროვნულ აზროვნების და მის მეტყველების შუა და ამ წინააღმდეგობის წყალობით ეს პირი რამდენსაც ხარისხით ძირს ჩამოდის სულიერად. თუ იგი გენიოსად იყო დაბადებული, გამოვა მხოლოდ შესანიშნავი ნიჭის პატრონი; თუ ნიჭიერად იყო გაჩენილი, საშუალო ნიჭის ადამიანი შეიქმნება და თუ ბუნებისგან დაყოლილი ჰქონდა უბრალო ნიჭი, მტანჯავს სიტუაციებად ჩამოხტება.

ალიბი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№8-9 (33)

2000

შინაარსი

პრობლემა

გ. წიბახაშვილი, საქართველოს საამბისო არაფერი სჭირდა 2

ნომრის სტუმარი

თ. სახეიშვილი, მ. უსტიაშვილი, „ახალგაზრდებთან ურთიერთობა ჩემი ცხოვრების მიზანს ქმნის“ 6

ადიდებს სული ჩემი უფალსა

„არა ნატაცებისაგან ვეძებდეთ მიწიერებისა“ 9

აბიტურიენტის ფურცელი

შ. ქავაია, გიორგი ლეონიძის „ყოფნადის პაემანი“ 12

ო, ნავ ჩემო!..

ა. ჭინჭარაული, მე რომ... 15

თვალსაზრისი

ი. დუმბაძე, „გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრების“ ერთი ეპიზოდის განმარტებისათვის 16

ფაქტი

ნ. ქავთარია, კათალიკოს დიმიტრი IV-ის ჯვარი ბალტიმორის ვოლტერის გალერეაში 20

პოლემიკა

მ. შანიძე, რ. ქურდაძე, უნიკალა დოდონა კაზირიამ პიუიტს? 21

რეცენზია

ლ. ალექსიძე, იოანე პეტრიწი. განმარტება პროკლე დიადოხოსის „ღვთისმეტყველების საფუძვლებისა“ 22

ესეც ისტორიაა

ი. წიკლაური, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიელთა საბრძოლო იარაღები 24

ჩვენი სკოლა

რ. ლიპარტელიანი, ვენდოთ ჩვენს შესაძლებლობებს! 25

სტუდენტური არქივიდან

ლ. ბრეგაძე, ჩემი პირველი საკურსი 27

ბაბილონის გოდოლი

თ. გოგოლაშვილი, ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირი (იმკ) 29

გამოთხოვება

გ. ბედოშვილი, მშვიდობით, ბატონი ოლეგ! 31

მოუსმინოთ პაპარეს 32

მოსწრებული სიტყვა

კაპიტნის შეგონება 32

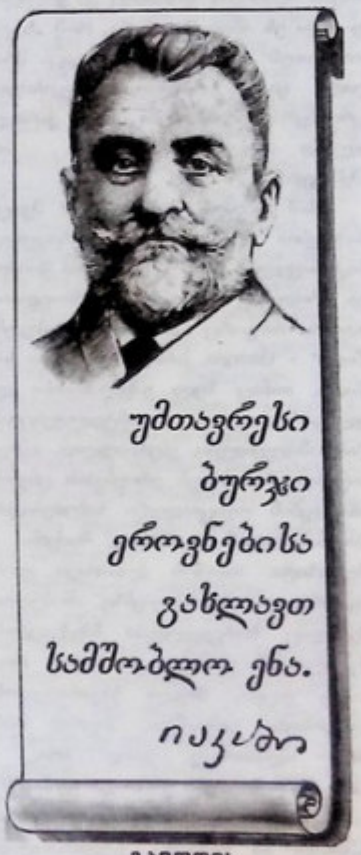

გამოდის
თვეში ერთხელ

ფასი 1 ლარი

21684

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

საქართველოს საამისო არაფერი სჭირდა

გიორგი ნიბახაშვილი

> მეღვინეები მიითვისეს, პირველ-მენტში კი მათ ხელს ფფრიგენენ.
>
> ზურაბ ჯანია, 12.7.2000.
>
> „ენამუსოების ხელმძღვანელი ეს ქვეყანა".
>
> პარლამენტის ვიცე-სპიკერი ელდარ შინელია. 7.VII.2000.
>
> „ხალხი ლუმს".
>
> ა. პუშკინი, „პოლის მოლენოვი"

ერთ ხანმოკლე და არცთუ დალხინებული ცხოვრების გზაზე ათასი ჯურისა და მოდგმის ადამიანი შემხვედრია - ჭკვიანიც და სულელიც, პატიოსანიც და გაიძვერაც, აღზრდილიც და დაკბეჩულიც, კაციც და არაკაციც. მათ შორის ქართველებიც. სხვებზე არც უარესები და არც უკეთესები, თავი ხალმოყვა სიკეთით და სიავით, ღირსებითა და უღირსობით. მოკლედ - ჩვეულებრივი ადამიანები, რომელთაც ჯოჯოხეთიათვის ვერ გაიმეტებ, მაგრამ სამოთხეშიც ჯერ ლას ვერ შეეშვებ, თუნდაც ქართული ნაცნობობით.

და არ შემხვედრია ქართველი, რომელსაც რაღაცა მიზეზის ან მოსაზრების გამო თავისი ქართველობა დაეშალოს, თუნდაც იმ პირობებში მისთვის ასეთი აღიარება საზიანოც კი ყოფილიყო. და ეს იმიტომ კი არა, რომ „საკუთარ თავს" ვერ გაუძღვები. ეს კი მრავალი ფაქტი, როდესაც „ევროპული ერთობის" ადამიანები თავს ქართველებად ასაღიარებენ. პირიქით - არ შემხვედრია.

მაშ როგორ მოხდა, რომ მეოცე საუკუნის დასასრულს, როდესაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა, როდესაც იგი მოელში მსოფლიომ აღიარა როგორც „ქართველთა სახელმწიფო" - Georgia, ქართველთა ერთი ნაწილი, თანაც ზედა ეშელონებისა და ელიტარული ინტელიგენციის წარმომადგენლები, ენერგიულად, აგრესიულად მოითხოვენ ერთობის ცნების ამოგდებას ოფიციალური სახელწოდებიდან (ბიუროკრატიამ ტერმინიც მოძებნა - **რეგიზიტი**. თითქოს ლაპარაკი იყოს ოფიტრალურ დოკუმენტებზე, რომელთა შეცვლაც ხარჯიანია სტენტების შეცვლასთან ერთად). ამ იდეამ, როგორც ვიცით, მთელი საქართველოს აღშფოთება გამოიწვია. მაგრამ რა? გინდ ილაპარაკე, გინდ არა, - პარლამენტის სმენა ვერა და ვერ იწყო ხალხის ხმის ტალღებზე (და არა მხოლოდ ამ საქმეში). გულახდილად რომ ითქვას, პარლამენტისა აქ სახელია გამოყენებული, თორემ ამ იუსტიციური სურვილის კანონად ქცევას ათიოდე პიროვნება თუ ცდილობს და სარგებლობენ იმით, რომ მათ ხელთ უპყრიათ მართვის სადავეები.

საუკუნეების განმავლობაში თაობები სიცოცხლის ფასად იცავდნენ თავის ეროვნულობას. მოზარდებს ენის ამოდგომიდან უნერგავდნენ: ნუ გათაფლდები, ნუ გირეულდები, ნუ... ნუ... ნუ... ქართველობა საამაყოც იყო და სახელისმგებელიც.

და უცბად ასეთი პირველი. რატომ? ამ კითხვაზე დამარწმუნებელი პასუხი ვერ არავის გიცია. მხოლოდ მაგალითებს გვეუბნებიან: ფრანგებს, გერმანელებს, იტალიელებს თუ არ უწერიათ, ჩვენც არ გვინდა, რადგანაც ჩვენც ხომ ევროპელები ვართ.

გესმით, ბატონებო? თურმე თუ ღელეს საქართველოში ქართველი დაბადების მოწმობაში ჩაიწერს, რომ იგი ქართველია, ამით ევროკავშირს გაანაწყენებს და ხელს შეუშლის ერთიანი საქართველოს განმტკიცებას, ესე იგი, ქართველობა საქართველოსათვის დამცავად ფაქტორად ქცეულა... ამბავ მოესწრო საქართველო?

ოღონდაც გაურკვეველი რჩება, ვინ მიწა-წყალია საქართველო, ვისი საკუთრებელი, ვისი მოსავლიანი და საპატრონო? თქვენ კი, ბატონებო, ვინა ხართ? ევროპელები თუ მანქურთები? გამოდის, რომ საქართველო თქვენთვის მხოლოდ აღზევებისა და გამდიდრების საბიელია და ხალხთან, ქვეყანასთან გაკავშირებთ მხოლოდ პარლამენტის წევრობის მანდატი. „ანტიეროვნელები" გადაკვრით გვეფრთხილებენ, რომ თუ ქართველი თავის ეროვნებას ოფიციალურად (საბუთებში) დაიფიქსირებს, ამასვე მოითხოვენ საქართველოში მცხოვრები სხვა ეროვნების წარმომადგენლებიც და მაშინ რაღა ქნათი. მერედა რა მოხდა? თუ სურთ, მათაც ჩაიწერონ და კარგად იყვნენ, ისევე ისარგებლონ საქართველოს მოქალაქის უფლებით, როგორც ქართველები სარგებლობენ. მიეცემოთ ფორმულას: ეროვნება, ვთქვათ, - სომეხი, მოქალაქეობა - ქართული (ხომ არიან ქართველები, რომლებიც საქართველოს მოქალაქეები არ არიან?), რატომ ვეწინააღმდეგებით პრობლემას, რომელსაც რეალურად არაეთანარი ღირებულება არა აქვს? იქნებ იმიტომ, რომ მიეჩქმალოთ ნამდვილად არსებული და დაუფარველი პრობლემები? დღევანდელ ჩვენს პირობებში მრავალეროვნობა კი არ არის პრობლემა, არამედ ევროპული ერის მიერ თავისი ფუნქციისა და პასუხისმგებლობის დაკარგვაა დამღუპველი. გვაშინებენ, ეროვნული ნიშნების წინააღმდეგ ბრძოლა საქართველოს დაშლის ტენდენციას გააძლიერებსო. კარგია, რა, დალოცვილებო, ბნელა? თუ მართლა არ გესმით, რა ოერილებული ნაკლოვანებით გამოხიერებულ ნიადაგზე ამოხეთქა სეპარატიზმისა და ნაციონალიზმის ხეირიანქალმ და სარეველამ? თუ არ გესმით, რა გინდათ მანდ, სადაც ხართ, თუ გესმით და მაინც ასე იქცევით, საქართველოს ეველა მტერია და მოძულეთა შორის თქვენ გამორჩეულად დახვწილები და დაუნდობელები ხართ.

ეკონომიკა, კულტურა, ზნეობა უკვე წარმატებით „დავაეროპულეთ". ეკონომიკაზე მიდგა და ახლა მას, ენას, „ეევროპულებთ". პიროვნების სახელდებიდან მამის სახელი ვიღაცის ძალიერმა ხელმა ჯერ კიდევ 5-7 წლის წინათ განდევნა ქართული საბუთებიდან, ეროვნების აღმნიშვნელი „რეგიზიტიც"

შავ ხელს ლაფავს, რადგანაც მისი ბედის გადაწყვეტაში ხალხის სმა „ჭურვან ერეს" ეკრძალებოდა არ მიდის. მიავარია, ვისი თითის ქნქნ აღმოჩნდება ლილეკი. რიჩელიც უნდა ნარეთის ან გამბრეთის ხარეკისტრიეთი ტბილი. „გადაწყვეტილების მიღებამდე" კი საქმე მაინც კეთდება - ათასობით ფეიერვერკება სხვადასხვა ტიპის ხანგეტები, ხალიც აღარც ერიოვნებია მოთითებული და არც მაბის ხახელი.

ისმის კითხვა: თუ საქართველოში ქართველის მფერ თავისი ერიოვნების დაფიქსირება იწვევს არაქართველის გაღიზიანებას, მაშინ რა ერეობას გამოიწვევს ქვეყნის მოგლ ტერიტორიაზე ქართულის ხახელმწიფო (ანე ყველა მოქალაქისათვის საკანონმდებლო) ენად გამოცხადება?

იქნებ ამაზეკაც უარი ვთქვათ, ბატონებო? თუნდაც ესეც შავ კეთდება: გამოიცა ეროვნული „ქართული ენა და ლიტერატურა არაქართულ სკოლაში": მთავრობამ რაღაც თანხაც გაიღო. გამოიცა ორი ნიმერი და მორმა... ამ ფრთად ხაჭირო წამოწყებისათვის ერთი თეორი ადარაფერ გაიმეტა ამ მილიონებიდან, რომლებიც ასე თვალდათვალ მიდის „ახალი ქართველების" ჯიბეებში.

ერთმა ქალბატონმა ტელევიზიით ბრძანა, ასეთ საკითხებზე პარლამენტის ლია სხდომაზე არ შეიძლება ლაპარაკი. ეკუთვნა, ძალიან ცუდად არის საქმე. რომ ამეკარ პრობლემებზე დახურულ კარს იქით ეკჭირდება ნურწული. ძალაუნებურად გაგახსენდება ნიკოლო მაკიაველი და მისი ნაოქვამი, რომ მთავრობა ყველაზე მეტ საიდუმლოს საკუთარ ხალხს უმალავსო.

ერიერულობის დამალვა კი არა, ამაღლება და დაკარგული პრესტიჟის აღდგენა უნდა. საერთაშორისო ხისტმაში შესვლა, რა თქმა უნდა, დაფასება და აღიარებაა, მაგრამ ერისა და მისი ხახელმწიფოს ოკუპაციები, ლიხეება, პრესტიჟი ვალობდეს ქვეყნის შიგნით და ძირითადი მარეკეტელია, რანაირი ცხოვრებით ცხოვრობენ ერის შემადგენელი ფენები - ხელ ზეკიდან დაწყებული და ე.წ. „ფესკერით" დამთავრებული. ნაოქვამია, პატრიოტმა ჭირი მალაო, მაგრამ ჭირმა თავი არ დამალაო. ყველა ხედავს, რა ცოდვა-ბრალი ტრიალებს საქართველოში. თვით ბატონი პრეზიდენტი აღშფოთებით ბრძანებს, რომ „კორუფციამ წალეკა ქვეყანა, კონტრაბანდამ წალეკა ქვეყანა", რანგით დაბალი ჩინოვნიკები კი პირს იწმენდენ და რეკეთის ადანაშაულებენ - ჭორების გეფურცლებენო. ალბათ შავი თეძორის დიდი ერმნობა უნდა ქონდეს ეკონომისტს, რომ ტელევიზორიდან აბეკეცის, თითქის საქართველო კორუმპირებულ ქვეყნებს შორის პირველ ადგილზე კი არა, მესამე თუ მეოთხე ადგილზე უნდა იყოს მსოფლიოში რომელიღაც ბანდიტურეთა თუ ხანტი-მორეკის შემდეგ. ან რა დიდი შვებაა, ბატონებო, იმისი მეკეცება, რომ კორუფციის პრობლემა ყველა პოსტსაბჭოთა ქვეყანაშია. ეს ქვეყნებში კარგად ბერია, რის მიბაძეც ეკეთები იქნებოდა (ეკანმრეველობის დაკვა, ვანალეტაზე ზრუნვა, წიგნების ბეჭდვა და სხვა).

შიგნიდან მარეთ ცოდე არ ეკეთება. ხელისუფლების ავტორიტეტიც ქვეყნის შიგნით იეჭვება ან ინფერეა და ყველაფერი განპირობებულია ხელისუფლებისა და ხალხს შორის არსებული ურთიერთობის ხასიათით, ხოლო „საგარეო" ინტერესები ხელ სხვა ფაქტორებით არის მოტივირებული. მასსხენდება ძველი ისტორია. ბრეშნევი „დაუჭაკეცდა" ერთ აბერკელ ფესიმონეს ფერეზს. საბჭოთა პრესამ ეს ფაქტი ნათელა „ეუშათა სახელმწიფოს ლიდერისა" და „კაპიტალისტური ქვეყნის მშრომელი ადამიანის კლასობრივი ურთიერთგაგების ნიშეშად. მაგრამ მალე ეს „კლასობრივი მეგობრობა" მოულოდნელად შეწყდა. ოფიციალური შეხვედრახ ბრეშნევმა ფონ ენეკის უნოდა „ხიბსაოური ახალგაზრდა კაცი". ენეკიმ თავალა ასეთ მასმარეა, ნამეხარიზმად გამოწვეული ხელ ეკან წაიღო და ჩაყრილად გასაცხადა, რომ იგი „ახალგაზრდა კაცი" კი არა, ამბრიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტია. ფაქტი გასმაურდა, ფერეზმა კი ბრეშნევს პროტესტის დეპეშა გამოუგზავნა: „თქვენ ნეეს პრეზიდენტს შეურაცხყოფა მიაყენეთ", თვით ბრეშნევი კი საკუთარ ქვეყანაში თავისი ავტორიტეტის შენახვა ძალიებურად დაეტანჯებოდა.

რაც უნდა ანტიალხური ფეის ბეკეში, მას ხალხი მაინც ხეირდება და ამიტომ თავისებურად ზრუნავს მასზე. ხელისუფლება ხეირდება ხალხსაც. ამიტომ ხელისუფლებასა და ხალხს შორის უნდა არსებობდეს რაღაც კავშირები - რეალური და არა ლოზუნგების დონეზე, რაღაც საკითხებში უნდა ხეკერილი ერთმანეთის. მათ შორის ამ კავშირების ხრული ეაწყება, ხალის ხრული დაკარგვა ტრაგედიაა ორივე მხარისთვის, ეს ზოგადი საქართველოში და აქაში ბრალი მიუძღვით იმათ, ვინც ბირიტად, ეფექტურად გამოიყენა თავისუფლებაზე ოცნებით მოკრული ხალხის ნდობა და კლანურ ინტერესებს ანაცვალა ეკონომიკაც, კულტურაც. მორალიც და მთლიანად - ქვეყანაც. მათ ხალხს წაართვეს ყველაფერი და მოაგარიც - ნება, თავდაცვის ელემენტარული სურვილი.

ხალხისა და ხელისუფლების ტრაგიკულ გაუცხოებაში დიდი მნიშვნელობა ქონდა იმ ორმილიარდიან საგარეო ვალს, რომელიც ხელისუფლებამ აიღო ხალხის სახელით, მაგრამ შეაინოქა კლანებისა და თანამდებობებზე მოკალათებული პირების ჯიბეებში. კორუფციით ეფერები ქვეყანას ვერ გადაეგერეგნო. ნეტი თავისებურება ის არის, რომ არაფის, - არც პირიფეხებისა და არც დაჯგუფებებს,- არაფითარი პასუხი არ მოეთხოვეთ - ყველაფერი შერნათ ხახეოთ. მაგალითები ზედა ეშელონებიდან სწრაფად გაიმეორეს დაბლა და დაბლა დონეებზე. განსხვავება მხოლოდ მასშტაბებშია: ისარაფენ ისდენს, რამდენის მოპარეაც შეიძლება - ზოგან მილიონებს, ზოგან პენსიონერის 12 ლარს.

ნინოფენეა ეკრარეულ კიბეზე ყველამ კარგად იცის, რა ეკეთება ზემოთ ან ქვემოთ. კიბის საფეხურები ერთმანეთს აკონტროლებენ, რომ „თავისი წილი" არ დაკარგონ, ბორიტების აღეკვეთაზე კი არც ფიქრობენ და ვერც იფიქრებენ - ინტერესთა ბალანსის დარღვევა უსასტიკესად ისჯება. დაუსვენელი რბენა მხოლოდ დანაშაული და სწორედ ეს არის ხალხისა და ხელისუფლების მტრული გაუცხოების ძირითადი და მთავარი მიზეზი. ამიტომ

ხალხს არ ხუცური თავისი ხელისუფლების და არ ენდობა მას. ეს ცნობილი ფაქტია.

მაგრამ არის მეორე მხარეც - არც ხელისუფლება ენდობა ხალხს, ამბობ XXI საუკუნეზე მეოცე მაუალითია არმეფეების ნაგერების დრის ძალადობისა და მოსეფლის გამძიერება. გამარჯვებულებში, გასაგებია, ამ ფაქტს ეოცნალი თავი არ აღიარებს, რადგანაც კარგად ესმოდა, რა შეიძლება მოხდეს ასეთ აღიარებას.: ამბობ დაფიქრდი იმეორე ბენ. ეწერალია. მაგრამ ამ ბალიოლმა გულში ხომ იცის, რომ ეს მართალია და მოვლმა ხალხმა იცის ეს. არაბები ხეშრობენ, ხმელი პურის ნაგებსზე რაბლენიც ენდა ამტკიცა. ძალეაა, ამბავ ის არ გაუგზავლენია.

ლეს საქართველოში ეოცა ეთნე თუ ლეფის „ხმელ პურსა" და „ხალვაზე". ხალხი ეხლ გორცა. რა რა არის, XXI საუკუნეზე ხელ ნაიჭია. გეთანაოცდა და XXI საუკუნეზეთ წაეხეს „ხაბაზი ეკონომიკის პრობლეგმებს".

ხალხის სწორედ ეს გეთანაოცდაა ხელისუფლების მოიერი მიღწევა და ისინი ეარაბეა, რომ არაფერი „ოფოლქში" არ მოხდება - ამბანოვის არც ფლოქნილი მასალაა და არც ასოფლოქნილი მეკანიზმი. ცოლ.ეველი ნაბერწკლები კი არაფის აშინებს, პირიქით - ისინი საჭირეც კი არის ლეკორაფერელი თეალსაზრისით.

ნაზოგადოება ლაიშალ ფენებად. ამთ გაჩეფი ნიშანია ქონებიერი მეკუთვნილება, შეკერეფილი კი - ხაფალეული, ერთიერთმეფალეული, შერი და შიში. ამთ შორის დაფალიფილი, ესაბეკენი, თუმცა საკმაოდ შეკერეული, ბრძოლა მიმდინარეობს, ისეთი, რომელიც შეაღენილი მარქსისეული „კლასობრივი ბრძოლა" ეს ეკონომ ოთმაშიდ გამოიყენება. ამ ბრძოლამ ამსაზერალა ქვეყნის მოლანობა, ეკონომიკა. ეკონომია, ხმეობა და ერიფეული ერთიანობის გრძნობა. ეს იერაზობა და არანაკლებ ლამაზეეკონია, ვიდრე მაეკი რიალური და ხელოვნური ტაიეეენი, რომელიც ხალხს დაიეეცა თავს.

და მაინც ეპასუხად რჩება კითხვა. რა ძალამ მიიეანა ქვეყანა ამ მეფეობრეობამდე? საქართველოს ხომ ხაამინი არაფერი სჭირდა! დაინეა ეველაფერი - ბაზისიც და ზედნაშენიც. და XXI საუკუნეზ გაკეთდა (-ეოფეაა) ქართველების ხელით. გეფეეარს ეოლაბრალება,- გეჩერიფენი. მეტი ლაჩრობ იმიტომ ვაეენეთა, რომ ეკეფრობ. მაგრამ რიფონ მოიფეეხა ამ მეტრმა ამალეი ეენეარი თუ ეხინდინი ქართველის მიეეოფეეა, რომ ბაზარზე მწვანილის ეიეფალეა კი რომელიც ხაზალეარიფოველმა ფეინდმა ეენა ეკისეაფლის და ეაკეობრალლის? ან რიფონ მოხდა, რომ ხეხიდ ეენეულ მიფალეფეს მხალად ქეფი და ეანეი ლაეხეფა წინ და ისე ნაიეეა, რომ ეამეკოხეეც არაეინ არის? ერის რეფეეფეა ფაქტობრეეად შეეეფეულია. ერი დაფეეა - ეოეფალი მეხალე (თეენალ მეოთე) ეენხალეფეა, ხეკალებში ბავშვების რაოფალობა ეალეთალეე მეკოფალეა. ეს არის ეენალეალი, ეეეი კი არაეენი.

ერმა ოეალეალმა ქალბატონმა ქართველები ხამრეა ოეალეალების შეალარა - ზრომა არ ეენეფრეა. ეალეა ქალბატონი. ქართველებს ზრომის ეენალეა წაარეფეს და ამთ ეენეეენი ხეეჩალეალეკ ეენიეეს. პარაზიტებმა კი ერის ხეეენალეა.

ვის სეეფალეა ეს? რაკი რალეაც ,ეეფალეა, მაშინალიეეს ეალეკის ხეეფალეა.

ნაიეეენა, ეალეეაფალეული ხაეს ეეეფალეალეა, და ეეკ ძალეაეენეენალ ერთი „ხაეს" ეალხეეენა.

რიფონ ეენალეა, მეორე ეალეალეა ომში ანეალეალეენალ კალეეეის ერთიანობის ალეეალ ეენალეა ეალეეა ჩენალეა ეალეეს ეალეეენალ ალეალეენალ „ეენალეენის ხეეენეში". ამ ეალეალეენში ეენეენალ ხალეენალეეს კი ეენეენა ომის ეალეა, რომ ომალეს ეალეეენალ ეალეეენალ ეენალეენალ ეენალეენალ ეენალ

ნინოფინეკების, მეკრთამეკების თვითნებობას, უპრინციპობას. ბიუროკრატიაში აყვანილი იქნება ხალხების სიმაღლეზე. ქრთამზე გაწაწკვეული და კანონისადმი ცინიკურად განწყობილი ნინოფინეკი ხაზოგადოების ყველაზე დამანგრეველი ძალაა, ამიტომ მათ ირგვლივ უნდა შეიქმნას ხელშეუხებლობის ატმოსფერო".

„უნდა დამკვიდრდეს აზრი, რომ პატიოსნება და წესიერება უსუსურთა ხვედრია, ალიერთათვის კი იგი ზედმეტი ტვირთია და მახრჩობის იმიჯი".

„ჩვენ ვიმუშავეთ ადამიანების გასარეგულად მიზარდობის ასაკიდან. ამისათვის ქრთამი, უშნოება, ეგოიზმი უნდა შეეცვალოს, როგორც პირიფეხის თვითშენახვის სრულიად დასაშვები ხერხები. ჭეშმარიტებულობა და მიშურნეობა იქცეს ადამიანთა ურთიერთობის ყოველდღიურ ნორმად".

„უსრდელობა, თავხედობა, ლაფობა, ნარკომანია, ერთმანეთისადმი სიძულვილი და შური, უსიტყვოობა, სხვა ხალხების მიმართ მტრობა და ავადმყოფური ნაციონალიზმი აღუდგენლად შლის პირიფეხებას და სრულიად უსაფრთხოს ქმნის მას ხაზოგადოებრივი თვალსაზრისით. სხვა ხალხებისადმი მტრობა თანდათან გადაიზრდება თანამოძმისადმი გულგრილობაში და, თუ დასჭირდება, მტრობაშიც. ახალგაზრდობა ხარბია უსრულ ცხოვრებაზე. ამას კი ფული სჭირდება. უნდა მოვანდეთ იმ აზრს, რომ ფულის მოხაბეზღებლად ;ყველა ხერხი დასაშვებია. ახალგაზრდობას, განსაკუთრებით თანდაყოლილია ასაკში, უნდა ნაკუნურეთ „სექსუალური თავისუფლების" მოძიების სურვილი, ხელი ყოველგვარი შეზღუდვა გამოცხადდეს დრამატულად და დასაცინ ტრადიციებად".

„ზიზღრეული, ცხადია, მიხვდებიან და გაიგებენ, რა ხდება და სმას ამიღებენაც ყველანაი. მაგრამ ასეთი ადამიანებს ნაკლებები უსერხულ მდგომარეობაში და ჭკვის სასაცილოდ გავხდეთ, მოვუტანთ მათ ხესტ მხარეებს ან მოვაწერთ ისეთ რამეებს, რაც საზოგადოებაში ხელელისა და მოლაპარაკის ობიექტს შეუქმნის".

მოყვანილი ციტატები თარგმანის თარგმანია და ალბათ რაღაც დეტალური განსხვავდება დედნისაგან. მაგრამ საკანონო ნანაფიქრი ცხადია და განსაკუთრებული წარმატებით იგი საქართველოში ხორციელდება. ვერც ერთი მხატვარი ვერ შექმნიდა უკეთეს ილუსტრაციებს, ვიდრე ჩვენს ცხოვრებაში მიმდინარე მოვლენებია.

ზემოთ მე „ხალხი" ვახსენე. ნუთუ ეს გასაოცარი დამთხვევები მხოლოდ შემთხვევითობაა? თუ ასეა, ეს რაღაც მისტიკაა. მე პირადად მისტიკის არა „ჭეშმ.ს და ამ მოვლენებში კარგად გაანალიზებულ პრაგმატიზმს ვხედავ.

თითქოს ვიღაცამ ხალხთველი იქცია ერთ დიდ აუქციონად, სადაც ნაღლის ფასად იყიდება ყველაფერი - მიწა, წიაღის სიმდიდრე, გზები, წყლები, მიები, ტყეები, ქარხნები და ისტორიული ძეგლებიც კი. ხდება (თუ უკვე მოხდა) ერთეული სიმდიდრის გასხვისება ერისაგან. ჩამოყალიბდა ნუგეშინაცა ერის მეტის მადონა და მონამოძულებულის ფსიქოლოგიითა და რაღაც უსუსური კომისიებით ხერხ ამ კასტის წმინდანებად ქცევა. არ გამოდა არაფერი! არა ამბობენ, რომ კომისია არ მოიწადინებს საქმის გაკეთებას. ძალთა თანაფარდობაა უფლებად უთანასწორო და ნუგეშინაცა კასტა თავს დაიცავს გაიფრენთ, ფულით, ტყეთი და თანამდებობით.

დღეს საქართველოს სჭირდება საშინაოს სიყვარულით გულანთებული განათლებული ახალგაზრდობა. მაგრამ ვიღაცა ჩვენს ჭაბუკებსა და ქალიშვილებს პორნოგრაფიასა და ნარკოტიკებში ახრჩობს, „ბანელზე" ეროვნება, „ცისფერობას" უჭებს. ასეთების მართა ითლია.

საქართველოს პირველი სჭირდება თუნდაც ათასთასი ბრძოლისუნარიანი და ხალხის სიყვარულით შეპყრობილი ჯარი. ვიღაცამ კი ყველაფერი იცინა, რომ ქართული ჯარისათვის ნანასახშიც ვიეტნამი ხასელი, ნაკლა მასში მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის გრძნობა. ჯარში საჭიროები შეშინების, დამცირების, დაცინვის, უსამართლობის, უპატრონობის საშალად იქცა. ობრძოლებს კი ასეთი ჯარისაკი?

საქართველოში მრეწველობა და სოფლის მეურნეობა განადგურებულია. ამავე დროს უმუშევრობა თითქმის ასპროცენტიანია და ვიღაცა ენერგიულად ცდილობს, რომ შრომას მონატრებული ხელი არაფითარ შემთხვევაში არ დაუბრუნდეს გაპარტახებულ ქარხნებსა და მინდვრებს. ყველაფერი კეთდება, რომ თაობები მიეწიოთ და შეურიცხონ სიღატაკეს, მათხოვრობას, სხვისა ხელში ყურებას, დამცირებას.

ამ ეიამეო ცხოვრებაში ადამიანებს ჰკრავს არანაკლებ სჭირდებათ იმედის შუქთა და სიკეთით დამუხტული ხელოვნება და ლიტერატურა. გვთავაზობენ კი სისასტიკეს, სიბილწეს, ღალატს, გაუტანლობას. ადამიანს წარმოუდგენენ როგორც ბინძურ და ეოველგვარ ღირსებას მოკლებულ არსებას. ამით ნერგავენ მისადმი ზიზღსა და სიძულვილს. ამგვარი მორალი ამართლებს ყველა იმ სიხაბაღლეს, რაც ცხოვრებაში ხდება.

ერის ქმედითუნარიანი ნაწილი უცხოეთში გაიფანტა ან პარალიზებულია და მოიქმა-ეოდების მეტს არაფერს აკეთებს. ეს არის ერის გონება და ენერგია, რომლებიც ხამშობლოში არავის სჭირდება. ცხოვრებამ მოიტანა... თვით ეს ცხოვრება ვინ მოიტანა? აშკარაა, რომ მოქმედებს ვიღაცის ძლიერი და დაუნდობელი ხელი, მოქმედებს მკოდურად, დასახული მიზნის ღრმა ცოდნითა და ბრწყინვალედ დაშენებული ტექნოლოგიით.

ძალაუნებურად ნდება ეჭვი, რომ ვიღაცას საქართველო სჭირდება როგორც სიერეკ, ტერიტორია და მატერიალური სიმდიდრე. აქ მცხოვრები ადამიანების ბედი კი ნაკლებად ინტერესებია. ვინ არის ეს „ვიღაცა" და ვინ ეშმაკურება მას?

***P.S.** ამ წერილში გამოთქმული აზრები და ეჭვები თუ ვინმეს ფანტაზიად ან სისულელედ მოეჩვენება, მას კვლავ გავუმეორებდი კითხვას: ათი წლის განმავლობაში საქართველოს თავს დაატყდა უდიდესი უბედურება, რომელიც ვერ აიხსნება ვერაფითარი კანონზომიერებით. რატომ მოხდა ეს? ვიღაცა ხომ არის დამნაშავე? ვინ?*

ნომრის სტუმარია ცნობილი ქართველი მეცნიერი, პედაგოგი და მოღვაწე, აკადემიკოსი კონსტანტინე წერეთელი. ბატონ კოტეს ესაუბრნენ და მასალა მოამზადეს თამაზ სახელიშვილმა და მარინე უსტიაშვილმა.

„ახალგაზრდებთან ურთიერთობა ჩემი ცხოვრების მიზანს ქმნის“

ჩემი გვარი ცნობილი გვარია. მისი მატარებლები ზემო იმერეთში ცხოვრობდნენ (დღევანდელი სამხერეთისა და ჭიათურის რაიონები), რის გამოც იმერეთის ამ ნაწილს, რომელიც თავად წერეთლებს ეკუთვნოდათ, „საწერეთლოს“ უწოდებენ. წერეთლების გვარში თავადებთან ერთად აზნაურებიც და გლეხებიც გვხვდებიან. თავადები ძირითადად სამხერეთსა და სხვატორში ‘ცხოვრობდნენ, სხვები კი სამხერის გარეთ. წერეთლების სათავადოში განარჩევენ ორ შტოს: სამხერისა და სხვატორის წერეთლებისას. ამ უკანასკნელს ეკუთვნოდა ჩვენი სასიქადული პოეტი აკაკი. ჩემი წინაპრები კი სამხერელი წერეთლები იყვნენ, რომლებიც განსაკუთრებულად იმერეთის მეფეების - სოლომონ I-ისა და სოლომონ II-ის დროს აღზევებულან. ჩემი წინაპარი, „მოდინახეს“ ციხის პატრონის ვაჟი - პაპუნა წერეთელი, იმერეთის ზემოშხარის სარდალი იყო, მისი შვილი ნიკოლოზი სოლომონ I-ის მეპატრეობუხუცესი იყო, რომლის შვილიშვილი - ბეჟანი ცნობილია იმით, რომ 1816 წელს რუსების წინააღმდეგ აჯანყების მეთაურობდა. ბეჟან წერეთელს ცოლად ჰყავდა იმერეთის მეფის- დავით ალექსანდრეს ძის ქალიშვილი - მაია. მაია შვილიშვილი იყო ბაბუაჩემი - იოსებ (სოსო) წერეთელი, რომელიც დაჯარწინდა ერეკლე II-ის ქალიშვილის მარიამის შთამომავალზე - მარიამ (მაშო) ცოცეშვილზე (მარიამ ბატონიშვილის მეუღლე იყო თბილისის მოურავი დავით ცოცეშვილი).

ასეთია ჩემი გენეალოგია, რომელიც საქართველოს ორ მეფეს უკავშირდება: იმერეთის მეფეს - ალექსანდრეს და ქართლ-კახეთის მეფეს - ერეკლე II-ს.

საბჭოურ ხანაში წერეთლების სათავადო შტომ დიდი დანაკლისი განიცადა, განსაკუთრებით 1924 წელს, როდესაც მათი დიდი ნაწილი მთავრობის საწინააღმდეგო გამოსვლებში მონაწილეობისათვის სადგურ შორაპანში სასაჭიდლო ვაგონებში ამოხოცეს. მათ შორის ბევრი იყო ჩემი უახლოესი ნათესავი. წერეთლებს 1937 წლის რეპრესიებიც შეეხო. ბევრი მათგანი სწორედ წერეთლობისათვის დაიღუპა.

ამგვარად თავად წერეთლების შთამომავლობიდან სულ რამდენიმე ოჯახიღა დარჩა.

ჩემი ოჯახი სამი წევრისაგან შედგებოდა: მე, მეუღლე - ლეილა ბრეგაძე და ვაჟი სოსო წერეთელი. სოსომ სამხატვრო აკადემია დაამთავრა, ფერწერის სპეციალობით. ერთ ხანს ხატვას ასწავლიდა მარტყოფის ინტერნატში, მუშაობდა სულხან-საბას სახელობის პედაგოგიურ უნივერსიტეტში (კითხულობდა ხელოვნების ისტორიას), ასევე ქართული დოკუმენტური ფილმების სტუდიაში. სამწუხაროდ, იგი ოცდრამეოთხეული რეგალიის მსხვერპლი გახდა, 1983 წლის 18 ნოემბერს 25 წლისა დაიღუპა (დაკრძალულია საბურთალოს საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში). სოსო უფროსად მორწმუნე იყო. ეს მის შემოქმედებაშიც აისახა. მან ბიბლიურ მოტივებზე მრავალი ტილო შექმნა. სახარებას მუდამ თან ატარებდა, სიონის საკათედრო ტაძარში მსახურობდა სტიქარონად. სოსო ფლობდა დასავლეთ ევროპულ ენებს (ფრანგულს, გერმანულს და ინგლისურს). მუხედავად მისი ასაკისა, როგორც მხატვარმა, ბევრის გაკეთება შესძლო. იგი დღესაც ცოცხლობს თავის ფერწერულ თუ გრაფიკულ ნამუშევრებში. მისი პერსონალური გამოფენები მოწყო თბილისში, ქუთაისში, ბათუმში, მის მშობლიურ სამხეთრეში, პარიზში. სოსო წერეთელის სახელს ატარებს სამხერის საბავშვო სამხატვრო სკოლა, თბილისის ერთიერთი ქუჩა, მის საცხოვრებელ სახლთან, რომელსაც გაუკეთდა სოსოს მემორიალური დაფა.

მძიმე ხვედრი გვერგო მე და ჩემს მეუღლეს: დაგვარგეთ ერთადერთი ვაჟი, ახალგაზრდა, ნიჭიერი, მოსიყვარულე. და მაინც საჭიროდ ვთვლით შეძლებისდაგვარად ვაკეთოთ ჩვენი ქვეყნისათვის რაღაც სასარგებლო და ეგზისახეროთ სოსოს ხსოვნას. დარწმუნებული ვარ, ეს იქნებოდა ჩემი შვილის სურვილიც. ჩემი ცხოვრების დევიზია ნიკოლოზ ბარათაშვილის სიტყვები:

„არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი მკვდარსა ეგზგავსოს,
იყოს სოფელში და სოფლისთვის არა იზრუნოს“.

* * *

დალხინებული ცხოვრება ნაკლებად მჭონდა. 7 თუ 8 წლისა ვიყავი, როდესაც ჩვენი ოჯახი ნორმალური ბინიდან ეოფილი წყალსაძაბავის შენობაში შეგვასახლეს. საქმე ის არის, რომ ბაბუაჩემი იმ დროს ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მუშაობდა. ჩვენი სახლი საუნებო იყო და საავადმყოფოს ეკუთვნოდა. ჩვენი ბინა მოეწონა საავადმყოფოს პარტიული კომიტეტის მდივანს, ბაბუაჩემს კი ორი დიდი „ოდა“ ჰქონდა, იგი იყო არა მარტო წარმოშობით თავადი, არამედ მეფის რუსეთის ეოფილი ოფიცერიც. ბინა ბაბუაჩემის სახელზე იყო. საავადმყოფოს ადმინისტრაციამ ბინიდან გამოგვასახლა და იმავე საავადმყოფოს სამრეცხაოში შეგვასახლა (სამრეცხაო მოთავსებული იყო ძველი წყალსაძაბავის შენობაში). ეს მოხდა 1928 თუ 1929 წელს და ამ დროიდან 1959 წლამდე ეოფილ სამრეცხაოში ვცხოვრობდით, ვიდრე არ მივიღე ის ბინა, სადაც დღესაც ვცხოვრობ. სხვათა შორის, ამ სახლს მრავალი კოშკის ფორმა ჰქონდა და ცნობილი იყო როგორც „კოშკი მტკვრის პირას“ (დღეს იგი დანგრეულია, სახლში იატაკი ასფალტისა იყო, კედლები კი - საოცრად სქელი). ცხადია, საცხოვრებლად უფარგისი იყო, მაგრამ ჩვენ არაფერი შეგვეძლო: ბაბუა პენსიონერი იყო, დედა მასწავლებელი, მე კი - სკოლის მოწაფე, ამ „ბინაში“ სტუდენ-

ბრც გაქვსი, ასპირანტიც, დაუცავი საკანდიდატო და საფლეტორი დისერტაციები, მიუხედ პროფესორის წიდებაც. რიგორც ხედავთ, საკმაოდ ძნიშ პირობებში მიხდებოდა ცხოვრება და მუშაობა. მაგრამ ძირითადი სიძნიშ ჩემი ცხოვრებისა. ცხადია, ჩემი ეროს ტრაგიკული ისტორიაა, რომელიც ჩემი სიცოცხლის ბოლომდე გაგრძელდა.

რაც შეხება თქვენს შეკითხვას, თუ რა არის უფრო მნიშვნელოვანი მეცნიერულ მუშაობაში წარმატების მისაღწევად: ნიჭი, შრომა თუ ორივე ერთად, აქ პასუხი ერთია: წარმატებული მეცნიერული მუშაობისათვის ორივე საჭიროა: ნიჭიც და შრომაც. მე დაბადებული მესამეს: გაბედული საჭმიანობით, რომელიც ეშმახურები.

არ გაჭრა მნიშვნელოვანი წარმატება, თუ შენი საქმიანობა არა ხარ გაბედული, არა ხარ შეკავებული. თუ მხოლოდ მსახურობ და შენი დროის დიდი ნაწილი საკვლევი თუ შესასწავლი ობიექტისაკენ არ არის მიმართული, სასურველ შედეგს ნაკლებად მიაღწევ. ხშირად მარტო ნიჭი საოთახეო შრომის გარეშე არაფერს იძლევა. ამიტ დროს, ეს შრომა უნდა გაბედული.

* * *

დიას, მე ვარ აკადემიკოს გიორგი წერეთლის პირველი მოწაფე სეისმოლოგიის დარგში. რას განაპირობებ ჩემი არჩევანი? გასაგები.

მოგეხსენებათ, აკადემიკოსმა გიორგი წერეთელმა სეისმოლოგიური განათლება ტბილისში - ინფორმაციისა ის სახელგანოჭილ ცენტრში მიიღო, თუმცა ერთიერთი სეისმური ენის - არაბულის შესწავლა მან სტუდენტობისას თბილისის უნივერსიტეტში დაიწყო. მისი არაბულის მასწავლებელი იყო თბილისის უნივერსიტეტის ერთერთი დამაარსებელი აკაკი შანიძე. ტბილისში გიორგი წერეთლის სეისმოლოგიური მაქმანების ხელმძღვანელობდნენ ცნობილი არაბისტი ენუქიძე, რომელთანაც თავის დროზე არაბულის სწავლობდა აკაკი შანიძეც და პაპელ კოკოცაშვილი - ებრაელისა და სირიულის სპეციალისტი. თბილისში დაბრუნებულმა გიორგი წერეთელმა ისევის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე არაბული ენის ლექციების კითხვის მოკლედ ხელი. აქ შეხვდა პირველად მას, აქ მოეხმნენ მისი ლექციები მე და ჩემმა ჯგუფის მეგობარმა - ალექსი ლეკიაშვილმა. შემდეგში ცნობილმა არაბისტმა. გიორგი წერეთლის მერე დაარსებული სეისმოლოგიის კათედრის გამგემ. ხუთიდან ჩვენ ორი - მე და ალექსი ლეკიაშვილი ვეკუთვნოდით გიორგი წერეთლის პირველ ასპირანტები სეისმოლოგიაში. ალექსი - არაბული ფილოლოგიის ხალხი, მე - ებრაელ-არამეული ფილოლოგიის ხალხი. სეისმოლოგიის ამ დარგის ასეთი განაწილებაში ჩვენს შორის

გადანაწილება რიგი ძველმა შაურიანმა შეასრულა. დიდმნიშვნელოვანი, შაურიანის რიგი მაინც სეისმოლოგიის რიგელ დარგს დაეკუთვნოდა და მინდა ავიგელი. „შაურიანის ნაგლეჯი" ალექსი ლეკიაშვილის არაბული ფილოლოგია შეხვდა, მე - ებრაელ-არამეული. ორივე ქმაოფილი დავრჩით და ჩვენს საქმეს შევუდექით.

ორიოდე სიტყვა იმის შესახებ, თუ რაზეა ავორმე სპეციალობად სეისმოლოგია - მეცნიერება სეისმური ხალხების (არაბები, ებრაელები, სირიელები, ეთიოპიელები და სხვ.) ენისა და ლიტერატურის შესახებ, რომ განსაზღვრა ჩემი მიზანი. პირველ რიგში აღსანიშნავია მრავალი საუკუნის მანძილზე ამ ხალხების ისტორიულ-კულტურული ურთიერთობა ჩვენს შობლიურ ხალხთან, ჩვენს სამშობლოსთან, რაც ითქმა წერილობით წყაროებში, მათ შორის მოცულ რიგ ეპიგრაფიკულ ძეგლებში, ქართველ ენისა და ლიტერატურაში. გავიხსენოთ მსოფლიო ცივილიზაციის განვითარებაში ებრაელი ბიბლიის ადგილი, მისი როლი ქართველთა სულიერ ცხოვრებაში. ებრაელთა 26-საუკუნოვანი მოსახლეობა ქართულ მიწაზე და თუ ეკუდლევე ამას გავითვალისწინებთ, მაშინ გასაგები იქნება ჩვენთვის ებრაისტიკის განსაკუთრებული მნიშვნელობა. იგივე ითქმის სირიული ენისა და ლიტერატურის შესახებ. რიგორც ცნობილია, სირიულმა ლიტერატურამ განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა ქრისტიანული აღმოსავლეთისათვის, მათ შორის საქართველოსათვის. გავიხსენოთ საქართველოში 13 ასურელი (სირიელი) მამის მოსვლა, რომელთაც საფუძველი დაუდეს ჩვენში ხანმოკლე ცხოვრებას, მათი მოღვაწეობა დიდ ეკრანდებოდა და შესწავლას მოითხოვს. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ასურელთა დასახლება საქართველოში და მის ტერიტორიაზე თანამედროვე ასურელი დიალექტების არსებობა, რაც აგრეთვე შესწავლას მოითხოვს. ეკუდლევე ამან განაპირობა ჩემი დინტერესება სეისმოლოგიით.

* * *

სეისმოლოგიის განვითარებას საქართველოში საკმაოდ კარგი ტრადიცია ექმნა, რაც განისაზღვრება რიგორც ხალხური მასალის სიუხვით, ისე ჩვენს ქვეყანაში სათანადო სპეციალისტების არსებობით. თბილისის უნივერსიტეტის დაარსებისთანავე აკადემიკოსად იქნა მიწვეული სეისმური ენების, ლიტერატურისა და ამ ენების მატარებელი ხალხების ისტორიის შესწავლა, რომელთანაც ამის მოითხოვდა ქართველ საზოგადოებათან მათი მჭიდრო კავშირი.

პირველად არაბული ენის სწავლებას ხელმძღვანელობდა აკაკი შანიძე. მაგრამ ის არ იყო სპეციალისტი და უნივერსიტეტმა სეისმური ენების დასაბუთებულების მიზნით ეთიოპიელი წერეთელი მეცნიერებაში მიიწვია. პირველ ხანებში, 30-იან წლებში, იგი ერთადერთი სეისმოლოგი იყო. მალე მას მისი მოწაფეები ამოუდგნენ გვერდში და უნივერსიტეტში დაარსდა სეისმოლოგიის კათედრა, სადაც არაბულთან ერთად წარმოდგენილი იყო ებრაული და სირიული. თანდათან ფართოვდება სეისმოლოგიური მეცნიერება. დღეს თბილისის უნივერსიტეტში ორი სეისმოლოგიური კათედრაა: არაბული ფილოლოგიისა და ებრაულ-არამეული ფილოლოგიის კა-

თედრა. სემიტოლოგიის განყოფილება არსებობს აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში, აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტში, სხვადასხვა დაწესებულებებში. საყურადღებოა, რომ არაბული და ებრაული ისწავლება საშუალო სკოლაშიც. იმავე ენების სწავლება შეიძლებულია პედაგოგიურ უნივერსიტეტში. ქართველ სემიტოლოგებს საინტერესო განსაკუთრებით ბევრი აქვთ. საინტერესოდ, ფინანსური „რიზისი ჩვენს საქართველოსა და აკადემიურ მუშაობაზეც მოქმედებს. გვიჭირს სახელმძღვანელოებისა და გამოკვლევების გამოცემა, შეფერხებულია ჩვენი კრებულის - „სემიტოლოგიური ძიებანის" ბეჭდვა და სხვ. იმედი გვაქვს, რომ ჩვენში მეცნიერების ველა დარგს აქვს შემდგომი განვითარების პერსპექტივა, მათ შორის აღმოსავლეთმცოდნეობის დარგებსაც. ოღონდ, უპირველეს ყოვლისა, ჩვენი ეკონომიკური მდგომარეობა უნდა გამოვასწოროთ, არსებულ „რიზისს დავაღწიოთ თავი.

* * *

ჩემი მუშაობა, ჩემი წარმატებები ბევრადაა დამოკიდებული იმ აღმზრდელებზე, რომლებიც მასწავლიდნენ სკოლასა თუ უნივერსიტეტში. პირველ რიგში უნდა დავასახელო ჩემი სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი, ბრწყინვალე ნიჭის მქონე შალვა დოლაქიძე, რომლის გაელვებით მე შევიცვალე ჩემი პირველი გატაცება - მათემატიკა ფილოლოგიით. ბედმა გამიღიმა: უნივერსიტეტშიც მე მასწავლიდნენ ისეთი გამორჩეული მეცნიერები, როგორებიც არიან არნოლდ ჩიქობავა, ვარლამ თოფურია, სიმონ ყაუხჩიშვილი, დიმიტრი უსნაძე, გიორგი წერეთელი, გრიგოლ კიკნაძე. არნოლდ ჩიქობავას წინადადებით ქართული ფილოლოგიის განსრულებ გადაეყვანა ფილოლოგიის ფაკულტეტის კოკასიოლოგიურ-აღმოსავლურ ენათა განყოფილებაზე. რომლის დამთავრების შემდეგ, 1941 წლის ნოემბერში ნიკორიცხე გიორგი წერეთელთან ასპირანტურაში, როგორც ამბავი ადრე მოგახსენეთ. აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ სტუდენტობის დროს ვისმენდი ივანე ჯავახიშვილის, შალვა ნუცუბიძისა და გრიგოლ წერეთლის ლექციებს, ვიდრე ეს შესაძლებელი იყო.

* * *

კოლეგებთან ყოველთვის კარგი მეგობრული ურთიერთობა მქონდა და ახლაც მაქვს და არა მარტო ქართველ კოლეგებთან, რომელთაგან ყველა სემიტოლოგი (ალექსი ლეკოიშვილის გარდა) ჩემი სტუდენტი და მოწაფე იყო.

ფერთია ჩემი კოლეგიალური კავშირები. შეიძლება ითქვას, რომ ყველა ძირითად სემიტოლოგიურ ცენტრთან ახლო კონტაქტები მაქვს (რუსეთი, სომხეთი, აზერბაიჯანი, ბელორუსი, ჩეხეთი, აშშ- ინგლისი, იტალია, გერმანია, საფრანგეთი, იაპონია, ისრაელი, ფინეთი და სხვა.). ამ ურთიერთობის ხელს უწყობს ჩემი მიწვევა ხსენებული ქვეყნების უნივერსიტეტებში ლექციების წასაკითხად. ასევე მონაწილეობა საერთაშორისო საერთაშორისო კონგრესებისა და კონფერენციების მუშაობაში. მათი ნამოთვლა შორს წაგიყვანს. რამდენიმე წლის წინ ჩემმა კოლეგებმა მიმღვნეს კრებული, რომელსაც ლათინურად და ქართულად აწერია: „სემიტოლოგიური ძიებანი კონსტანტინე წერეთლის პატივსაცემად" (დაიბეჭდა იტალიაში - ტურინში 1993 წ.).

საკმაო რაოდენობით მაქვს გამოქვეყნებული შრომები საზღვარგარეთ. ეს არის როგორც სტატიები, ისე მოხსენებები, წაკითხული საერთაშორისო კონფერენციებზე. საკმაოდ ფართოა ამ პუბლიკაციების გეოგრაფია: რუსეთი, გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი, იტალია, ფინეთი, იაპონია, ინდოეთი, ისრაელი, ავსტრალია, აშშ. ჩემი წიგნი - „თანამედროვე ასურული ენა" - ხელ ენაზე გამოიცა: ქართულად, რუსულად, ინგლისურად, იტალიურად, გერმანულად. 1995 წელს იტალიურ ენაზე გამოვიდა „არამეული ენის ზეპირი გრამატიკა".

* * *

მე ვარ საქართველოს მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე. თბილისის პედაგოგიური უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი, თბილისის საპატიო მოქალაქე. ივანე ჯავახიშვილის, გიორგი წერეთლისა და სახელმწიფო პრემიების ლაურეატი. ვარ ამერიკის აღმოსავლეთმცოდნეობის ხელოვნებათა წევრი.

* * *

სკოლაში გატაცებული ვიყავი მათემატიკით. განსაკუთრებული ინტერესით ვეკიდებოდი ისტორიისა და ლიტერატურის გაკვეთილებს და ეს ინტერესი მათლაში დღემდე შემოგრჩა. სწორედ ამიტომ აკადემიკ ორიენტალისტ-ფილოლოგის სპეციალობა.

მიყვარს თეატრი, კინო, მოგზაურობა. ვიყავი ევროპისა და აზიის მთელ რიგ ქვეყნებში, ასევე ავსტრალიაში.

* * *

მთელი ჩემი საქმიანობა ახალგაზრდებთანაა დაკავშირებული. ეს დიდი ბედნიერებაა. ჩემი ცხოვრების მანძილზე არაერთ თაობას შეეხვედრიერ. 56 წელია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ვკითხულობ ლექციებს და ამ ხნის განმავლობაში ჩემს თვალწინ მრავალმა თაობამ გაიარა. ამდენად, ჩემდა უნებურად, მე სულ ახალგაზრდებში ვარ და მეც იძულებული ვარ „გავიახალგაზრდავდე". ამიტომ მე მათთან შეგობრული ურთიერთობა მაქვს, ვკვლევ, შეძლებისდაგვარად დავეხმარო, რაც შეიძლება ამ შემოხვევაშიც, რადგანაც მათ რაიმე პრობლემა უჩნდებათ. ჩემთან ხშირად იკრიბებიან ახალგაზრდა კოლეგები, ჩემი მოწაფეები, სტუდენტები.

ახალგაზრდებთან ურთიერთობა ჩემი ცხოვრების მიზანს ქმნის, მაგალითს ჩემი ოჯახი და გამოცდილება მათ მიეცემა.

* * *

ჩემს ასაკში (მომავალ წელს 80 წელი მესრულდება!) საამოცანელი ბევრია, უფროს შემოხვევაში. მეკიცრად შეზღუდულია. მიმეც, განსაზღვული მაქვს, ერთ კრებულად გამოვაქვეყნო ადრე გამოქვეყნებული ჩემი სტატიები, გამოსაცემად გავამზადო „ასასიური ხორეული ენის გრამატიკა". გაგაგრძელო მუშაობა საქართველოში აღმოჩენილ არამეულ წარწერებზე და სხვა. საქმეთა ბევრია, მაგრამ რამდენად და რა დონით მოხერხდება მათი რეალიზაცია, ეს ჩემზე არ არის დამოკიდებული.

რედაქციისაგან: *ვალმოვალობასა და დღეგრძელობას გისურვებთ, ბატონო კოტე, და დმერთს ვთხოვთ, შეგაძლებინოთ თქვენი ჩანაფიქრის ასრულება.*

„არა ნატაცებისაგან ვიქმოდეთ მოწყალებასა“

შესანირავისა და მოწყალების თაობაზე

ჩვენს შეკითხვებს უპასუხებს სოფელ დიღმის წმინდა მარინეს ეკლესიის მღვდელი შიო ვენაკიძე

- მამა შიო, დღეს საზოგადოება მეტ-ნაკლებად შემობრუნდა რწმენისაკენ და შესაბამისად, განნდა ,ისეთი კითხვები, რომელიც ერისათვის ბუნდოვანი და გაურკვეველია და აუცილებლად მოითხოვს პასუხს. ამ კითხვათაგან ერთ-ერთი არის შესაწირავი და მოწყალება, რომელიც ერთნაირად აინტერესებს საზოგადოების ეკლესიურ და არაეკლესიურ ნაწილს. რას გვეტყოდით შესაწირავისა და მოწყალების თაობაზე?

- მოწყალება და შეწირვაც ღვთის საჩინოებებია, ე.ი. ისეთი ხელოვნებია, რომელიც ღმერთმა დაგვაკისრა, რომ შეგასრულოთ. ამ საჩინოებებს, წმინდა წერილის მიხედვით, ღრმა შინაარსი და შესრულების სხვადასხვა ფორმა აქვს. მაგალითად, სულიერი, ფიზიკურ-მატერიალური. შეწირვის სულიერი ფორმაა სინანული, წირვა, ლოცვა... ფიზიკური ფორმაა - შრომა, მკურნალობა... მატერიალური - საკვები, ტანსაცმლის გაცემა-დარიგება და სხვა. საზოგადოების არაეკლესიური ნაწილი უკანასკნელით - მატერიალური ფორმით იფარგლება. თავიანთი შეხედულებებიდან გამომდინარე დღეს ამ შეკითხვას უმეტესად სწორედ საზოგადოების არაეკლესიური ნაწილი ან თავისებურად მორწმუნენი სვამენ და აკონკრეტებენ. ჩვენც შესაბამისად შევეცდებით, პასუხი კონკრეტული იყოს.

საზოგადოების ეს ნაწილი მოწყალებაში გულისხმობს მხოლოდ გაჭირვებული ადამიანის დახმარებას ფულით, საკვებით, ტანსაცმლით ან სხვა მატერიალური საშუალებებით, შესაწირში კი - ამ ნამონაოვალიდან რომელიმეს ეკლესიაში მიტანას, ერთი გამონაკლისის გარდა, როცა პირუტყვი მიაყავთ და კლავენ ან ცოცხლად უშვებენ ეკლესიის ეზოში.

მოწყალების შესახებ სოლომონ ბრძენი ბრძანებს: „რომელი ხწყალობდეს გლახაკსა, იგი ავასებს ღმერთსა“ (იგავ. 19.17). წმინდა იოანე ოქროპირის განმარტებით აქ იგულისხმება, რომ მოწყალების გლახაკებზე გამცემი ღმერთის აძლევს ვახშს (ანუ პროცენტით ხესხს), ღმერთი კი მას მრავალი მონაგებით უბრუნებს უკან. აქ ლაპარაკია არა მატერიალურ, არამედ სულიერ. მონაგებზე, რომელსაც ღმერთი საჩინოებათა აღსრულებისათვის აძლევდა ადამიანს.

წმინდა იოანე ოქროპირი ამბობს, რომ რაც არ უნდა ბევრი საჩინოება აღეასრულოთ, მოწყალების გარეშე სასუფეველს ვერ დაუმკვიდრებთ. ამიტომ პირდაპირ გვეკითხება წმინდა მამა, რომ ვინ ქონია მოწყალების აღსრულება, რადგან იგი „ჰსგავს ღვთისა ჰკოფს მომგებელთა მისთა, რამეთუ იტყვის უფალი: იყენით მოწყალე. ვითარცა მამა თქვენი ზეცათა მოწყალე არს, და მოწყალენი შეიწყალებიან ღვთისა მიერ“. და შემდგომად კვლავ რქვას მოწყალეთა: „მოვედით კურთხეულნო მამისა ჩემისანო, და დაიმკვიდრეთ განშადებული თქუენთვის სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისათჳს, რამეთუ მშიოდა, და მეცით მე ჭამადი: მწყურიდა, და მასუთ მე; უცხო ვიყავ, და შემიწყნარეთ მე; შიშველ ვიყავ, და შეიმოსეთ მე; სნეულ ვიყავ, და მოიხილეთ მე; საპყრობილესა ვიყავ და მოხუედით ჩემდა“ (მათე 25, 34-46).

ამ ხიტყვებიდან ჩანს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ჩვენი სულის ცხონებისათვის მოწყალებას. ასევე შესაწირავიც.

წმინდა წერილი - როგორც ძველი, ასევე ახალი აღთქმა - გვასწავლის, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია ადამიანისათვის შესაწირავი როგორც სულიერ, ასევე - მიწიერ ცხოვრებაში. ადამიანისათვის შესაწირავს სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს.

წმინდა წერილში უკვალი შესაწირავის სხვადასხვა ფორმებს გვაწესებს. ღვთისადმი შეწირვა ხდებოდა, როგორც ადამიანის (ხშირად ღმერთს სწირავდნენ, აღუთქვამდნენ შვილს, რომელიც ბავშვობიდან სასულიერო პირად იზრდებოდა), ასევე პირუტყვის, ფრინველის, მოსავლის ან შემოსავლის გარკვეული ნაწილის. უნდა გვახსოვდეს, რომ თუკი რაიმეს ვწირავთ ღმერთს, ეკლესიას, ეს უპირველესად ჩვენ გვჭირდება, ჩვენს ახლობლებს, ჩვენს მომავალ თაობებს სჭირდება, თორემ ღმერთი არც ჭამს, არც სვამს, არც იმოსება. სწორად უნდა გავიგოთ, ღმერთმა შესაწირავი ჩვენი სულის სარგებლობისათვის დაგვაკისრა. წმინდა წერილში ამის მაგალითი უამრავია. მაგალითად, შესაწირავს სწირავდნენ სინანულისათვის: „შესწირის უფალსა შეკოდებისა მისისათვის... მოიგვარის ბრალისა მისისათვის“ (ლევიტ. 19.21). სამადლობელად: აბელი მწყემში იყო და ღმერთს „მოართუა... პირველთაგან ცხოვართა მისთასა და ცხელთაგან“ (შესაქმე 4,4). ე.ი. გაუნდა თუ არა პირველი ნამატი, შესწირა ღმერთს. ასევე ნოემ წარღვნის დამთავრებისთანავე, რო-

გორც კი მიწაზე დადგა ფეხი, უპირველესად ღმერთს შესწირა მსხვერპლი. უფალს შობისთანავე პირველი ძღვენი შესწირეს მოგვებმა: „შეწირეს მისა ძღუენი: ოქროჲ, გუნდრუკი და მური“ (მათე 2.11). თვით ყოველადწმინდა ღვთისმშობელი შვილის გაჩენიდან მე-40 დღეს მივიდა ტაძარში და შესწირა ღარიბთათვის დაწესებული შესაწირი - 2 მტრედი. მაცხოვარი კი, როცა ავადმყოფებს კურნავდა, მოუწოდებდა მათ ენახათ მღვდელი და შეწირათ შესაწირავი: „წარვედ და უჩუენე თავი შენი მღვდელსა და შეწირე შესაწირავი შენი, რომელი ბრძანა მოსე საწამებელად მისა“ (მათე 8,4).

წმინდა წერილიდან უამრავი მაგალითი შეგვიძლია მოვიყვანოთ, მაგრამ ვფიქრობთ, რაც ვთქვით, ისიც კარგად წარმოაჩენს შესაწირავის მნიშვნელობას. საჭიროა გვახსოვდეს, რომ უფლისათვის შესაწირის რაოდენობა არ არის მთავარი; მთავარი არის, თუ რა გულით ვწირავთ შესაწირს. კეთილი გულით შეწირულს, ქვრივი ქალის მსგავსად, მცირედსაც იღებს უფალი (მარკ. 12, 43-44).

- მაგრამ, ყველა შესაწირავს იწირავს უფალი?

- ბიბლიაში გვხვდება ასეთი სიტყვა - „შეუწირავი“, ანუ შეუწირებელი, მიუღებელი. იქვე, წმინდა წერილში კაენიდან დაწყებული ბევრი მაგალითია იმისა, რომ უფალი არ იწირავს ყველა შესაწირს; ეს იქნება სულიერი შესაწირი (მაგალითად, ლოცვა), თუ მატერიალური. კაენის ძღვენი უფალმა არ შეწირა, რადგან „უდარესი“ იყო და კეთილი გულით არ იყო შეწირული. მით უმეტეს, უფალი არ შეწირავს ისეთ ძღვენს, რომელიც არის მოპარული, ნაძარცვი, ანგარებით, მოხვეჭით შეძენილი. წმინდა იოანე ოქროპირი ამის შესახებ ბრძანებს: „არა ნატაცებისაგან ვიქმოდეთ მოწყალებასა... რამეთუ იგი არა მოწყალება არს, არამედ უკეთურება“. ღმერთს შრომითა და ლოცვით მოპოვებული მსხვერპლი, ანუ შესაწირავი უყვარს და იწირავს, ხოლო, როგორც წმინდა იოანე ოქროპირი ბრძანებს: „ანგარებისაგან ქმნილი, ნუცა მოტაცებულთა საფასეთაგან [ქმნილი] ესევითარი სძულს ღმერთსა და მიიქცევს პირსა მისსა მათგან... უკეთუ კაენ, ვინაიდან უდარესი შესწირა ღმერთსა, დაისაჯა, რაი ვყოთ ჩვენ, უკეთუ ანგარებისაგან ვიქმოდეთ მოწყალებასა? ამისთვის გვეფერები, რათა არა მიხვეჭილთა მონგებთაგან ვიქმოდეთ ქველის საქმესა. უკეთუ ერთი გლოცავდეს და ერთი გწყევდეს, რაჲ სარგებელ არს?“ („ოქროს წყარო“, გვ. 61).

აქედან გამომდინარე, უფალი ყველა მსხვერპლს არ შეიწირავს. იწირავს მხოლოდ ლოცვითა და კეთილი შრომით მოპოვებულს, რადგან უფალმა მცნებად მოგვცა „ოფლითა პირისა შენისათა სჭამდე პურსა“ (შესაქმე 3,19) და არა სხვისი ოფლით მოპოვებულს მოიხვეჭდე. კიდევ გავიმეორებთ, უფალი არ შეიწირავს ნაქურდალს, ნაპარავს. უფალი მსხვერპლს არ იწირავს ასევე ვინმეზე ან ვინმესგან განაწყენებული ადამიანისაგან. ჯერ შერიგებაა საჭირო და მერე შეიძლება მსხვერპლის შეწირვა: „უკეთუ შესწირვიდე შესაწირავსა საკურთხეველსა ზედა და მუნ მოგეხსენოს შენ, ვითარმედ ძმაჲ შენი გულ-ძერაიმე არს შენთჳს, დაუტევე შესაწირავი იგი წინაშე საკურთხეველსა მას და მიეედ და დაეგე პირველად ძმასა შენსა და მაშინ მოეედ და შეწირე შესაწირავი შენი“ (მათე 5,23-24). უფალი, თავისთავად, მისი მცნების შესაბამისად შეწირულს შეიწირავს, ხოლო მცნებათა დარღვევით შეწირული არ შეიწირება. დღეს უამრავი ტაძარი შენდება და უამრავი ქველმოქმედება სრულდება, მაგრამ ვინც სწირავს, უნდა დაფიქრდეს, შეიწირავს კი უფალი მის შეწირულს? აბელის მსგავსად თავისი ძღვენით გაახარებს უფალს, თუ კაენის მსგავსად განარისხებს? არის კი ეს ძღვენი კეთილი შრომისაგან დაღვრილი ოფლით მოპოვებული? ამიტომ, ვფიქრობთ, ადამიანები, რომლებიც ჩვენთან მოდიან ტაძრის აშენების ან სხვა ქველმოქმედების სურვილით, ჯერ უნდა დავმოძღვროთ, რომ თავდაპირველად საკუთარი სულიერი ტაძარი ააშენონ, განიწმინდონ ყოველივე ცოდვისაგან და „შემუსვრილი გულით“, ღვთის მადლითა და კურთხევით დაიწყონ ტაძრის მშენებლობა ან ქველმოქმედების კეთება. ამის შემდეგ ალბათ ადარ იქნება ამდენი ხანგრძელმაყრილი ტაძარი მიტოვებული. ღვთის ნებითა და შემწეობით ყველა ტაძარი ბოლომდე აიგება და შესაწირი შეწირული იქნება. რაც ზემოთ, მოწყალებაზე ვთქვით, იმას ისევ გავიმეორებთ, რასაც ვაკეთებთ, ყოველივეს ჩვენი სულისათვის უნდა ვაკეთებდეთ. რა სარგებელი იქნება მიწიერი ტაძარი ავაშენოთ და ხალხისაგან მადლობა მივიღოთ, უფლისაგან კი - რისხვა? არ დაგავიწყდეს, რომ სხვაა მსჯავრი ღვთისა და სხვაა მსჯავრი კაცისა.

- ზოგჯერ ავადმყოფობის დროს ან უბედური შემთხვევისაგან გადარჩენისას ღმერთს აღთქვამენ შესაწირს - ცხვარს ან გარკვეულ თანხას და ამას „სალვთოს“ არქმევენ. არის თუ არა სწორი ასეთი აღთქმის დადება და თუ უკვე დადეს აღთქმა, როგორ უნდა შეეწიროთ?

- დღეს არაეკლესიურ საზოგადოებაში უფლის წინაშე რაიმე კონკრეტული შემთხვევისათვის მიღებული აღთქმის დადება. ე.ი. თუკი ნემი თხოვნა აღსრულდება, მე შემოწირავ ცხვარს ან გავიღებ რაღაც მოწყალებას. ჯერ ერთი, აღთქმის დადება უკვე არასწორია, რადგან ამით ვცდით უფალს; მეორე - ჩვენი აღთქმით უფალს ანგარებით ვეპყრობით. გამოდის, რომ ჩვენ ისეთი ღმერთი გვჭირდება, რომელიც ჩვენს მოთხოვნებს ასრულებს. ე.ი. ჩვენ უფლის განგებას ვგულისხმობთ. თუ მზიანი ამინდი გვინდა იყოს და იქნება, მაშინ უნდა ვმადლობდეთ უფალს, ხოლო წვიმისათვის - განვურისხდეთ? თუ პირიქით, უფალი რა-

საც გვიბოძებს. მაგალითით მიეცეთ და ღვთის ნებად ჩავთვალოთ. ჩვენი ნების აღსრულება კი არ უნდა ვეძებოთ, არამედ უფლის ნების, როგორც ყოველ დღეს ვითხოვთ ლოცვაში - „იყავ ნება შენი". ამიტომ, უმჯობესია, კონკრეტული შემთხვევისათვის წინასწარ კი არ აღვუფრთქვათ შესაწირი, არამედ ყოველნაირი შედეგი მაგალითით მივიღოთ, რადგან უფალმა უკეთ იცის, რა არის უმჯობესი ჩვენთვის. თუ უნებლიეთ შესაწირზე აღთქმა მაინც დავდეთ, ვეცადოთ, რომ ის შეგასრულოთ.

შესაწირი გაღებული უნდა იყოს ქრისტე-ობლებზე, გლახაკებზე და არა ისე, როგორც ღვთის არის წესად შეგალებული - აღთქმას დაუდებენ უფალს, რომ ცხვარს შესწირავენ, ტაძარს შემოატარებენ, დაკლავენ და თვითონვე მიირთმევენ. ეს იგივეა, დამშეული ადამიანის წინ მოამზადო საჭმელი, დასვა სუფრასთან, შენ თვითონ შეჭამო, ის კი მშიერი დატოვო. ასეთ არ შეიძლება იყოთ შეწირვაც, როცა ტაძრის ეზოში ან მის შემოგარენში კლაკენ ცხვარს და შუბლზე სისხლისცხებით წარმართულ რიტუალს აღასრულებენ. უფალი არ შეწირავს ასეთ ძღვენს, რადგან მისი ენებისა და შეწირვის შემდეგ მან გააუქმა სისხლიანი მსხვერპლთშეწირვა, ვინაიდან „არცა სისხლითა ვაცთა და ხუარაკოთაჲთა, არამედ თვისითა სისხლითა შეწივა ერთ-გზის სიწმიდესა მას და საუკუნოჲ გამოსყნაჲ პოვა" (ებრ. 9,12).

უმჯობესია ცხვარი ან გარკვეული თანხა შეწირით გაჭირვებულებს ან ეკლესიაში მიეტანოთ. ეკლესია კი საჭიროებისამებრ გამოიყენებს.

- ზოგჯერ მღვდლები წესების შესრულებისათვის განსაზღვრულ თანხას ითხოვენ, რაც ხალხს ძალიან აღიზიანებს. ამ ფაქტს ჩვენს საწინააღმდეგოდ ხშირად სექტანტებიც იყენებენ, რას გვეტყოდით ამის შესახებ?

- ამ შემთხვევაში ხალხის უკმაყოფილებას ნამდვილად აქვს საფუძველი, რადგან შესაწირი, ან მოწყალება ადამიანის სურვილიდან და შესაძლებლობებიდან უნდა მომდინარეობდეს და არ უნდა აქონდეს იძულების ფორმა. ღმერთი შესაწირის იძულებით მიღებას არასდროს ელოდა. „გასწავლის, პირიქით, „მხიარულებით მისაცემელი ადამიანი" (II კორ. 9,7). თუ რომელიმე ლეოტიმსახური შესრულებულ წესში გარკვეულ გასამრჯელოს თვითონ ითხოვს, ეს მისი პირადი ცოდვაა და არა ეკლესიის, რადგან ეკლესიაში ასეთი წესი არა გვაქვს. ჩვენ კი ჩვენი მხრიდან არ უნდა დავივიწყოთ უფლის სიტყვები: „ღირს არს მუშაკი სასყიდლისა თჳისისა" (მათე 10.10) და მოძღვარი ჩვენს მოვალედ არ უნდა მივიჩნიოთ, რომ საეკლესიო წესები შეგვისრულოს და შესაძლებლობის შემთხვევაში შრომის ხასლაური ან შესაწირი ეკუთვნ არ ნაკადოთ, რადგან ზოგიერთი ცრურწმენის გამო მოძღვარს მაგალითასაც კი არ ეუბნება, თითქოს და მაგალითის თქმა არ შეიძლებოდეს. რა თქმა უნდა, მღვდლის პატიოსან შრომას უფალი აფასებს და მას და მის ოჯახს ულუკმაპუროდ არ დატოვებს, მაგრამ ბრალი მისი, ვისაც მაგალითების გრძნობა არ გააჩნია და მიღებული სიკეთისათვის მოწყალების გაღების სურვილი არა აქვს. პავლე მოციქული თავის სამწყსის ასე მოძღვრავს: „ხოლო თუ ჩუენ ხელიერი დავთესეთ თქუენში, განა დიდი რაჰე იქნება, თუ მოვიმკოთ თქუენგან ხორცელს?" (I კორ. 9.11). ძველ აღთქმაში ებრაელთა 12 ტომიდან მხოლოდ ერთ, სამღვდელო ტომზე არ იყო მიწები განაწილებული, რადგან ის ერთი ტომი დანარჩენი 11 ტომის ხელიერი მსახურებისათვის ისევ მათგან უნდა გამოკვებილიყო. მოციქულებიც ამას გვასწავლიან: „საკურთხეველის მსახენი საკურთხეველისაგან უნდა იკვებებოდნენ" (მოც. კრების 41-ე დადგენ.) „მაგრამ უნდა იკმარონ ის, რაც მიაქვს მიმტანს" (მკ-6 კრების 99-ე დადგენ.).

- დღევანდელ პირობებში იმდენი გაჭირვებულია, რომ რაც არ უნდა სურვილი გვქონდეს, ყველას ვერ დავეხმარებით. თან აბეზარი მათხოვრების საკითხიც დგას, რომლებიც ძალიან ხშირად ხალხზე გამაღიზიანებლად მოქმედებენ. როგორ მოვიქცეთ ასეთ დროს?

- აუცილებელი არ არის, რომ ყველა „აბეზარ" მათხოვარს დავეხმაროთ. ვისაც არჩევანის საშუალება აქვს, თავისი შესაძლებლობის ფარგლებში შეუძლია გაჭირვებულ ოჯახს დაეხმაროს და ქუჩაში ყველა მათხოვნელის დაუხმარებლობა მას ცოდვაში არ ჩაგდებს.

- ამ ბოლო დროს ტაძრებში წირვა-ლოცვის დროს გაჭირვებულები დადიან და მოწყალებას ითხოვენ. ზოგი მორწმუნე ეხმარება მათ, ზოგი კი ყურადღების გაფანტვის გამო უკმაყოფილებას გამოთქვამს. როგორ მოვიქცეთ ასეთ შემთხვევაში?

- წირვა-ლოცვის დროს ყურადღების დაფანტვა ნამდვილად არ შეიძლება და თუ ეს მეუდრეობა ვინმემ დაარღვია, ქრისტიანული სიყვარულით შეიძლება აკუსნოთ, რომ ლოცვის დამთავრების შემდეგ გაიღებთ მოწყალებას.

- მამა შიო, დიდი მადლობა საინტერესო საუბრისათვის.

ესაუბრა ნინო კვანტალიანი

შორენა ქაჯაია

გიორგი ლეონიძის „ყივჩაღის პაემანი“

ეს ლექსი ხალხური „მუხრანულით“ („შემომეყარა ყივჩაღი“) არის შთაგონებული. ბალადის ორი ვარიანტია საყრდენი (დანარჩენი რედაქციები მათი ნიუანსობრივი სახესხვაობებია). ერთის მიხედვით, ქმარმა ცოლი სიდედრს მიაგვარა, ხოლო ყივჩაღი მისმა ხმალმა იმსხვერპლა. მეორის ფინალი კი ასეთია:

„ის იქით კვდება, აქეთ-მე
ცოლი წავიდა სხვისასა“.

„ყივჩაღის პაემანი“ პირველს ეხმიანება, რომელსაც მეორის ირიონულ-ფილოსოფიური შეფერილობა არ ახლავს.

ლექსის სათაური და ზოგიერთი სტრიქონი რუსთაველის ცნობილი სტროფის რემინისცენციაა.

რამდენადმე მოულოდნელია ავტორის არჩევანი, თუმცა ამ მოულოდნელობაში ლექსის მომხიბვლელობის ერთ-ერთი საიდუმლოც ძევს - მას ყივჩაღის ნიღაბი აქვს მორგებული და არა, ვთქვათ, მართალი და გამარჯვებული ქართველი ვაჟკაცისა, მაგრამ ლეონიძის გმირი, ბალადის პერსონაჟისაგან განსხვავებით, უტიფარ მოძალადედ კი არ წარმოდგინდება, არამედ შმაგ მოჯანურად, ვისი გრძნობის ძალასაც სიკვდილი დაუმარცხებია, დროისა და სივრცის ზღუდე გაურღვია და ახალი სიცოცხლით ფეთქავს.

"მუხრანული" ადამიანური ღირსების დამცველი ვაჟკაცის მონოლოგია, ლეონიძის შედევრი კი ყივჩაღის მიმართვა უშუალოდ ქალისადმი. ამ უკანასკნელის კეთილგანწყობის მოპოვების ცდა ხალხურ ლექსში არცა ჩანს: უნეში ძალა თავისთავადი გარანტი თუ ეგონა ყივჩაღს ამისა, თუკი ქალის პოზიციას, საერთოდ, ექნებოდა მნიშვნელობა მისთვის. მაშინ თითქმის არ ჰქონდა, მაგრამ ახლა (საანალიზო ლექსში) აქვს.

ყივჩაღიც, თითქოს, იგივეა, ხალხური ლექსის პერსონაჟი, მაგრამ არც არის იგივე: ბეგრისა და მნიშვნელოვანი რამის შემცნობია უკვე, სულიერი გარდასახვის დიდი გზა აქვს გავლილი. ეს იმ შემთხვევაში, თუ მის სახეში ბალადის გმირს მოვიაზრებთ და არა მომხვევებული ბედისწერის სხვა სუბიექტს (ნაწარმოების ხემანტიკა ორივეგვარი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა).

ერთის ნაკვალევი ისრის ნაპერწკალი ლექსის ანტურაჟსაც მოსდებია: ქსანზე, არაგვზე მოკვავილე თავთუხების თითოეული მარცვალი სიყვარულის სიმღერას მღერის, პაერიც მისი მთრთიალა ნეტარით არის გაჟღენთილი. ყივჩაღის სულშიც სიყვარულის ზეიმი დგას, მიუხედავად იმისა, რომ სული სხეულს ეკრება, ხოლო გრძნობა გაუზიარებელია. რაც შეეხება უძლიერესი ტროპით გადმოცემულს -

„შენი ტუჩებშიც ისე ტკბილია,
როგორც ბადაგი დადულებისას“ -

გარდასულის გახსენებაა ან ოდენ წარმოსახვა ყივჩაღისა, იმის მიხედვით, ბალადის რომელ ვარიანტს მიეჩვეთ ამოსავლად. ერთერთი წაკითხვით, მან

„მოახვია ხელი, მოზიდნა,
აკოცა ნაწნავს თმისასა“.

ამგვარი საქციელი, რა თქმა უნდა, მოძალადის პირობაზე, ლამაზ ქსენიაც მიგვყავს, ეგებ - თითქოს ე�oo თავშეკავება, კიდევ უფრო გამომწვევად არ წარმოჩენილიყო მეორე ვაჟკაცის წინაშე, თუმცა, თავისთავად, კადნიერება უცილობელია და ხელშესახები.

„მუხრანულში“ გამოხატული გრძნობა სიყვარულს ნაკლებად ჰგავს - უმალ მიმზიდველი ობიექტის ადვილად დაუფლებადობის ცდუნებით შეპყრობილის სწრაფვა. ულამაზესი ქართველი ქალი იმ ხიხებებით იოლად მოსანადირებელი თუ ეგონა ყივჩაღს, მაგრამ მას მალევე უნდა ეგრძნო, რომ დამარცხდა - პირველად მაშინ, როცა მოსალოდნელი განაჩენის მაუწყებლად მოესმა სასურველის ბაგეთაგან: „ეაჰ, ცოლსა ცუდის ემისასა“ (ქალის სიტყვებში აშკარად ჩანდა მისთვის სამაგიეროს მიზღვის, ხოლო მეულლეში რაინდისა თუ „კეი ყმის“ დანახვის სურვილი)... მეორე და საბოლოო დამარცხება კი ის იყო, ქართველმა ვაჟკაცმა რომ ხმალს იკრა ხელი.

„ყივჩაღის პაემანი“ ბალადის გადააზრებაა.

ლექსის ექსპოზიცია „ისევ აღმდგარ“ მომხდურს წარმოგვიდგენს იმავე გეოგრაფიული არეალის ფონზე. იგი ჩასაფრებულია, იარაღს ხინჯავს და გარდასულს იხსენებს. შემდეგ ჩვენ თვალწინ ცოცხლდება ოდინდელი საბედისწერო შეტაკების სცენა, სადაც ცენტრალური ფიგურა სასიკვდილოდ დაჭრილი მოძალადეა. აქ ხდება უჩვეულო რამ: ეს ეპიკური სურათი, რეტროსპექტივის სახით რომ მოგვეცა, „მთლიანად იცვლის დროისმიერ „სტატუსს“ და მოულოდნელ „მეორე“ აწმყოდ ტრანსფორმირდება. იშლება ზღვარი ეპის სამ განზომილებას შორის. „ცნობიერების ნაკადის“ ლიტერატურისთვის ნიშნეული დროის ქაოტური მოძრაობა, ხიზმრიხებრი ურთიერთშეღწევა

ცნაურდება. თითქის, რაც ტრადიციული პოეტიკით შესრულებული ლექსებისთვის ნაკლებად ნიშნეულია, მაგრამ ხაანალიზი მისალის მხატვრულ ქსოვილს ორგანულად ერწყმის ან იქნებ ბალადის კულმინაციური მომენტიდან იწყება წარმოსახვა და ხელახლა აღდგომაზე მომაკვდავის წამიერი იცნება გაელანდა ნვენ წინ? ერთი აშკარაა მაინც: ეს პირობითი აწმყო ყოფიერების ემოციის ინტენსიფიკაციისა და ხიბლაურის გამოსახატავად მიმართულებული პოეტური ხერხია, რაც ერთიან წარმატებული მიგნებაა ავტორისა.

ყოფილი დამარცხდა, მაგრამ სასწაულიც მაშინ მოხდა: დიაწყო ხალიცარი ფერისცვალება. იგი, დამარცხებული და განწირული, სულიერად ახლად იშვა თითქის. დაუსაქელობის სინდრომი გაქრა და გაჩნდა ულამაზესი და უჭკვიანესი განცდა - ხიკვარული ხიკვდილის წინ, გოსუნის წამიერად ტკბილი, მძაფრი, საწყალობელი და მისტიკური. მისი გაზიარების იმედი არ არის, მაგრამ სიბრალულისა და მისგან გამომდინარე ადამიანური თანაგრძნობისა - უეჭველ. გულისშემძვრელია ყოფიერების სახე მომალადის ნაკლებად მაყვლეველის როლში:

„მოდი, მომხვიე ხელი ჭრილობას,
ველარა ვხედავ, სისხლით ვიცლები;
როგორც საძრახე ქვაბს ოშხივარი,
ქართლის ხეობებს ასდით ნისლები“.

მხატვრული შეღარება მხოლოდ ლეონრიტულ ფონს არ ქმნის აქ, ეფექტი ბერძნული მიალლეფილი ალეგორიული მეტაფორა, რადგან მისი ფიზიკური მხარა რეალიზებულად ვერ ლარ ალიტკბამს ხაგნებს: ბარეული დაბინდულ-დანისლული ნანს მისთვის. ამიტომაც ახლავს უჭკვიანესი ინტიმი ფრაზის: „ველარა ვხედავ. სისხლით ვიცლები“. ეს შეხვედრა გაკეთილშობილებული სულის ძალია, განწირული ხიკვარულის მკვრალობა. თუმცა ყოფიერების, რომ მისი ხაქციელის გამარჯვება არ შეიძლება, თავს დამტკიცარი გრძნობისაგან გაქცევა არ ძალეუს და არცა სურს (გავიხსენოთ - „არა ვნანობ, არა...“).

შეუძლებელია, პატივი არ მიაგო ხულის ასეთ მდგომარეობას, რადგან

„ხიკვდილის ხიფასი“ არის განცდა შესრულული. ტოლსტოის გმირმაც ხიკვდილ-ხიცოცხლის მიჯნაზე შეცნო ცხოვრების აზრად და ხილამაზედ ხიკვარული.

ყოფიერების ცოლ-ქმართან ანუ ადამიანური ღირსების ხაკუთარსთან შეხვედრა და დამსახურებული ხასეული იქცა ამ ძალად. რომელიც დამტკიცებლობის სტიქიას გამოხატავა და კოთარსის გზაზე შეაყენა იგი. მის ხულში ახლა ხინანულის ხეული ნიშნავ ბეგრს. ოღონდ აქ აუცილებელია დეტალიცია: ხინანული არა მაზსის ფერმიწეფის ან თავსდამტკიცარი ხიკვარულის, არამედ ხაკუთარი შეურაცხ ქმნის გამო. ღვთიური ხამართლიანობის გაცნობიერებიდან გამომდინარე. მაშინ მას კალინიერების ეფექტებ თავდაჯერებულობასთან ერთად მახასიათებელ „ეშმაკ“ ბალაგი არ დამეფლია და ამ ღღეს ხმალი არ ამელესა“). ამით ავტორი ერთგვარ ახსნას თუ შემარბილებელ ფონს უქმნის მის ქმედებას, რომ უფრო მიტევებული იყოს ყოფიერის ხახე განშენდილი და ტრაგიკული გმირის როლში.

ბეთანიაში მეოფი ეხიტკვება ყოვნალი ქალს. ეხიტკვება მოლიანად დანდობილი („ხვეთ ნასხვნები პირობითი აწმყო) და მიმტკვებლად და თანამლმობად თითქის ქალის მეულლეხაც გულხსნობს. განცდაა ხიმბიერი (ხიკვარული და ხინანული), რომელმაც ახე მკვეთრად განწინა ყოფიერის ხული. „ხასუფლის ნეტარების“ ამქვეყნიურ პარადიგმად წარმოგვიდგება.

ხხვაგვარი გაიზრდით, ყოფილი ქალის ხილეთ თავსარდაკვეთილია. მისი მშვენიერი ტკვიქნილ გახელებულ მიჯნურად წარმოგვიდგება თავიდანვე. ქალთან შეხვედრა ბედისწერის გაცხადებას ეგავს. ამ შემთხვევაში ოლეხანდრის ხამყარის შემტანა მოკვეთულ კონტექსტში მიმხიბველად ეხოტიკურ ფონს ქმნის. „ხიზნობას ეხახესთან“ ერთად (ეგი მეფეულია) და მისი გმირის განცდის პოეტურობას წარმოაჩენს მოცალი ხისავსით, მეორე მხრივ. იმის მაუწყებელია, რომ ქართული ხინამდვილე საკმაოდ გაშინაურებული ფენომენია ყოფიერისთვის, თუმცა ეს სრულიადაც არ უშლის ხელს, ისწრაფოდეს იმის დასაუფლებლად, რაც და ვინც ნამდვილად არ ეკუთვნის მას. თანაგრძნობის ხიფუძველი მაინც არსებობს მეტნაკლებად - ხიცოცხლის არად ჩაგდება ამ გზაზე.

ხიფულისხმია, რომ ყოფილი არა მხოლოდ თავისი, ხაქართველოს მარადიული და ტრაგიკული ბერის სახე

ლით გვესიტყვება (გაჭირდება ოდენ ჰიპერბოლური ტროპად მინდა კელაპტრიანი ტაძრების ლეწვისა) და კონკრეტული პერსონაჟის სახე შეუმნეველად გადაიზრდება ზოგადი მტრის ხატში (თუმცა საბოლოოდ კვლავ იცვლება ამგვარი შინაარსისაგან), უხსოვარი დროიდან რომ ასეთი ექსტაზით უბერავდა ჩვენს მოავარ სანიშნოებს: ულამაზეს მიწას, რჯულს, ტაძრებს, ენასა თუ ასულებს.

იგი, ზოგჯერ ჩვეულებრივი მეზობლის, ხიზნის ან ავბრალო მთხოვნელის როლში მეოდი („პური მთხოვა და ვაჭმე...") თანდათანობით უმირი მაღას ამჟღავნებდა, კეთილშობილებას სისუსტედ გვითვლიდა და ენერგიულად მიიზიდებოდა ჯელაზე ძვირფასის, უმთავრესისა და სასიცოცხლოდ აუცილებლისკენ, რაც კი გვქონია.

ხშირად მიზანს აღწევდა.

ყოჩაღსაც ასე ეამყლება ბალადაში, სადაც სიმბოლურად იხილვება ქართული გენის ბედისწერა თუ თავგადასავალი, მისი მიმართება გარე სამყაროსთან და პირიქით, ხოლო საანალიზო შეღებრის ერთი (ავტორისა და მკითხველის ქვეცნობიერში დანთქმული ან გაცნობიერებული?) შრე განსაგნება თუა ჩვენი დაუფლეწელი ოცნებისა - გონს მოსული ვეხილოთ მტერი...

შეუდარებელი ალიტერაციით - ტარის, რაესა და ლასის მრავალჯერადი მონაცვლეობა (მოლიანად ლექსში არაორდინარულ ევეონიას ქმნის ქართულ ენაში შედარებით ნაკლებბოდუტრული ბგერების- ლანის, ყარისა და, განსაკუთრებით, ხანის უხშირესი გამეორება) ნაჯენებია დაუნდობელი და გახელებული ლეწვა-მტვრევის, ყოველივეს გაკამტვრევისა, ექსტაზში გადაზრდილი ნგრევის ენი, რითაც ძალის ღემონსტრირებასაც ახდენს ყოჩაღი, ვინც ჯელა სიშინდეს თელავს ამ გზაზე:

„ტრამალ და ტრამალ გამოვედექნე,
შემოვამტვრე გზები ტრიალი.
მცხეთას ვუმტვრე საკეტურები,
ვლეწე ტაძრები კელაპტრიანი".

ეს მისი თვალით დანახული რეალობაა. იგი ახლა დისტანციიდან შესაცქერის საკუთარ თავსა და მოვლენებს. არაფერს ცვლის, ობიექტურად აღიქვამს სინამდვილეს და გაანზრეული აქვს, რომ დამპყრობლის ხელდრიც დასაზღვრულია, უზენაესის ნებას ვერ წაუვა ისიც.

საინტერესოა, რომ საკუთარი ეთნოსის აღმნიშვნელი სიტყვაც კი მომხდურისა და მოძალადის ზოგად ცნებასთან ასოცირდება პერსონაჟისეულ ცნობიერებაში:

„მაგრამ თვითონაც დაილეწება,
დაბადებულა ვინც კი ყოჩაღად
შეზარადიან შენს ჭმარს შემოეხვდი,
თავი შეაზე გადამჩეხა".

რაც მოხდა, მოვლენათა განვითარების შინაგან რეზიუმედ აღიქმება.

მეზარადიანმა ვაჟკაცმა, ალბათ, ჯეოჯალასავით უნდა შეუნდის თავის მშვენიერ მეულლეს სულთმობრძავი ყოჩაღის გასაბატიოსნებლად ლეონიძის ლექსში დასალურული ცრემლი. თავად ეპოეტს რაც შეეხება, მოცემულ კონტექსტში იგი სიმართლის ძალმოსილების სიმბოლური ხატი უფრია, ვიდრე უბრალო ხალმარ თავსარჭელზე მიმანიშნებელი.

უკანასკნელ სტროფში ყოჩაღი კვლავ „რეალურ" აქტის უბრუნდება. ეს სტროფი კომპოზიციური რკალის შემკვრელია და პირველის ლიტიკური გასრულება. მასში სიყვარულად გადაქცეული ენების მორიგი აზეკრეა ეთნიკური პერსონაჟის ხელახალი „გაცოცხლების" კვალდაკვალ. გმირის ცნობიერების ამგვარი მიმოქცევა დრო-სივრცეს თუ გრძნობათა ლაბირინთებში მისსავე სულში ამტკიცებს ქარიშხლისა და ღელვა-ღელეების ალუსტრაციაა, რასაც ალეგორიულად მიესადაგა ათმარცვლიანი ხაზოვით შესრულებული ინტერვალიანი არაზუსტი რითმებით (абсб) გაწყობილი ბაეტების აკუსტიკა.

თუმცა ყოჩაღის დამარცხება კანონზომიერია, სამართლიანობის რეალიზებაა, მაგრამ ეს სინამდვილის ერთი მხარეა მაინც თავისი ნათელ-ჩრდილებით, მეორე კი - ის, რაც ნაკლებად ემორჩილება ლოგიკურ კატეგორიებს, სიყვარულის კოსმიური ძალა (ცხადია, არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს, ცალმხრივია იგი თუ გაზიარებული), რომლის წინაშეც ყველაფერი ფერმკრთალდება, თითქოს, და რჩება პირველქმნილი შიშველი და ზეაღმსილველი განცდა, როგორც ყოფიერების ულამაზესი წახნაგი.

ამიტომ მკითხველი თანაუგრძნობს ლეონიძის პერსონაჟსაც, ვისაც ტრაგიკულ გმირად აქცევს სიკვდილი, უფრო - მასთან შერიგება სიყვარულის სახელით.

როგორც ითქვა, ბოლოს ყველაფერი თავიდან იწყება, ყოჩაღი კვლავ თავისკენ უხმობს ქალს, რათა კვლავ განმეორდეს, რაც იყო. არ ყოფილა პირველი ანუ ძველი პაემანი, გმირს მაინც „ახალი" ეჩვენება.

...ათასი წელი, ვითარცა ერთი დღე.

და თითქოს მთელ დედამიწას ფარაჯს, ჭვნეულებას განეფინება და შორეული სფეროებისკენ მიემართება ნიაღვარად მოვარდნილი სიყვარულის მელოდია:

„მოდი!
გეძახი ათას წლის მერე,
დამნაცროს ელვამ შენი ტანისა.
ვარდის ფურცლობის ნიშანი არი
და დრო ახალი პაემანისა".

„ვარდის ფურცლობის ნიშანი" ანუ რუსთველისეული ხაფხული გაზაფხულსაც მოიცავს.

„ყოჩაღის პაემანში" უთუოდ ღვას ამგვარი ხაფხულის მცხუნვარეებაც და ხინელლეც ფრაზისა - ბოლური სიტყვის წარუვალი მაგია.

ალექსი ჭინჭარაული

მე რომ...

ერთ-ერთ მოჩუსარულ ქართულ გაზეთში გამოქვეყნებულია ასეთი ინფორმაცია: „...მოსკოვში დააკვეს და საქართველოში ჩამოიყვანეს წულუკიძის პოლიციის **მიერ** (? ა.ჭ.) საპატიმრო ადგილიდან **გაქცევის**, იარაღის უკანონო **ტარებისა** და **ყაჩაღობის ჩადენისათვის** ძებნილი თბილისელი 28 წლის გიორგი ბლიაძე. მეტსახელად „ბლინიკა“, რომელმაც 1995 წლის 20 მაისს რუსთავის №3 სპეცკომენდატურიდან **მოახდინა გაქცევა**. „ბლინიკამ“ იმავე წლის 23 ივნისს ბორჯომის რაიონის დაბა ახალდაბაში. **ცეცხლსასროლი იარაღით ჩაიდინა ვეფხია კამკამიძის და მალხაზ რიკაძის განზრახ მკვლელობა, ხოლო სხეულის დაზიანება მიაყენა თენგიზ რიკაძეს. 1996 წლის პირველ მაისს ბლიაძე ამჟამად დაკავებულ რევაზ გვარამაძესთან ერთად ცეცხლსასროლი იარაღებით შეიარაღებულები** თავს დაესხნენ ავტომანქანა „რენოს“, გაძარცვეს იგი და **წაიწყვეტენ რა მძღოლისაგან წინააღმდეგობას, მრავალჯერადი გახრეოლით ადგილზე მოკლეს, ხოლო ავტომანქანა დაწვეს არდონის ქუჩაზე.** იმავე დღეს ბლიაძე და გვარამაძე თავს დაესხნენ ავტომანქანა „ჟიგულს“, რომელშიაც ისხდნენ ცოლ-ქმარი. იარაღის მუქარით გასძარცვეს ავტომანქანა ბაზრობაზე გასაყიდი საშრეწველო ნაჭრეულები, მოგვიანებით ავტომანქანა მაშრაძის ქუჩაზე დაშვარი **იქნა ნაპოვნი.** იგივე პირები თბილისში თავს დაესხნენ ავტომანქანა „იაკრომის“, რომლის მძღოლს ნიკოლოზ ალექსანდროვს და ოთხ მგზავრს იარაღის მუქარით წაართვეს სხვადასხვა ნაჭრეულები და მიმალნენ. იმავე დღეს **ცდილობდნენ რა გაეწერებინათ 09 მარკის ავტომანქანა, სადაც ისხდნენ მამა-შვილი, ავტომატიდან ცეცხლის გახსნით მათ დაუზიანეს მანქანა.“**

მე რომ ამ გაზეთის რედაქტორი ვყოფილიყავი ამ ინფორმაციის დასასრულებით ასეთი სახეს მივცემდი: „მოსკოვში დააკვეს და საქართველოში ჩამოიყვანეს წულუკიძის პოლიციის საპატიმროდან (?) გაქცევისა, იარაღის უკანონო ტარებისა და ყაჩაღობისათვის ძებნილი, თბილისელი, 28 წლის გიორგი ბლიაძე. მეტსახელად „ბლინიკა“, რომელიც 1995 წლის 20 მაისს რუსთავის №3 სპეცკომენდატურიდან გაიქცა. „ბლინიკამ“ იმავე წლის 23 ივნისს ბორჯომის რაიონის დაბა ახალდაბაში წინასწარგანზრახული ცეცხლსასროლი იარაღით ვეფხია კამკამიძეს და მალხაზ რიკაძეს, ხოლო თენგიზ რიკაძეს სხეული დაუზიანა. 1996 წლის პირველ მაისს ბლიაძე და ამჟამად დაკავებული რევაზ გვარამაძე თავს დაესხნენ ავტომანქანა „რენოს“, გაძარცვეს იგი, მისი მძღოლი დაუბრძოლებლობისათვის იქვე დაცხრილეს, ხოლო მანქანა დაწვეს არდონის ქუჩაზე. იმავე დღეს ბლიაძე და გვარამაძე თავს დაესხნენ ავტომანქანა „ჟიგულში“ მსხდომ ცოლ-ქმარს, იარაღის მუქარით გასძარცვეს ავტომანქანა ბაზრობაზე გასაყიდი საშრეწველო (?) ნაჭრეულები. მოგვიანებით დაშვარი ავტომანქანა მაშრაძის ქუჩაზე იპოვეს. იგივე პირები თბილისში თავს დაესხნენ ავტომანქანა „იაკრომის“, რომლის მძღოლს ნიკოლოზ ალექსანდროვს და ოთხ მგზავრს იარაღის მუქარით წაართვეს სხვადასხვა ნაჭრეულები და მიმალნენ. იმავე დღეს ცდილობდნენ „09“ მარკის ავტომანქანისა, რომელშიაც მამა-შვილნი ისხდნენ, რაკი ხელი მოეცარათ, ავტომატის ცეცხლით მათ მანქანა დაუზიანეს“.

ხოლო მე რომ ამ ნაბეჭდ ბიოგრაფიულ ინფორმაციას მოსამართლე მქნა, მათს უმეცრესად „დასჯას“ მოვახდენდი!“

P.S. შესიტყვებები, რომლებშიაც „მიაყენებს“, „მიახდენს“ და მისთანა ზმნები მონაწილეობენ, რუსული ენის „ნაწილალიკვი“ კალკებია. საშუალოდ, ზოგი მათგანი ისე დამკვიდრდა ენაში, რომ მათთან ბრძოლა უჭირსაქმეოა. მაგ., ქუჩაში „მიაყენებს“ - ზმნიანი რვა იდიომია შეტანილი. აქედან ოთხი **ჯერ** - ძირის ხემანტიკას ეჭიარება და სრულიად ბუნებრივია: „კარზე მიაყენებს, სიკვდილზე მიაყენებს, ეკიზე მიაყენებს, ჩრდილს მიაყენებს. დანარჩენი სამი აშკარად კალკია. ესენია: **ზარალს (ზიანს) მიაყენებს** (- დაიზარალებს, დაზიანებს), უფრ. რუს.: нанести вред: სასჯელს მიაყენებს („დასჯის“) - ეს შეცდომაა: ზმნის აქეთ **მიუყენებს**, რაც მთის დიალექტებში (და სხვაგანაც) ნაშრომს. მიუსადაგებს, შეუფარდებს. ეს ეჯიბეგისეული ილუსტრაციდანაც კარგად ჩანს: „ხალხი მოვალე იყო დამშაშვე აღმოეჩინა და ლირსეული სასჯელი მიეყენებინა“. ამასაც **ჯერ**- ძირის ხემანტიკა უდევს საფუძვლად. შეურაცხყოფას მიაყენებს („შეურაცხყოფს“) შდრ. რუს. нанести оскорбление. [„ეაბეს (ტანჯვას...) მიაყენებს („ეაბეს“ „ტანჯვას...“) განაცდევინებს“] შდრ. რუს: причиняет ему мучения...

ალბათ საინტერესო შედეგებს მოგვცემდა ასეთი კალკების სპეციალურად შესწავლა, რის საფუძველზეც შედგებოდა ასეთ ფეიერმთა ლექსიკონი, რომელიც დიდ სამსახურს გაუწევდა ხერხიოსულ მწერლებს, მთარგმნელებს და, სამოგადოდ, ქართველ მწიგნობრებს. ისე კი, დიდი ძალისხმევაა საჭირო, რომ ენაში არ დაგვიმკვიდრდეს ეკრანი მთრეული „აჯანყა მოახდინა“-ს (совершил побег) კალის შესიტყვებები.

ირაკლი დუმბაძე

„გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრების“ ერთი ეპიზოდის განმარტებისათვის

ავტორი თბილისის სასულიერო სემინარიის სტუდენტია, რომელიც „გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრების“ ერთი სადავო ეპიზოდის შესახებ გვაცნობს თავის მოსაზრებას.

საქართველოს ეკლესიის მნათობის, უფლის ერთგული მსახურის, ღირსი მამის გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრებაში, რომლის ავტორია გიორგი მტბერე, მკითხველი მნიშვნელოვან და საინტერესო ფაქტს ხვდება.

საქართველოდან საბერძნეთს გაბრუნებულმა გიორგი მთაწმინდელმა 80 ბავშვი წაიყვანა თან და დახმარების მიღების მიზნით გადაწყვიტა ბიზანტიის იმპერატორს კონსტანტინ დუკას ხვედრა. როგორც ავტორი მოგვითხრობს, ამ დროს საბერძნეთ „ირიმიდან და სახიმსეიდან“ ნასოსული სტუმრები იმყოფებოდნენ. იმპერატორმა „ეულისხმა-ყო ღირსებაი მამისა“ და ვინაიდან ახლად აღსაყდრებული იყო და სარწმუნოების საკითხებში გაურკვეველი იყო, მას რელიგიურ ომებზე გესაუბრა და კითხა: „მაუწყე ვითარ არს ესე, რომელი წყენ და თქენ მოგვანია ეწირავთ და ხელაშესა წყალსა ურთავთ, ხოლო პრიმნი ჭმეულითა და ურწყოთა წირავენ? ფრიად უცხო მოსს ესე საქმე და ურთიერთას წინააღმდეგიმ? ანუ რაი არს ძალი პურის ცომისა და მარილისაი, რომელ ურთავთ ცომსა, ანუ წყალი, რომელ ურთავთ ხელაშესა? განგიმარტე და გულისხმა-გაყოფ. წმიდაო მამაო!

ხოლო ნეტარმან მიუგო ვითარცა: „ეჰეი მეფეო, ვინაითგან ბერძენთა შორის მრავალი წესლებაი მეტო�o პირველ და მრავალგზის მიდრეკს, ამისთვისცა მსგავსად თქენსა ღმრთისმსახურთა მეფეთა წმიდაი კრებანი შეჩერებულ და წესლოლად გამოიტეს განგებულებისაებს ქრისტეს ღმრთისა ნებისა და ხორციელად გამოჩინებისაებს მისისა, და ხელოვნთა მათთეს ჴორცთა გამოიტეაი იქმნა და დაიწერ ნაცელად გონებისა, ვინაითგან უფალი ნეტარი იესე ქრისტე ვითარცა არს სრული ღმერთი, ესეოდენ არს სრული კაცი. ვინაცა უცოფნი უკუე ეჰიეტთა მიეკუნეს ხილულად, მოსახსენებლად ეგვიპტით ხილეულისა მათისა, ხოლო პური ქრისტიანეთა მოსახსენებლად ცხოველმყოფელისა ხილეულისა ქრისტესისა, რამეთუ რათოდენ გუნის შეამდეთი პურსა ამას და ასუმიდეთ სასუმელსა ამას ხილეულსა უფლისასა მეუფეჰრომდითი“.

ის, რომ მაცხოვარს არ მიუცია უცოფი თავის მოწაფეებისათვის, ამას ითხი მახარებელი და წმიდა მოციქულთა მიძღვრებაც ადასტურებს, რადგან მათ პრაქტიკაში ნდენ ვერ ვხვდებით უცოფის გამოყენებას. უცოფი რომ ეოფილიყო, მას პეტრეც არ ეწოდებოდა, რადგან „პეტრედ ითქმის რეკა ტრფიალებით და ხახთა რაეთამე ცომისა მიერ ცხოველეოფისა მისისათუს, ანუ ვითარცა უნაკლულოისა და სრულისათუს.

უსრულისა და მკლერისა უცოფისა ცხოველად და ცხოველსმყოფელად ჴორცად მკლეისა ქრისტესსა შეეფალებისა ზნეობაა; რამეთუ რაი ხორცებაი არს ხელოვნთა ჴორცთა ქრისტესთა და უსულოთა უცოფოთაი, ხოლო უცოფთა ჭამისა მუტეტელნი, რად არა წინააღეკეკეოს. რამეთუ ქრისტესმან წინააღეკეთა, არამედ ძველნი წარხდეს, იქ ვითარცა იტყს ბიბლეს: „და იქმნეს ეოველნი ახალ“.

ისტორიული რეალობიდან გამომდინარეც შეეძლებელი იყო ხალოველი ხორცის ჭამს უცოფის ხმარება, რადგან პასეს ჯერ კიდევ არ იყო დამტკიცარი. ი რას გვაუწყებენ მახარებლები ამის შესახებ: „ხოლო უწინარეს ღღესასწაულისა მას პასეჭისასა, იცოდა იესე, რამეთუ მოსწია ჟამი მისი, რათა განეყოს ხოველისაგან მამისა მისისა. რამეთუ შეეყვარნა იესნი

21687

იგი ამის ხოლ̣ელსა, სრულიად შეკერნა ფეხნი" და კელ̣ე ამოიღებენს ფეხ̣ ̣ კეთილსა პრეკურად ხელი ეფი ̣ ̣ ̣

დაურღვეველი რჩება". მაგრამ ჯერ კიდევ მოციქულთა პერიოდში კორინთის საეკლესიაში გაჩენილ ცრუმოძღვრებათა გამო ეკლესიური ერთობა საკმაო საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა. დაიწყო მრევლის გაყოფა, რომელთა ნაწილი იძახდა მე პეტრესი ვარ, სხვანი პავლესი ან კიდევ აპოლოსი. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ეკლესიის რეაქცია ძალზედ მწვავე იყო. პავლე მოციქული შეხვედრი სიტყვებით მიმართავს მათ: „ვინ-ცა-ოდენელი არსა ქრისტე? ანუ პავლე ჯუარს ეცა? თქუენთჳს, ანუ სახელითა მიმართ პავლესისა ნათელღებულ-ხართ?"

პირველივე საუკუნეებში მოხდა იმპერიის ზოგიერთი ქალაქის ეკლესიის დაწინაურება, რაც შემდეგ ფაქტორებთან იყო დაკავშირებული: 1) აღნიშნული ქალაქის საეკლესიო მდგომარეობაზე, 2) საეკლესიო თემის კეთილმოწყობასა და სიდიდეზე, 3) მართველი იერარქის პირად თვისებებზე და ბოლოს, თუ რომელი მოციქულის ავტორიტეტით სარგებლობდა ამ ქალაქის ეკლესია.

თავდაპირველად უპირატესობა იერუსალიმის ეკლესიას ენიჭებოდა (ეკლესიას, რომლისკენაც მოელი ქრისტიანული საჭურის მზერა იყო მიმართული. აქ ცხოვრობდნენ მოციქულები, აქვე ბრუნდებოდნენ რიგული საბრძოლო მოღვაწეობის შემდეგ. მათ მიერ აქვე წაკითხული ;ყველა პრობლემა, რაც კი საეკლესიო ცხოვრების წინაშე ჩნდებოდა).

იერუსალიმის პირველი მღვდელმოძღვარი, „უფლის ხორციელი ძმა, მოციქული იაკობი აღიარებული იყო, როგორც უფალი და მოძღვარი-მოძღვარი, განმცხადებელი ებრაელთა ეკლესიისა იერუსალიმში და ღვთის მსრბენელობით დაარსებული ;ყველა ეკლესიისა".

იერუსალიმის დაცემის შემდეგ პირველ ადგილზე რომის საეკლესიო თემმა გადაინაცვლა, აგრეთვე გაიზარდა რომის episkoposis, როგორც საიმპერატორო ქალაქის მღვდელმოძღვრის პატივი. მაგრამ მას შემდეგ რაც კონსტანტინე დიდმა დედაქალაქი დასავლეთიდან აღმოსავლეთში გადმოიტანა, ერთი შესანიშნავი მისი პატივებულობა თითქოსდა უნდა შესრულებულიყო, მაგრამ მოხდა პირიქით. დედაქალაქის გადანაცვლებამ დასავლეთ ეკლესიაზე იმპერატორთა ეკლესიის შესუსტება და რომის episkoposis დამოუკიდებლობის გაძლიერება გამოიწვია.

ეკლესიის ისტორიის სპეციალისტი პისანიერი წერს: „ეჭვარეშეა რა რომის ეპისკოპოსის მღვდმოძღვრობას და მოციქულთა თავ პეტრესა და პავლეს მეჩეკვიდრეობის თეორიას, რომის episkoposis პირველივე საუკუნეებიდან მოელ ეკლესიაზე ძალაუფლების მოპოვებას ცდილობს. მიუხედავად იმისა, რომ საეკლესიო წრეებში ამის ძალზედ უარყოფითად ხედავდნენ. ასე მაგ: I საუკუნეების ბოლოს რომის ქრისტიანული საზოგადოება კლიტენტი რომელის სახით, ეფარჩული მღვლეარეების დაცხრომას ცდილობს, რომელიც კორინთის ეკლესიაში მოხდა და ამყარებს მშვიდობას. ამასვე აკეთებს რომის episkoposis ხიცირი, რომელიც ცდილობს მშვიდობის ნამუდებას სხვა საეკლესიაში. პაპი ვიქტორ I იმპერატორ კომოდისაგან მოპოვებს უფლებას ქრისტიანთა განთავისუფლებისა, რომელთაც სარდინიის მაღაროებში ხაშინელ პირობებში უწევდათ მუშაობა. ეფეს პაპი ზეფერინუს ქრისტიანული ტრადიციის ერთიანობისათვის, კერძოდ კი, მოელ ეკლესიაში აღდგომის დღესასწაულის ერთიანი აღნიშნისათვის. პაპი სტეფანე ისწრაფვის ეფესელთა ნათლობასთან დაკავშირებით გამოიჩენოს სწორი შეხედულება, რომელიც ;ეკლესიის მისაღები იქნებოდა. პაპი დიონისე აღშფოთებული იყო დიონისე ალექსანდრიელის არამართლმადიდებლურ შეხედულებათა გამო. რომის ადგილობრივი კრებისა და თავისი პირადი წერილის საშუალებით იგი ცდილობს მღვდელმოძღვრის ;ეშმარიტ გზაზე დაყენებას". ასეთი მღვდმოძღვრობა იყო პირველ ხან საუკუნეში. მაგრამ ისტორიკოსთა ნაწილი, რომელიც აღნიშნულ საკითხებს სწავლობს, არ ეთანხმება ამ მოსაზრებას, რომ ზემოჩამოთვლილი მაგალითები, რომის episkoposis პირველობისკენ მისწრაფვებას ასახავენ, პირიქით, ისინი მღვდელმოძღვარია ამკარა საქმიანობას ;ეკლესიათა ერთიანობისათვის ზრუნვის გამოვლენად მიიჩნევენ.

მე-4 ს-ის შემდეგ მდგომარეობა მკვეთრად შეიცვალა, რაც დაკავშირებული იყო კონსტანტინოპოლის სამთავაზრებისკოპოზის დაარსებასთან და შემდგომში მისი, როგორც დედაქალაქის აღზევებასთან.

პაპიზმის ზრდას ხელს უწყობდა დასავლეთ იმპერიის დაქცევა. რიდეს, რომელიც შექმნილ ქაოსში რომის ეკლესია ერთადერთ ნავთსაყუდელად იქცა. V ს-ის მიღებულის ლეონ დიდის თხზულებებში პაპიზმის თეორია უკვე თავის მაქსიმალიზმს აღწევს. აღნიშნული თეორია ეწინააღმდეგება ეკლესიური მოწყობის იმ გაგებას, რომელსაც ოდითგანვე მოელი აღმოსავლეთი იზიარებდა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, V-VI ს-ში ჩვენ ვხედავთ არამარტო ორ, ერთმანეთისგან განსხვავებულ, არამედ, ფაქტიურად, ურთიერთსაწინააღმდეგო ორ ეკლესიოლოგიას, ორ სწავლებას ეკლესიაზე.

განხეთქილების უშუალო მიზეზად ახასიათებენ რომის კათოლიკური ეკლესიის მიერ მიღებულ სწავლებას, სულიწმიდის მამისაგან და ძისაგან გამომავლობის შესახებ, რაც ეწინააღმდეგება I და II მსოფლიო საეკლესიო კრებებზე დამტკიცებულ სარწმუნოების სიმბოლოს.

ამ სწავლებას, რომელიც V ს-ში წარმოიშვა ესპანეთში, დასავლეთის იერარქია შორის აღიარება მაშინვე არ მოუხვეია. ასე მაგ., პაპის ლეონ III დასავლეთის იმპერატორ კარლის დიდის დაჟინებული ზეწოლის მიუხედავად, სარწმუნოების სიმბოლოში ;ეკლესიების შეტანას სასტიკი წინააღმდეგობა გაუწია. მან მრწამში ;ეკლესიის ორ დიფზე ბერძნულად და ლათინურად „და ძისაგან" სიტყვის ;ერევე ამოიკრეფინა და რომში, წმ. პეტრეს ტაძარში, მოციქულთა თავთა სიგლაგზე დასვენებინა. მათ ამგვარი წარწერაც ახლდა: „ეს მე, პაპმა ლეონმა მართლმადიდებლური სარწმუნოების სიყვარულისა და დაცვისათვის გავაკეთე".

მაგრამ IX ს-ის II ნახევრიდან რომის პაპებმა სარწმუნოების შეკვლილ სიმბოლოს მხარი ;ალსახად ;ეუჭირეს. კონსტანტინოპოლის პატრიარქ

ფიტიოსის დრის აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის განხეთქილება სხვა მიზეზებთან ერთად სწორედ „ფილიოქვეს“ საკითხმა გამოიწვია. მისი გავრცელების თავიდან ასაკილებლად 879 წელს შეკრა ე.წ. წმ. სოფიის დიდი კრება, რომელმაც სარწმუნოების სიმბოლოში ეკუმენიკური შესწორების შეტანა დაგმო. იმ დროს პაპის საყდრის მეხუთეს იოანე VIII პატრიარქისადმი თანხმობა გამოხატა, რომის ეკლესია ერთხანს ანგარიშს უწევდა ამ კრების გადწყვეტილებას.

ეკლესიათა საბოლოო გაყოფა, რიგორც ვიცით, 1054 წ. მოხდა. მანამდე ლათინების მიერ შემოღებულმა „ფილიოკვე“ ერთმა განსხვავებამ ეს ტრაგიკული ფაქტი უფრო დაჩქარა. XI ს-ის 40-იან წლებში პაპ ლეო IX ხელი საბრძოლ იტალიაში არსებული კონსტანტინოპოლის ეპარქიების ხარკზე საბუთების გაბრკოლებთან და ნორმანებთან მან ბერძნების შეყვრეფა დაიწყო, მაგრამ როდესაც დაინახა, რომ ბრძოლისმოყვარე მეფეფეთი ვერაფერს გახდებოდა, ტაქტიკა შეცვალა და იტალიაში ბერძნული რიტების მეფიურს არგირას დაუკავშირდა, რომელიც მას ეკლესიებში ახალდმოღებული ტრადიციის - ფუნეარი პურით წირვის დამკვიდრებაში დაეხმარებოდა, რის შედეგადაც მრევლი ბიზანტიის ეკლესიას დაუპირისპირდებოდა და ლათინთა საფუძვლის წევრი გახდებოდა.

მიხეილ კერულარს გაეგებული ჰქონდა, რომ სრდილი იტალია უკვე ამგვარ ტრადიციას მიეცა და იმის შიშით, რომ იგი საშრეთშიც არ გავრცელებულიყო, გადაწყვიტა „კონსტანტინოპოლში არსებული ლათინთა ეკლესია-მონასტრები დაეხურა. ამითაც არ დაკმაყოფილდა და იმავე 1053 წ. მისი „ეკუმენიკეთ ლეო ორმოდენელმა დაწერა ნაშრომი ლათინთა ჩვეულებათა წინააღმდეგ. უნდა აღინიშნოს, რომ საბოლოო განხეთქილების მიზეზებში დავისა და პოლემიკის საგანად იქცა არა ის მნიშვნელოვანი საკითხები პაპობაზე და სულიწმიდის ძისაგანაც გამომდინარეობის შესახებ, რაც არის ეკლესიათა გაყოფის ნამდვილი მიზეზები, არამედ უფრო მეორეხარისხოვანი, წეს-ჩვეულებითი განსხვავებები - უფუარობა, მარხვის შენახვა შაბათ დღეს და ა.შ.

ამგვარი დაძაბულობის პერიოდში ცნობილია ანტიოქიის პატრიარქის პეტრეს წერილი მიხეილ კერულარისადმი, რომელიც უდიდესი ტაქტიკითაა დაწერილი და რომელშიც ნათლად გამოსჭვივის მსოფლიო ეკლესიათა ერთიანობაზე ზრუნვა. ეს ის პეტრეა, რომელსაც გიორგი მთაწმინდელთან ღიდი სიყვარული და სულიერი ერთობა აკავშირებდა.

სპეციალისტები მიიჩნევენ, რომ 1054 წლის განხეთქილება იყო მხოლოდ ეკლესიათა გაყოფის დასაწყისი. განხეთქილება ნამდვილ გაყოფაში მხოლოდ შემდეგომ პერიოდში გადაიზარდა, მაშინ, როდესაც პაპის მეკვრელობით დაიწყო ჯვაროსნული ომები და რომლის შედეგადაც დაიპყრა და გაიძარცვა ბიზანტიის დედაქალაქი „კონსტანტინეპოლი, ამ დროიდან მოხდა ათობის წმ. მოის დარღვევა. ეი. ამ პერიოდში, როდესაც გიორგი მთაწმინდელი „კონსტანტინე ღუკას შეხედა ურთიერთობა დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის არ იყო მთლიანად გაწყვეტილი. ჯერ კიდევ არ იყო გადაწყვეტილი იმედი შერიგებისა და ამბრეთ მაშა ფრთხილად ეკიდება აღნიშნულ საკითხს და ისევე, როგორც რამდენიმე ხნის წინ პეტრე ანტიოქელი, შეშფოთებულია ეკლესიის ერთობის პოზიციას, რომ არანაირ განსხვავებას არ უნდა მიეცეს ეკრანდება, ოღონდ რეშენა იყოს სწორია.

მაგრამ კიდევ ერთი კითხვა ისმება: თუ ლათინებთან მიმართებაში გიორგი ათონელი ფრთხილ დამოკიდებულებას იჩენს, რით შეიძლება აიხსნას სიმტკიცე სარწმუნოების ესოდენ უარყოფითი შეფასება? ბიზიტა სარწმუნოებისა სახელიდა ნუ ეფერებით“. პასუხი ამაზე ისევ ისტორიაში უნდა ეძებოთ. ამ საუბრის დროისთვის ეკლესიების გაყოფიდან 11 წელის ფაქტი იყო და ალბათ ჯერ კიდევ იყო იმედი გაერთიანებისა. მაშინ, როდესაც მოხიფიზიტობა, რომლის მიმდევრებიც იყვნენ სიმონი, ქალკედონის IV მსოფლიო საეკლესიო კრებამ მკაცრად დაგმო. მას შემდეგ ეკლესია საეკუნე იყო გასული და ამ ხნის განმავლობაში მთელი რიგი მცდელობა ჭეშმარიტებისკენ მიბრუნებისა არ ყოფილა. სიმონთან საქმე უკვე კარგა ხნის გადაწყვეტილი იყო, სწორედ ამით აიხსნება წმ. მამის ესოდენ მკაცრი ტონი.

ძალზედ საშფუთარია ის ფაქტი, რომ ღღეს ზოგიერთი პიროვნება გიორგი ათონელის ამგვარი პასუხის უკან ხედავს ბიზანტიის ეკლესიისაგან განსხვავებით საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის „კათოლიკურ საქართველოთან ერთობის პოზიციას.

რა შეიძლება ითქვას ამის საწინააღმდეგოდ? საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის პოზიცია ამავე ამბრეატორთან საუბარში წმ. მამამ ნათლად ჩამოაყალიბა: „ეს არის სარწმუნეობაა მართალი ნათესაისა ნეფისაა და რაკამს ერთგზის გეცნობიეს, არღარა მიღრეკილ ვართ მარცხლ. გინა მარჯველ და არცა მიეფერებით, თუ ღმერთსა უნდეს“, ხოლო 1103 წ. მოწვეული რუის-ურბნისის კრების ტელეტექსტში ვკითხულობთ: „ეგონა არათუ უბინოებასა ქართველთა სარწმუნეობისასა ბინი რასმე შეხებიდა, ნუ იყოფენ ესე? არა გეცრეფეთ შენ, სიწმიდით მშობელი ნეფნი ეთიოლეკ ეკლესიაო, არცა გინგცეთ შენ, სიქადული. ნეფნი მართლმადიდებლობაო, რომელსა არცა გამეტყველ ქმნილ ვართ, ვინათგან შემეტყვებასა შენსა ღირს ქმნილ ვართ - მოწამე არს ჭეშმარიტებაო“.

XI ს-ში მოხდარი ეს ტრაგიკული ფაქტი ღრმა ჭრილობად ადევს ეკლესიის ისტორიას, რომლის განკურნება თითქმის შეუძლებელია, ეს რომ მოხდეს, ამისთვის რომის ეკლესიამ უარი უნდა განაცხადოს „ეკლესიის თავის ცდომილებაზე, რომელთა რიცხვი ეკლესიათა გაყოფის შემდეგ საკმაოდ დიდია, მაგრამ დასავლეთის მიერ XIX ს-ში მიღებული პაპის უცდომელობის დოგმატიდან გამომდინარე, ამის წარმოდგენაც კი ჭირს.

ნინო ქავთარია

კათალიკოს დომენტი IV-ის ჯვარი ბალტიმორის ვოლტერის გალერეაში

ქართული ხელოვნების ცალკეული ნიმუშების გამოჩენა მსოფლიოს სხვადასხვა მუზეუმებში იშვიათობაა. ამ მხრივ ღირსშესანიშნავ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს, რომ ასეთი ფაქტი მოხდა. ბალტიმორის (აშშ) ვოლტერის გალერეაში 2000 წლის გაზაფხულზე ხელახლა „აღმოჩნდა" მოქცეული ჯვარი, ქართული ასომთავრული წარწერით, რომელიც მეოცე ამ დროის მანძილზე ფონდებში საგულდაგულოდ იყო დაცული.

ვოლტერის გალერეა მსოფლიოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ხელოვნების საგანძურია, რომელიც კერძო კოლექციიდან საუკუნის დასაწყისში ამერიკის ცნობილ მუზეუმად გადაიქცა: ქართული ჯვარი ბალტიმორში მოხვდა პარიზიდან, მაგრამ საიდუმლოებითაა მოცული ის პირი, ვინც ჩაიტანა იგი საფრანგეთის დედაქალაქში. გალერეის მაშინდელმა მფლობელმა, პერი ვოლტერმა, პარიზში, ცნობილი დილერის ლეონ გრუელისაგან 1923 წელს შეიძინა ჯვარი. სხვა მონაცემები - თუ რიგორ მოხვდა დილერის ხელში ქართული ნიმუში უცნობია.

ჯვრის მოქცევლობის ზუსტ თარიღს და შემკვეთის ვინაობას აღასტურებს წახნაგოვან სახელურზე მხედრულით შესრულებული წარწერა:

„ქ.: იესო.: ყოველად.: ძლიერო.: და ჯვარო.: ცხოველს.: მყოფელი|სიც|. შე|ნ-სიც|და.: შეუნდე.: ყოველნი.: მისნი.: ცოდვანი.: კათალიკოზ.: პატრიარქს.: დომენტის.: რომელმან.: მოვაჭედინე.: ჯვარი ესე.: ჩემ.: ცოდვილის.: სული|ს|.: სალხინებლად ქრისტეს.: აჭათ.: ჩლიგ (ქ)ს უა."

ამდენად, წარწერიდან ნათელია, რომ ჯვრის მოქცევლობა შესრულებულია აღმოსავლეთ საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის დომენტის დაკვეთით 1713 წელს. ამ მწიგნობარი მოღვაწის საქმიანობა ქვეყნის ძველებურობის ხანას დაემთხვა (1705-1741). ვახტანგ VI-ის ძმამ და მისმა ერთგულმა თანამოაზრემ თავისი მოღვაწეობით მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა XVIII საუკუნის ქართული სულიერი ცხოვრების ისტორიაში.

ბალტიმორში დაცული ნიმუში, ალბათ, მისი საკუთრება იყო. ჯვარი საკმაოდ მცირე ზომისაა, სიმაღლე: 22.5 სმ, სიგანე: 7 სმ, სისქე: 2 სმ; ჯვრის მკლავებში ნამკვლარი, ხუნდ (ბზა) ნაკვეთი სცენები ჯვრის ორივე მხარეს სიმეტრიულად ნაწილდება და ქრისტეს ცხოვრების ამსახველი რიგული, მრავალფიგურიანი ხუთკუთხედებია შემკული: მკლავების გადაბმის ადგილას, ჯვრის ცენტრში ორიგინალური „შობის" და „ჯვარცმის" კომპოზიციებია განთავსებული. ოთხივეულ მათგან შინაარსის აღმნიშვნელი ბერძნული წარწერა ახლავს. ფონები შეღებილია; თუმცა დროის თავისი კვალი დაუმჩნევია: ხალებები გადაშლილია, ხოლო ბერძნული წარწერები და ხუთკუთხური სცენები მტვრითაა ამოვსებული, რაც ამუღლებს სცენათა იდენტიფიკაციას. ხუნდ ნაკვეთი სცენები ერთმანეთისგან შეიხრული თაღებით გამოიყოფა; თაღების კუთხეებში კი ანგელოზებია ჩასმული. თაღების გარდა, სცენათა გამყოფად ე.წ. ჩარჩოდ გამოყენებულია გრეხილი ორნამენტი და პუნსონები. ჯვრის ქედურ ნაწილს მარგალიტების მწკრივი ამკობს. მარგალიტები ამკობს მის წვეროზე მოთავსებულ ორნამენტირებულ ბურთულასაც. ჯვრის წახნაგოვანი სახელურიც ორნამენტული მოტივებითაა შემკული და ეპოქისათვის დამახასიათებელი სქემატურობით ხასიათდება. ჯვრის შესწავლა, სათანადო გასუფთავების შემდეგ, მომავლის საქმეა.

დომენტი კათალიკოსის ჯვარი არაერთგზის ყოფილა გამოფენილი; ამიტომაც მისი არსებობა მიეწერებული იყო. მას არც პროფ. ვ. ჯობაძე მოიხსენიებს საზღვარგარეთის მუზეუმებში დაცული ქართული ბისტბიზანტიური პერიოდის ხელოვნების ნიმუშებისადმი მიძღვნილ გამოკვლევაში, სადაც ავტორი განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ვოლტერის გალერეაში დაცულ ნიმუშებზე. ბალტიმორის გალერეა „მდიდარია" ქართული მასალით; ახლად აღმოჩენილი ჯვრის გარდა, ვოლტერის კოლექციაში ინახება 1707 წლით დათარიღებული ოთხთავი, თავისივე, ოქროს მინანქრით შემკული, ყდით და 1710 წელს შესრულებული, ასევე მინანქრის, ლეიბიშმიდლის ჩვილული ხატი. ორივე ნიმუში მინიატურული ზომისაა.

გალერეაში დაცული რელიკვარიების კატალოგის შედგენისას, ჯვარი „აღმოაჩინა" ვოლტერის გალერეის სტაჟიორმა ვერმანიდან მოლაერ ვლაინმა. მისივე ცნობით, მუზეუმის რეკონსტრუქციის შემდეგ (რაც ამჟამად მიმდინარეობს), ნავარაუდევია, შეა საუკუნეების განყოფილებაში ცალკე სტენდი დაეთმის ქართულ მხატვრულ ნიმუშებს.

უჩივლა დოდონა კიზირიამ ჰიუიტს?

ღია წერილი გაზეთ „ალიას" რედაქციას

ამას წინათ თქვენი გაზეთის ფურცლებზე მოთავსებული იყო ინფორმაცია: „დოდონა კიზირიამ ჰიუიტს სახამართლოში უჩივლა" (გაზ. „ალია", №129 (928), 17,18 აგვისტო, 2000 წ., გვ. 2).

ინფორმაცია ეხებოდა ინგლისელი მეცნიერის ჯორჯ ჰიუიტის ქართული ენის სახელმძღვანელოს, სადაც აუგად არის ნახსენები ქართველი ხალხი, რის გამოც ინდიანას (აშშ) უნივერსიტეტის პროფესორმა დოდონა კიზირიამ ავტორს ინგლისის სასამართლოში უჩივლაო.

აღნიშნულ ნაშრომთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ ის გამოსცა გამომცემლობა „Routldge Grammars"-მა სათაურით: „Georgian Learner's Grammar". ეს არის ქართული ენის სასწავლო გრამატიკა და არა „ქართველოლოგიის სახელმძღვანელო", როგორც ეს აღნიშნულია გაზეთ „ალიას" ზემოხსენებულ ინფორმაციაში. რაც მთავარია, ხეორი არ არის თქვენი გაზეთის ფურცლებზე ხსენებულ ინფორმაციაში გაკეთებული განცხადება, თითქოს „საქართველოში არ აღმოჩნდა ისეთი ვინმე არც ხელისუფლებაში და არც მეცნიერებაში, რომ პასუხი გაეცა" ჰიუიტისათვის.

ჰიუიტის „ქართული ენის სასწავლო გრამატიკა", როგორც მის თავფურცელზე არის აღნიშნული, გამოიცა 1996 წელს ლონდონსა და ნიუ-იორკში. მისმა რამდენიმე ეგზემპლარმა საქართველოში იმავე წლის გაზაფხულზე მოაღწია. ჩვენ გავეცანით ამ წიგნს და დავრწმუნდით, რომ მასში ათლეტერაციოდ მოყვანილი მაგალითები, რომელთა დიდი ნაწილი თვით ავტორის მიერ არის შედგენილი, ენობრივად და სტილისტურად სრულიად გაუმართავია. რაც მთავარია, ამ მაგალითებში ხშირად ქართველი ხალხი წარმოდგენილია, რბილად რომ ვთქვათ, არასასურველ კონტექსტში, როგორც ველური და გაუნათლებელი ხალხი.

ბუნებრივია, ჰიუიტის ასეთმა ტენდენციურმა და არაობიექტურმა ხაქცევლმა ჩვენი გულისწყრომა გამოიწვია, მაგრამ ჩვენ ვარჩიეთ მაინც თავი შეგვეკავებინა ავტორის ლანძღვა-გინებისაგან და ჩვენი შენიშვნებისათვის „უფრო ლოიალური და კეთილი რჩევა-დარიგების სახე მიგვეცა.

ჩვენი კრიტიკული წერილი გამოქვეყნდა იმავე წლის ივლისში გაზეთ „ბურჯი ეროვნებისას" ფურცლებზე (№7 (12), 1996 წ.).

მალე ჩვენი ეს წერილი გადაეცა საქართველოს რადიოს პროგრამით „ენაი შემკული და კერთხეულ", რომელსაც ბატონი თამაზ ხმალაძე უძღვება.

იგივე წერილი, ოღონდ უფრო გაფართოებული სახით და ახალი სათაურით: „აი, როგორ ქართველს გვასწავლის ჯორჯ ჰიუიტი", დაიბეჭდა გაზეთ „სახალხო განათლების" იმავე წლის აგვისტოს ბოლო ნომერში (იხ. გაზ. „სახალხო განათლება", №16 (4436), 1996 წ.).

ეოველივე ამის შემდეგ თავს უფლებას მოვცემთ განვაცხადოთ, რომ მეცნიერული პასუხი ჰიუიტმა ქართული მხრიდან მიიღო. ჩვენ გავაკეთეთ ის, რაც შეგვეძლო. სხვა საქმეა იურიდიული მხარე, რაც, ჩვენი აზრით, ასეთ შემთხვევაში ერთი ან ორი კერძო პირის, თუნდაც სპეციალისტის, უფლება-მოვალეობებს აღემატება.

დღეს, როცა საქართველოს საკუთარი, ეროვნული ხელისუფლება ჰყავს, მოუწოდება სახელმწიფო ენის პალატა, რომლის უშუალო მოვალეობასაც შეადგენს ქართული ენის უფლებათა დაცვა, ხელეწიფება საერთაშორისო სამართლის დონეზე დააყენოს აღნიშნული საკითხი.

ჩვენ მხოლოდ თქვენი გაზეთის საშუალებით შევიტყეთ, რომ ქალბატონმა დოდონა კიზირიამ აღძრა სარჩელი, მაგრამ დანამდვილებით არ ვიცით, რა ფორმით და რიგორ მოხერხდა ეს. ერთს კი აღვნიშნავთ, რომ ქალბატონი დოდონა კიზირია თაო�dანვე აქტიურად იმაღლებდა ხმას ჰიუიტის სახელმძღვანელოს წინააღმდეგ. იგი 1996 წლის აგვისტოს ბოლოს თბილისში ჩამოვიდა და პრესკონფერენცია გამართა აღნიშნული ნაშრომის შესახებ, მაგრამ არც ჩვენ ვმსხდარვართ გულხელდაკრეფილნი.

ეოველივე ამან გვაფიქრებინა ერთგვარი ახსნა-განმარტება მოგვწოდებინა თქვენთვის და თქვენი გაზეთის მკითხველისათვის. ფაქტობრივად, ეს ჩვენი პატარა წერილი იმათ პასუხადაც გამოგვივიდა, ვინც გვირეკავდა, ჰიუიტისა და მისი სახელმძღვანელოს შესახებ დაწვრილებით ცნობებს გვთხოვდა, გვკითხულობდა, რის გაკეთებას ეპირებოდით და რიგორ მოვიქეცოდით. ამ საკითხის ირგვლივ ენებათა ღელვა დღესაც არ დამცხრალა. ეს გასაგებია, რადგან ჰიუიტთან და მის ნაშრომთან დაკავშირებული ამბები, ვფიქრობთ, ყველა შეგნებულმა ქართველმა უნდა იცოდეს. ამიტომ ღია წერილის ფორმა ვარჩიეთ.

გულწრფელი პატივისცემით
მზეძალა შანიძე,
რამაზ ფირდაძე

P.S. ეს წერილი, მიმართული გაზეთ „ალიას" რედაქციისადმი, ბუნებ-

ოიგია, წარეუდგინეთ თვით ამ გაზეთის რედაქციას და ეთხოვეთ მისი გამოქვეყნება. რედაქციაში ჩათვალეს, რომ წერილი დიდი იყო და მოგვთხოვეს მისი შემოკლება, რაზედაც ჩვენ არ დავეთანხმეთ. მალე ამის შემდეგ „ალიაში" დაიბეჭდა ფრიდონ ლომიას ინტერვიუ ამჟამად საქართველოში მყოფ ქალბატონ დოდონა კიხირიასთან („დასავლური სექტები დიდ საფრთხეს წარმოადგენენ", დოდონა კიხირიას სმა ამერიკიდან, გაზ., „ალია", №147 (946), 18 სექტემბერი, 2000 წ., გვ. 18). როგორც ინტერვიუდან ირკვევა, დოდონა კიხირიას პიუტისათვის სასამართლოში არ უჩივლია და „ალიას" ინფორმაცია ამის თაობაზე არ შეუფერებოდა სინამდვილეს. ქალბატონი დოდონა ინტერვიუში აღნიშნავს: „ - თბილისში გავრცელებულია ინფორმაცია, რომ მე ვკორვ პიუტს ვუჩივლე ლონდონის სასამართლოში. ეს არ არის ჭეშმარიტება. არავითარი ლეგალური საფუძველი არ მაქვს, პიუტს ვუჩივლო, რადგანაც ინდივიდუალური პირი ვარ. არ ვარ ლინგვისტი. გარდა ამისა, ეს წიგნი პირადად ჩემს წინააღმდეგ მიმართული არ არის, ხოლო საქართველოს სახელით რომ ვილაპარაკო, ამის უფლება არ მაქვს, თორემ დიდი სიამოვნებით ვუჩივლებდი..."

ქალბატონმა დოდონა კიხირიამ უბრალოდ ქართველის შემსწავლელებს აცნობა, რომ ამ წიგნით ვერაფერს ისწავლიდნენ. ქალბატონ დოდონას ამგვარი გამოხმაურება დაუტოვებია თავისი სტუდენტებისათვის, რათა საინტერესო გამავრცელებელი საშუალებისათვის მიეწოდებინა.

გაზეთ „ალიაში" მოთავსებულ ინტერვიუს ახლავს „პოსტ სკრიპტუმი", რომელშიც ვკითხულობთ: „ალიაში" ვკორვ პიუტთან დაკავშირებით ქალბატონ მზექალა შანიძისაგან და ბატონ რამაზ ქურდაძისაგან წერილი შემოვიდა - 1996 წელს გამოცემული მისი წიგნის თაობაზე კრიტიკული სტატიები გამოუქვეყნეთო". როგორც ვხედავთ, აქაც მიეუჩენებულია ის ფაქტი, რომ პიუტის წიგნი საქართველოში უბრალოდ არ დარჩენილა და გაზეთის ინფორმაცია ამის თაობაზე სწორი არ იყო.

დაბოლოს, ერთი სასიამოვნო ინფორმაცია: ქალბატონმა დოდონა კიხირიამ გვანდო მისი და ნიკიფოს უნივერსიტეტის პროფესორის პოეტად არჩინინის თანაავტორობით ახლახან დასტამბული წიგნი „ქართული ენა და კულტურა". ამ 645 გვერდიან მონოგრაფიაში მოცემულია ქართული ენის დაწვრილებითი გრამატიკული ანალიზი, უხვადაა წარმოდგენილი ცნობები ქართული ლიტერატურის, ისტორიისა და კულტურის შესახებ. ნაშრომს ახლავს ქართულ-ინგლისური ლექსიკონი. ვფიქრობთ, ეს წიგნი მნიშვნელოვანი შენაძენია ქართველის შემსწავლელთათვის.

იოანე პეტრიწი. განმარტება პროკლე დიადოხოსის „ღვთისმეტყველების საფუძვლებისა".

თანამედროვე ქართულ ენაზე გადმოიღო, ლექსიკონი და შენიშვნები დაურთო დამანა მელიქიშვილმა (თსუ გამომც. 1999).

დამანა მელიქიშვილის მიერ ახალ ქართულ ენაზე თარგმნილი და კრიტიკული აპარატით გამოცემული იოანე პეტრიწის „განმარტება" თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტებით შესრულებული აკადემიური გამოცემის შესანიშნავი ნიმუშია. რიგორ კრიტიკულადაც უნდა უყურებდეს ვინმე ძველი ქართული ტექსტების გადმოახალქართულებას (თვითონ გამომცემელს, როგორც თავად აღნიშნავს გამოცემის წინასიტყვაობაში, ასეთი საქმიანობა სახოგადოდ - ე.ი. არა პეტრიწის შემთხვევაში - სრულიად გაუმართლებლად მიაჩნია), პეტრიწის „განმარტების" ახალ ქართულად არსებობა არა მარტო სასურველი, არამედ აუცილებელიც იყო ტექსტის გაგებისათვის, უფრო სწორედ, მის ინტერპრეტაციაში გარკვეული ნორმის ჩამოყალიბებისთვის, რაც, თავის მხრივ, დასავლეთის სპეციალისტებისთვისაც პეტრიწის ნაშრომის შინაარსის მიწოდებას ადვილებს. პეტრიწის ენის ხერთულის, მისი ფრაზების სხვადასხვაგვარად ინტერპრეტაციის შესაძლებლობის გამო, რიგორ დარწმუნებულიც უნდა ყოფილიყო ცალკეული ქართველი სპეციალისტი თავის გაგების სისწორეში, ამ გაგებაზე დამყარებული სპეციალისტთა შორის ურთიერთგაგება - თანხმობა თუ უთანხმობა - ფაქტიურად, ორი გზით მხოლოდ რუსულ თარგმანს (მოსკოვი 1984), ზეპირ მსჯელობას ან სულაც მინდვრებით თანხმობას ეყარებოდა, რომელიც უფრო ღრმად დაკვირვების შედეგად, შეიძლება უთანხმოებად - ერთი და იმავე ადგილის განსხვავებულ ინტერპრეტაციად გამოვლენილიყო. ახლა პეტრიწის „განმარტების" განმარტებას - თანამედროვე ქართულ ენაზე მისი ახალქართული თარგმანის წყალობით - მყარი საფუძველი შეექმნა. ეს, რა თქმა უნდა, სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ პეტრიწის ყველა მკლევარი თუ მკითხველი ყველაფერში დაეთანხმება დამანა მელიქიშვილის ინტერპრეტაციას (ყოველგვარი თარგმანი ინტერპრეტაციაა, პეტრიწის შემთხვევაში კი

ეს განსაკუთრებით გარდაუვალი რეალობაა), მაგრამ მსჯელობა პეტრიწის შესახებ სპეციალისტთა თუ არასპეციალისტთა შორის, ასევე სტუდენტებისთვის მისი გაცნობა დ. მელიქიშვილის თარგმანის გარეშე შეუძლებელი იქნება. განსხვავებული ინტერპრეტაციების შემთხვევაშიც განსხვავებულობა პრაქტიკულად არსებულ თარგმანთან მიმართებაში გამოვლინდება (გამოითქმება).

დ. მელიქიშვილის მიერ გამოცემული წიგნი გამომცემლის ორ წინასიტყვაობას შეიცავს. პირველ მათგანში - „წინასწარი შენიშვნები იოანე პეტრიწის „განმარტების" ახალ ქართულ ვარიანტთან დაკავშირებით" - დ. მელიქიშვილი განმარტავს პეტრიწის „განმარტების" ახალ ქართულ ენაზე თარგმანის აუცილებლობას. მისი ძირითადი მიზანი - პეტრიწისეული ფილოსოფიური ტერმინების სამეცნიერო ხმარებაში შემოტანაა. მკვლევრის აზრით, პეტრიწისეული ტერმინების გამოყენებლობა აიხსნება არა მათი „ხელოვნურობით", როგორც ამას ზოგჯერ მიიწვენენ, არამედ ისტორიული მიზეზების გამო კონტაქტის გაწყვეტით იმდროინდელ კულტურულ ტრადიციასთან (ვერ უარვყოფ, რომ პეტრიწის ენა, როგორ შინაარსობრივად სწორი და ფორმალურად ზუსტიც არ უნდა იყოს მისი ტერმინების უმრავლესობა, მე პირადად მაინც ხელოვნურად მიმაჩნია).

გამოცემას ახლავს გამომცემლის მეორე წინასიტყვაობაც, რომელიც იოანე პეტრიწის შემოქმედებას, მის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას, მის შესახებ არსებულ ცნობებს, მისი თანადროული კულტურული სიტუაციის განხილვას ეძღვნება. წინასიტყვაობის მეორე ნაწილი კონკრეტულად პეტრიწის ღვთისმეტყველების მეთოდებს ეხება - პროკლეს ფილოსოფიის გზით უმაღლეს ფილოსოფიამდე მისვლა, რომ შემდეგ ზემოაღნიშნული ზეფიზიკური ხედვა გახდეს შესაძლებელი. აქვე განხილულია ერთისა და სიმრავლის საკითხის მნიშვნელობა პროკლესა და პეტრიწისათვის, ჭეშმარიტი არსისა ანუ ნამდვილმყოფის ადგილი პროკლესეულ ონტოლოგიაში, სამების საკითხის ასახვა პეტრიწის „განმარტებაში" და სხვა. წინასიტყ-

იოანე პეტრიწი

განმარტება
პროკლე დიადოხოსის
„ღმრთისმეტყველების
საფუძვლებისა"

ვაობის შემდეგი თავი თავად „განმარტების" (ე.ი. პეტრიწის) წინასიტყვაობის შედგენილობასა და მნიშვნელობას ეხება, რომელიც, როგორც ცნობილია, პეტრიწის ორიგინალური ნაშრომია და პროკლეს წიგნის უშუალო კომენტარი არ არის. შემდეგი თავი პეტრიწის „განმარტების" ე.წ. ბოლოსიტყვაობის შედგენილობასა და წყაროებს ეხება, რომლის პირველი ნაწილი, ავტორის დაკვირვებით, ფასეულია „განმარტების" წარმოადგენს. და ბოლოს, დ. მელიქიშვილის წინასიტყვაობის ბოლო თავი „განმარტების" სტილურ თავისებურებებს ეძღვნება.

წიგნის მეორე - და ძირითადი - ნაწილი თავად პეტრიწის „განმარტების" დ. მელიქიშვილისეული თარგმანია. წიგნის ბოლო ნაწილში (სახელთა საძიებლამდე და ლექსიკონამდე) დართულ შენიშვნებში „განმარტებულია პეტრიწის „განმარტების" ცალკეული ადგილები, თავების მიხედვით. წიგნის ბოლო ნაწილს წარმოადგენს სახელთა საძიებელი და პეტრიწის ფილოსოფიურ-თეოლოგიურ ტერმინთა ლექსიკონი, რომელიც ს. ყაუხჩიშვილის მიერ შედგენილ კრიტიკული აპარატის დამუშავებულ ვარიანტს წარმოადგენს. ამ ლექსიკონის მნიშვნელობა ფილოლოგებისა და ფილოსოფოსებისთვის ძალიან დიდია.

ერთადერთი, რასაც ალბათ მკითხველი ინატრებდა მომავალში ამ წიგნის ხელახალი პუბლიკაციისთვის, ეს არის მისი გამოცემა თავად პროკლეს „კავშირთან" ერთად. როგორ უცნაურადაც არ უნდა ეღერდეს, როგორც ჩანს, ღირს პროკლეს „კავშირის" პეტრიწისეული თარგმანის „გადმოახალქართულებაც", რაც უდაოდ გააადვილებს ფილოსოფიური ტერმინების თანამედროვე ქართული შესატყვისების სისტემური სახით ჩამოყალიბებას, უკეთესად გამოიელენს პეტრიწის თარგმანის თავისებურებებს - მის მიმართებას არსებულ ბერძნულ ტექსტსა და მის ვარიანტებთან და მათ შორის მსგავსება-განსხვავებებსაც წარმოაჩენს. ეს კი მნიშვნელოვანია არა მარტო პროკლეს ქართული თარგმანის კვლევისათვის, არამედ თავად დედნისთვისაც, შესაძლო - ჩვენთვის სამწუხაროდ უცნობ - ხელნაწერთა ჯგუფზე მისანიშნებლად, რომელიც - არ არის გამორიცხული - პეტრიწისთვის ცნობილი და მის მიერ გამოყენებული იყო.

დამატა მელიქიშვილის მიერ გამოცემული წიგნი ძალიან საჭირო ფილოსოფოსებისთვის, ფილოლოგებისთვის, თეოლოგებისთვის. იგი საგრძნობლად გაგვიადვილებს დაინტერესებულ პირთათვის პეტრიწის ფილოსოფიის გაცნობას, იქნებიან ეს ქართველი სტუდენტები თუ უცხოელი მეცნიერები.

ლელა ალექსიძე

ᲘᲠᲘᲜᲔ ᲜᲘᲙᲚᲐᲣᲠᲘ

ᲐᲦᲛᲝᲡᲐᲕᲚᲔᲗ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲛᲗᲘᲔᲚᲗᲐ ᲡᲐᲑᲠᲫᲝᲚᲝ ᲘᲐᲠᲐᲦᲔᲑᲘ

ძველ ქართულ ენაში საბრძოლო იარაღს „საჭურველი" ეწოდებოდა. სიტყვაში საჭურ-ველი ძირი არის „ჭურ". სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით: „ჭური ეწოდების საცაცხა ტყვილისახა და კვალად ჭური-ჯაჭვი და ჯავშანთა, რომელ არს საცავი სხეულისა და სულისა, რომელ არს ყოველთა უბადესი". მაშასადამე, „ჭური" არის ჭყვირიც („ტყვილის", ანუ ყურძნის წყნის შესანახი ჭურჭელი) და ჯაჭვ-ჯავშანიც. ანუ ყველაზე უბადესის - სულის საცავი.

იარაღის სინონიმად ძველ ქართულში იხმარებოდა სიტყვა „ამუარიც". შოთა რუსთაველი გვიჩვენებს: „ეგ-ლობანი გასხნეს, პოდეს მუნ ამუარი სამი ტანი". აქვე რუსთაველი ნამოიყენებს, რომ „ამუარში" იგულისხმება: „ჯაჭვი, ხრახალი, მუსარადი, სამარეული"...

ქართველები ძველთაგანვე განჭვალნი ყოფილან იარაღის წარმოებით. ფოლადის ბერძნული სახელწოდება „ხალიბს" ძველ ქართველური ტომის - ხალიბების სახელს უკავშირდება. ოთხე ჯავახიშვილის აზრით, ჩვენს ენაში მადნის აღმოჩენილი სახელები ძირეული ქართული სიტყვებია, რაც თავისთავად მეტყველებს იმაზე, რომ ქართველებს საკმარი საჭურველის მდიდარი კულტურა გვქონდა. ამ მხრივ განსაკუთრებით გამოირჩევა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთი. მეცნიერი ალექსანდრე ნოღაიდელი აღნიშნავს, რომ „საქართველოს სახეზეა იარაღების ცოცხალი მუზეუმი ეწოდება, ანუ ეს შესაძლოა ხევსურეთი საბრძოლო იარაღების ცოცხალ მუზეუმად მივიჩნიოთ".

ხევსურეთ-გუდამაყარი განსაკუთრებით განთქმული ყოფილა ჯავშნის, ანუ ჯაჭვის პერანგის დამზადებით. სულხან-საბა ჯაჭვის პერანგის ხუთ სახეობის გამოყოფს: სამანჭანი, ზედადი, ხარმანი, ქარაფჭა და ჯაბალა. ჯაჭვის პერანგის დამზადების პროცესს ასხვა ეწოდებოდა, რადგან მას ჭედვამდე ზედი ეწოდებოდა. ერთ პერანგს 15 ან 20 ათასი რკინის რგოლი, ანუ „ჭიკი" სჭირდებოდა. მისი ასხმა იმდენად რთული იყო, რომ ხევსურები ამ საქმიანობას გრძნეულებს, ქაჯებს მიაწერდნენ:

„ჯაჭვნი თქვა სამანჭურმა,
ქაჯმა ამასნა თითოთა".

ფოლკლორული მასალა აღასტურებს, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში ჯაჭვს ქალებიც ქსოვდნენ:

„ქალმა ქაჯიეთ ამრძალა,
ჯაჭვ უნდ ავსნა თითოთა".

ჯაჭვის პერანგის ასხმა ხევსურეთში განთქმული ყოფილა ფეფილური ოსეელი, ულამაზესი მზეკალა: „ვეკაკის სადარი და ისეთი პერანგის მქმნელი, რომ რკინა ვერ გაჭრიდა". ჯაჭვის ამსხმელებს დიდი პატივით ეპურობოდნენ. ორი მათგანი - ოთალა და ალსათარი - მთიელებმა გაალმერთეს „ოდენაც".

ჯაჭვის პერანგის სახელი იდუკამდე ნამოდიოდა. შემდეგ მოლაშქრეს ეკეთა ერთ-ერთი დამახასიათებელი იარაღი ხანჯალი. ესაა სამად დახვეული თითბრის ბეჭედი, რომელსაც აქვს წაწვეტებული, ბეღელი ტილი „ბილანები. მას მთიელები ცერა თითზე იკეთებდნენ. ხანჯლები განსხვავდება ფორმის მიხედვით, არის „ხვეული", „ხურგანა", „ალეკბილა", „ლაგია". ეთნოგრაფ ხერგი მაკალათიას ცნობით, ლაგიას „დრამა" არ აქვსდა. ე.ი. ლაგიანგან მოგონებულ ჭრილობაზე მეორეული ჯარიმას არ იხდიდა. ხანჯლს ზოგჯერ ვერცხლისაგანაც ამზადებდნენ, რაზეც „ხეირამზეს ლექსიც" მეტყველებს:

„ანა მჭნა ვერცხლის ხანჯალ,
რომ ხელზე ნაგვლებოდი".

ეს უძველესი იარაღი აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში უნდა წარმოშობილიყო, რადგან სხვაგან არსად ფასდებოდა.

თავდასაცავ იარაღებში, ჯაჭვის პერანგთან ერთად, მოიაზრება: ჩაჩქანი, ფარი, უბის ფარი. საქართველოში არ მოგვეპოვება XIX საუკუნეზე აღრინდელი ჩაჩქანი. სამაგიეროდ XIII ს. ქართული ჩაჩქანი და ჯავშანი ბერლინის ეთნოგრაფიულში დაცული. ამის თაობაზე ოთხე ჯავახიშვილი გულისტკივილით წერდა: XIII საუკუნის ქართული მუზეუმი საქართველოს ნაცვლად გერმანიაში არსებობს.

ჩაჩქანი, იგივე მუსარადი (ან ჩაბალახი) ორი ნაწილისაგან შედგება: ჯაბი (რომელიც თავის ქალას ფარავს) და ზარადი (ფარავს პირსახეს და კისერს). მას, ჩვეულებრივ, რკინისაგან ამზადებდნენ. მეფეებს კი ოქროს მუზარადები ეხურათ, მეფე ვახტანგის მუზარადი „იყო ოქროსი და გამოესუა წინით მგელი და უკანით ლომი".

ჩაჩქნის შიგნით ფშავ-ხევსურები ნაბდის ქურდს იხურავდნენ, თუშები - თუშურ ქუდს. ზოგჯერ თუში ჩაჩქნის ნაცვლად მხოლოდ თუშური ქუდითაც კმაყოფილდებოდა. ძველ მთიელებს მიაჩნდათ, რომ:

„ერთ რომ ვაჟია, ნიხა - ჯაჭვია,
ქუდი ნაბდისა - ჩაბალახია".

მთიელებს მიაჩნდათ, რომ „ეკეთი ნაბეხი ხალიბია". მთიელი ქალი ცოლად არ გაჰყვებოდა ლაჩარს. ლეკიანები დადის მთიელი ქალების ძალადობაზეც. ბერძენი ისტორიკოსები კოლხიელ ამაზონელებს, ანუ ამორძალებსაც მოიხსენებენ. დაბა ეზბიგის არქეოლოგიური გათხრების შედეგად ქალთა სამარხებში მარილაც აღმოჩენილია იარაღი. ამორძალების არსებობა მეცნიერულად დასაბუთებული არ არის. მაგრამ უდავოა ის, რომ მტერთან ბრძოლაში ვეკაკების ტოლს არ უდებდნენ ქართველი ქალებიც.

ჩვენს სკოლას რომ პრობლემები დაუგროვდა, ეს ყველასათვის ცხადია. ამ პრობლემათა გამოსწორების სურვილი და მცდელობა რომ არის, განსაკუთრებით ბოლო წლებში, ესეც ცხადია. ყოველი წინადადება, კრიტიკული თუ სხვა სახის წინადადება, ვფიქრობთ, საჭეს მხოლოდ სასიკეთოდ წაადგება. ამიტომ ჩვენს ჟურნალში ამგვარ წერილებს დაუბრკოლებლად გამოვაქვეყნებთ. სადავოსაც არ მოვერიდებით. ამჯამად გთავაზობთ საქართველოს პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების ცენტრალური ინსტიტუტის დოცენტის რუსუდან ლიპარტელიანის წერილს. ველით გამოხმაურებას.

ვენდოთ ჩვენს შესაძლებლობებს!

ჩვენი პლანეტის მრავალ ქვეყანაში ეკონომიკა აყვავებულია, ცხოვრების პირობები - მაღალი, სოციალურ-პოლიტიკური მდგომარეობა - მშვიდი და გაწონასწორებული, უმუშევრობა - მინიმუმამდე დაყვანილი, ხალხი რწმენითა და ბრწყინვალე მომავლის იმედითაა სავსე; იქ ნაკლებია ავადმყოფობა, სიკვდილიანობა, კაცის კვლა, თვითმკვლელობა; ამ ქვეყნებში ყველაფერი ხალხის კეთილდღეობისათვის კეთდება და ყოველ სამუშაოს მოთავეობს და წარმართავს განათლება. იქ ქვეყნისათვის საჭირო ყოველ დარგთა შორის განათლების სისტემა ნამდვილადაა პრიორიტეტული დარგი (და არა მხოლოდ ქაღალდზე!...). ჩვენს ქვეყანაში კი რაც გვჭირს, აღზრდისა და სწავლების არასრულფასოვნებით გვჭირს: ვინც განათლებული და საიმედო პროფესიონალია, მას, არაიშვიათად, ზნეობა არ უგარგა, ვინც მაღალზნეობრივია - მას განათლება არ ჰყოფნის (ცხადია, გამონაკლისები არ მყავს მხედველობაში, რადგან ისინი ქვეყანაში ამინდს ვერ ქმნიან).

აღზრდისა და სწავლების გონივრულად მოფიქრებული სისტემა წინსვლის, წარმატებისა და ბედნიერების საფუძველია, ხოლო ეს სისტემა დაწყებითი სწავლებიდან იღებს სათავეს, ის არის მისი ძირი და ფესვები, ჯანსაღი და ნოყიერი ნიადაგი.

რიგორც კი ქვეყანამ თავისი უფლებები მოიპოვა, განათლების რეფორმის აუცილებლობა მაშინვე მკვეთრად გახდა საცნაური. თითქმის ათი წელია, ამის შესახებ (რა შეიცვალოს, რიგორ და რითი შეიცვალოს...) ინტენსიურად საუბრობენ, რეალურად კი სწავლების არც ერთ ეტაპზე თითქმის არაფერი შეცვლილა (თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ხასწავლო პროგრამებიდან საბჭოური თემატიკის უფულებელყოფას).

უკანასკნელ წლებში სწავლების დაწყებით საფეხურს ვემსახურები, ამიტომ ჩემს საუბარს ამ სფეროთი შემოვიფარგლავ და მოგახსენებთ, რომ აქ ძირითადი ნორმატიული დოკუმენტები (სახელმძღვანელოები, პროგრამები), რომელთა შეცვლაც შედარებით სწრაფად და უმტკივნეულოდ შეიძლებოდა, მასობრივი (სახალხო) სკოლებისათვის არ შეცვლილა. ამბობენ, - განათლების სტანდარტები შემუშავდაო,- დაწყებითი კლასების მასწავლებელთათვის ისიც ხელმოუწვდენელია. ამჯამად თვალშისაცემია მხოლოდ ის, რომ ახალგაზრდა და მყარი განათლების მქონე სპეციალისტები, მათ შორის პედაგოგებიც, ინტენსიურად მიემგზავრებიან საზღვარგარეთ სამუშაოს საძებნელად. ბედნიერი გამონაკლისის გარდა, ყოველი მათგანი მათთვის სრულიად შეუფერებელ სამუშაოს ჰკიდებს ხელს... ამჯამად მოდაშია აგრეთვე საზღვარგარეთ მიელინებები. ცხადია, მიელინებულ პირთა უკან ანგარიშგასაწევი ადამიანები დგანან. განათლების დარგის სპეციალისტებიც დადიან საზღვარგარეთ მიელინებით, რათა იქაურ გამოცდილებას გაეცნონ საქართველოში მისი გადმოტანა-დანერგვის მიზნით. ამას წინათ მათ საქართველოს მასწავლებლებს გააცნეს „ახალი" ინტერაქტიური მეთოდები; ადგილზე ნაბარდა ხემინარები, დაიხარჯა საკმაოდ დიდი დრო და ალბათ საკმაოდ დიდი თანხაც, რათა პედაგოგიკის ეს „ახალი" მიღწევა და უკანასკნელი სიტყვა ქართველ მასწავლებლებს და განათლების სხვა მუშაკებსაც აეფოისებინათ... ცხადია, ჩვენი პედაგოგები არაფერს წააგებენ, თუ ევროპისა და ამერიკის ცივილიზებულ ქვეყნებში არსებულ სწავლების მოწინავე მეთოდებსაც გაეცნობიან და ზოგ რამეს, რაც ძალიან მოეწონებათ, გამოიყენებენ, მაგრამ ისიც გვახსოვდეს, რომ ყოველი ადამიანი, რომელიც იცნობს საქართველოს ისტორიას, აღტაცებულია მისი კულტურითა და ცივილიზაციით, უძველესი და უნიკალური დამწერლობით, ბრწყინვალე ლიტერატურით, სკულპტურით, მხატვრობით, გასაოცარი ტაძრებითა და აკადემიებით, სადაც ოდითგანვე სასწავლო და საგანმანათლებლო მუშაობა წარმატებით მიმდინარეობდა. იმ დროს კი ზოგიერთი ამჟამინდელი ცივილიზებული ქვეყნის სხენებაც არ იყო... საზღვარგარეთ ვიზიტებს და ამაში უდიდესი რაოდენობით სახელმწიფო სახსრების განიავებას არ ვლობს, ქართველი სწავლულები, რომელთაც განათლების სისტემის გაუმჯობესება კიდევ ეგალებათ და კიდევ ხელეწიფებათ, დასხდნენ და გონივრულად იფიქრონ - რიგორი ვიყავით ადრე, რიგორი ვართ ამჟამად და რიგორი გვსურს - რომ ვიყოთ? ბრძენი დავით გურამიშვილი ახალგაზრდებს ავალებდა, შეეცნოთ თავი თვისი - „ვინ არის, სიდამ მოსულა, სად არის, წავა სადაო?" დიდი წინაპრის ეს შთამაგონებელი სიტყვა ალბათ ბალღობიდანვე გითვალისწინა ჩვენმა უნიჭიერესმა პოეტმა ლადო ასათიანმა, რომელმაც სრულიად ახალგაზრდულ ასაკში კატეგორიულად განაცხადა - „მე კარგად ვიცი, ვინა ვარ, რა ვარ,

საიდან მოვედ და საით წავალ"; (ბუდნიერი!...).

ექიმები ამბობენ - ამნეზია მეხსიერების დაკარგვას ნიშნავსო. ჩვენც საყოველთაო ერეკვნულმა ამნეზიამ ხომ არ დაგვრია ხელი?! მოვიგონოთ - ჩვენს ქვეყანაში რიგორ ვითარდებოდა სწავლა-აღზრდის, განათლების სისტემა იმის მიხედვით, თუ რა მდგომარეობაში იყო ქვეყანა, რა ფუნქცია გვქონდა მის წინაშე ჩვენ და ქვეყნის წინსვლა-განვითარებისათვის რა იყო საჭირო!

ამ ბოლო დროის ე.წ. „ინტერაქტიური" მეთოდებით „გეგეგბედნიერეს", რომელთაც გვთავაზობენ, რიგორც განათლების უკანასკნელ მინაპოვარს და შთაბეჭდილების გასაღრმავებლად მას ამკობენ და ახასიათებენ ბუნდოვანი, მაგრამ ელეგანტური სიტყვებით: „ინტეგრირებული სწავლება", „მონიტორული სისტემა", „გონებრივი იერიში" (ზოგი უფრო ამკვეთრებს ამ ისტორიულ შესიტყვებას და მას „გონებრივ შტურმს" ეძახის), დისკუსიები, კლასის ჯგუფებად მიწოდა მოცემულ პრობლემათა გადასაწყვეტად. ჯგუფში ლიდერის გამოყოფა და ა.შ. ეს სწავლების ახალი სისტემაა?! ის ხომ ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნის II ნახევრიდან გამოიყენებოდა საქართველოს ზოგიერთ სასწავლებელში. ამის შესახებ აი, რას გვეუბნება ქართველთა უდიდესი ავტორიტეტი - აკაკი წერეთელი თავის „თავგადასავალში".

რიგორც ცნობილია, აკაკი ქუთაისის გიმნაზიაში სწავლობდა. გიმნაზიის მასწავლებელთა შორის ის გამორჩეულად აფასებდა მათემატიკის მასწავლებელ ტროეს მისი მკაცრი ცოდნისა და პუმანურობის გამო. აი, რიგორ აღწერს აკაკი თავის თხზულებაში ტროეს მუშაობას: მან კლასებში „თითოეული სკამს (ალბათ გრძელი სკამები იყო. რ.ლ.) მიუჯდა თითო უფროსი შეგირდი, ისინი ჰკითხავდნენ ყოველდღე გაკვეთილს და მოწაფეებს ნიშნებსაც უსვამდნენ. ამ უფროსებისათვის მერე მე უნდა მეკითხა და დამესვა ნიშნები, ზოგიერთი მათი შეგირდებიც უნდა შემეწყალებინა და ის ნიშნები მიმერთია მასწავლებლისათვის, რომ შემოეიღოდით, ისიც გადაათვალიერებდა და შესაბოწებლად მოიხმობდა ზოგიერთს"... როგორც ვხედავთ, აკაკის მიერ დახატული ფრაგმენტი ახლანდელი ინტერაქტიური მეთოდის მეტად მკრთალი მონახაზია.

აკაკის ამ მონათხრობზე მსჯელობს ქართული პედაგოგიკის შესანიშნავი მკვლევარი, რომელიც სწავლების აღნიშნულ ხერხს საკმაოდ ვრცლად მიმოიხილავს (იხ. გ. თავზიშვილის ჰდ. თხზ. II ტომი, გვ. 277): „ჩვენად შესაშფოთებელია ცნობა, რომელსაც აკაკი გვაწვდის თავის „თავგადასავალში", ეს არის უფროსი მოსწავლეების გამოყენება მასწავლებლის თანაშემწეებად, უმცროს მოწაფეთა ჯგუფის ხელმძღვანელებად. ამ წესს პედაგოგიკის ისტორიაში მისი შემომღები ჯ. ლანკასტერის მონიტორული სისტემა ეწოდება... ლანკასტერის მონიტორული სისტემა მის მახედვით გარკვეული კლასის (უმაღრესად დაბალი „კლასების) მოწაფეები, პატარა, 4-5 წლიან ჯგუფებად იყო დაყოფილი. თითოეულ ჯგუფს მასწავლებელი უფროსი კლასების ან იმავე კლასის წარჩინებული მოსწავლეებიდან უნიშნავდა უფროსს, ანუ ხელმძღვანელს. უკანასკნელნი წარმოადგენდნენ მასწავლებლის თანაშემწეებს (მონიტორებს). მათ მოვალეობაში შედიოდა, დახმარებოდნენ თავის ჯგუფებს გაკვეთილის დამუშავებაში, გამოკითხათ ძველი გაკვეთილი და დაესვათ საათანადო ნიშნები. გაკვეთილის დაწყებისას მონიტორები ამ ნიშნებს წარუდგენდნენ მასწავლებელს. მასწავლებელი საერთო და მონიტორის კონტროლის მიზნით რამდენიმე მოწაფეს კვლავ გამოკითხავდა და ამოწმებდა რიგორც მათ ცოდნას, ისე მონიტორების მიერ ამ ცოდნის შეფასების სისწორეს". შემდეგ გ. თავზიშვილი იმასაც გვამცნობს, რომ ამ მეთოდს, უფრო ზუსტად, ბელლანკასტერის მეთოდს უწოდებენ, რადგან მისი შემომღები ყოფილა აგრეთვე ე. ბელი.

რიგორც ჩანს, ამ მეთოდს მე-19 საუკუნეში მხოლოდ ეპიზოდური ხასიათი ჰქონდა და მის სწავლებაში დანერგვას არავინ არავის სთხოვდა. რაც შეეხება მეოცე საუკუნის ოციან წლებს, საკ. კ.პ(ბ) ცენტრალური კომიტეტის სპეციალური დადგენილებით, საბჭოთა სკოლებში უნდა დაენერგოთ კომპლექსური (დღეანდელი ტერმინით - ინტეგრირებული) და პროექტთა (ლაბორატორიულ-ბრიგადული) მეთოდებით სწავლება (ამ უკანასკნელს სკოლის კარები 30-იანი წლების დასაწყისიდან გაუღეს). არ ვიცი, რა მოხდა თვით რუსეთში და მის სხვა კოლონიებში, მაგრამ ქართველობა კი თავიდანვე ამრეზით შეხვდა ამ მეთოდების სკოლებში დანერგვის საკითხს. ბოლოს რუსეთის განათლების მესვეურებიც მიხვდნენ თავიანთ შეცდომას და კვლავ საკ.კ.პ(ბ) ცენტრალურმა კომიტეტმა დაუყოვნებლივ მიიღო ზემოწარმოდგენილი I დადგენილების საპირისპირო დადგენილებები 1931 წლის 5 სექტემბერსა და 1932 წ. 25 აგვისტოს, რომლითაც კომპლექსურსა და პროექტთა მეთოდებს ე.ი. იმათ, რომელთაც ახლა ვნერგავთ ჩვენს სკოლებში, „სკოლის კვლიძის" თეორიები უწოდეს და კატეგორიულად აკრძალეს მათი სწავლებაში გამოყენება.

აი, ეს დაწუნებულ-გაძევებული სწავლების ძველი თეორიები, ოღონავ სახეცვლილი და „გალამაზებული", ისევ ცდილობს ჩვენს სკოლებში დამკვიდრებას... აქ მინდა მოგაგონოთ გენიალური ილიას უაღრესად ბრძნული გამონათქვამი და საუბარიც ამით დავამთავრო: „დროთა ბრუნვამ სხვის მაკურებლად გაგვხადა, სხვაზედ იმედს შეგვაწვა და ამაებმა ხრულიად წარწყმიდეს ჩვენში ის თვითმოქმედების ძალღონე, რომელიც უწინ იყო და რომელიც თუ კი სადმე არი, ხალხის ბუნებრების სათაურია და საფუძველია.

გვეყო, ბატონებო, სხვათა დანდობა, სხვის მაკურებლობა, ჩვენ თვითონ მოვეშველოთ ჩვენს თავს!...

გვეყო, ბატონებო ჩვენის აწმყოსი და მომავლის ბედის სხვაზე მიგდება, ჩვენის გაჭირვების, გულისტკივილისა და წადილის პატრონნი ჩვენ-ვე უნდა ვიყნეთ"

ლევან ბრეგაძე

ჩემი პირველი საკურსო

ერთ-ერთი ყველაზე სასიამოვნო მოგონება, რაც უნივერსიტეტიდან გამომყვა, ჩემს პირველ საკურსო ნაშრომთან არის დაკავშირებული. 1967 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართველურ ენათა განყოფილების II კურსის სტუდენტებს ახალ ქართულ ენაში საკურსო ნაშრომის დაწერა დაგვევალა. ამ საგანს ჩინებული პედაგოგი ბატონი ოთარ შარიძე გვიკითხავდა. მან შეცვალა დაუვიწყარი მარლაძ თო�შარიძ, რომელიც წინა ზაფხულს გარდაიცვალა (ჩვენ ბატონი ვარლამის უკანასკნელი კურსი ვიყავით, ბატონი ოთარი კი მაშინ პრაქტიკულ მეცადინეობებს გვიტარებდა).

თუმა ბატონმა ოთარმა შეშორნია - „ზმნიზედა „ძართული დიალექტოლოგიის“ მიხედვით“ (იგულისხმება ივ. გიგინეიშვილის, ვ. თოფურიას და ივ. ქავთარაძის „ქართული დიალექტოლოგია“, ტ. I, თბ., 1961). ხელმძღვანელად ბატონი იმანე ძავთარაძე დამინიშნეს.

ნაშრომი მოეწონათ. სტუდენტთა სამეცნიერო წრეზეც წამაკითხეს. წრის სხდომას აკად. შოთა ძიძიგურიც დაესწრო და სიტყვითაც გამოვიდა - ასე უნდა იწერებოდეს ნაშრომები ჩვენს დარგშო,- განაცხადა (წარმოიდგინეთ, როგორ გაახარებდა ამგვარი შეფასება 20 წლის ჭაბუკს).

მომდევნო წელს ამ თემით სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენციაზეც გამომიყვანეს (ამ დროს უკვე ჟურნალისტიკის განყოფილებაზე ვაგრძელებდი სწავლას). მზადდებოდა სტუდენტთა სამეცნიერო შრომათა კრებული, რისთვისაც საკურსო მანქანაზეც გადამამუშავებინეს, მაგრამ რატომღაც კრებულის გამოცემა ჩაიშალა.

გთავაზობთ რამდენიმე ფრაგმენტს ამ ნაშრომიდან:

* * *

დღევანდელ სალიტერატურო ქართულსა და აღმოსავლეთ საქართველოს დიალექტებში გავრცელებულია **აქ** და **იქ** ფორმით ხმარება ადგილის ამ უძველესი ზმნიზედებისა. დასავლურ დიალექტებში კი ჩვეულებრივ ფორმად ითვლება მათი **აქანა** და **იქანა** (ზოგჯერ **იქინე**) ვარიანტები.

„**იქინე** გეეგზანათ მამა ხანსუბარში“ (468,17);* *რიცხვი მძიმის მარცხნივ აღნიშნავს „ქართული დიალექტოლოგიის“ გვერდს, მძიმის მარჯვნივ - სტრიქონს.*

ეს კაცი ქ' ეერობს აქანა“ (464, 5).

აქ და **იქ** ზმნიზედები ძველ ქართულში იხმარებოდა **აქა** და **იქი** სახით. არქაული ფორმა აღდგება **ც** ნაწილაკის დართვისას - **აქა-ც**, **იქა-ც** ფორმაში **ა** **აქა**-ს ანალოგიითაა გაჩენილი, უნდა ეფიქრებოდეს **იქა-ც**.

რომ თავდაპირველი ფორმაა **იქი** და არა **იქა**, ამას რამდენიმე სიტყვა ამტკიცებს (იქ-იქ, გაიქ-იქება) და ყველაზე უკეთ ეს ჩანს სიტყვაში საიქო (არ იხმარება სა-იქა-ო; სა-აქა-ო აქ ვერ ახდენს გავლენას).

იქი ზმნიზედის ხმოვანი ელემენტების ნათესაობა ჩვენებითი ნაცვალსახელების (იგი, ისი) ხმოვნებთან ადრეც იქნა შეშნეული. დადგინდა, რომ ორივე შემთხვევაში ხმოვნები მეხამე პირთან სიახლოვეს უჩვენებს.

ნიკო მარის აზრით, **აქა-ნა**-ში და **იქ-ა-ნე**-ში - **ა** მიცემითი ბრუნვის ნიშანია, ხოლო **-ნა** და **-ნე** დამატებით დართული მიცემითისა და ნათესაობითის მაწარმოებლები.

-ა რომ არ არის მიცემითის ნიშანი და რომ ის ზუსტად იმავე ფუნქციის მატარებელია, რა ფუნქციაც აქვს **აქა**-ს პირველ **ა**-ს, დამაჯერებლად დაასაბუთა გიორგი შალამბერიძემ („ზმნისართი ძველ ქართულში, ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, I). ამ ზმნიზედის ორივე ხმოვანი მნიშვნელობით უპირისპირდება იქ-ში შემავალ ხმოვნებს.

ამრიგად, **აქა** და **იქი** ზმნიზედებში ერთ ფუნქციას ორი ერთი და იგივე ხმოვანი ასრულებდა. შემდგომ, როგორც ცნობილია, ეს „ზედმეტი“ ხმოვნები ამ სიტყვებმა მოიშორეს.

* * *

ძველ ქართულში იყო დროის ზმნიზედა **აწ**, რომელსაც შეესაბამება ახალ ქართულში **ახლა**. დასავლურ დიალექტებში (იმერულში, რაჭულში) დღეს იხმარება **აწ** ზმნიზედისაგან მიღებული **აწი**. იგი მომავალ დროს აღნიშნავს:

„**აწი** მაგენმა იკიან“ (476, 36);

„**ოქვენ** **აწი** რიგრიგობით უნდა მოუდარაჯეთ“ (505, 29).

ბოლოკიდური ი გ. შალამბერიძეს ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნის ნაშთად მიაჩნია:

„**აწ** ზმნისართი ახალ ქართულში **აწი** ფორმითაც გვხვდება. ბოლოკიდური **ი**, რომელიც შემდეგ არის გაჩენილი, ნათესაობითი ბრუნვის ფორმანტის (-ის) თანხმოვანდაკარგული ვარიანტი უნდა იყოს: აწი-აწის. ეს უკანასკნელი ფორმა დღესაც იხმარება ზემოიმერულ კილოკაში“ („ზმნისართი ძველ ქართულში, ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, I).

აკაკი შანიძე კი წერს, რომ „აწი, რომელიც დიალექტურია... მოქმედებითია, ოღონდ უკანასკნელი თანხმოვანი ჩამოსცლია: აწით - აწი (ე.ი. აწ-ით-გან, ამას იქით)“.

რა თქმა უნდა, თეორიულად ორივე გზით შეიძლებოდა ამ ზმნიზედის მიღება. ეს იმიტომ, რომ ნათესაობითი და მოქმედებითი ერთი ბრუნვის განაყარია და ისინი ზოგჯერ დუბლირებენ. მაგრამ ის, რომ ზემოიმერულ კილოკაში დღესაც შემორჩენილია სრული **აწის**, და ისიც, რომ სულხანსაბა ორბელიანი თაეის ლექსიკონში **მერმე** ზმნიზედის განმარტებისთვის წერს: „მერმე - აწის შემდგომად“, გ. შალამბერიძის მოსაზრების სასარგებლოდ მეტყველებს.

* * *

ზმნიზედა **მერე**, როგორც ცნობილია, მიღებულია რიგობითი რიცხვითი სახელის **მეორისაგან**:

მეორე > მევრე > მემრე > მერმე > მერე.

დიალექტებმა შემოინახეს ამ ზმნიზედის არქაული ფორმები განვითარების სხვადასხვა სტადიაში. ყველაზე ძველი ამ ფორმათაგან არის ჯავახურში შემორჩენილი **მევრე**. იგი უშუალოდაა მიღებული რიცხვითი სახელ **მეორისაგან** ო-ს ვ-ში გადასვლით. **მევრე** მხოლოდ ხალხურ მეტყველებაშია ფიქსირებული, ლიტერატურულ ძეგლებში არ დასტურდება.

„წელ დაალევინაქენ და **მევრე** მორეკაქენ" (332, 15);

„**მევრე** ისე გითამამდა, რო თავი ნათლიასაც კი დიეკიდა და ნათლიამ **მევრე** ამ გორაზე მიაბა" (337, 27);

„**მევრე**... მეცხვარეს უთხრა... ცხვარი მორეკეთო" (336, 33).

მევრისაგან ვ-ს მ-ში გადასვლით **მემრე** მოვიღეთ (ამ ორი ბგერის მონაცვლეობა ქართულში სხვებანაცვალ შემნეული. ცნობილი მაგალითი: ენდა გვქონდა **ჭრიეი** და გვაქვს **ჭერეი**). **მემრე** და ზოგჯერ **მამრეც** ჩვეულებრივი მოვლენაა დღეს მთის დიალექტებში:

მოხეურში:

„**მამრე**... მიხეკებიან დედაკაცები და ხვეტენ" (29, 31);

„**მამრე** ლამაზ ვფოცხავდით" (28,11);

გუდამაყრულში:

„სადილს ვაქმედით ჭარხა და **მემრე** შეგებამდით" (83, 18);

მთიულურში:

„გამაუშვით **მამრე** და, რომელიც ლედაა, წინ გამოვა" (68, 29);

თუშურში:

„**მემრ**, როცა შეეღეღეს, დუსრეკენ ტოტიან ჯოხით, პატას ხანაც დაკ; ცდიანა-დ' **მემრ** ყველად გაკეთდებ" (104, 23).

მემრედან მ-სა და რ-ს გადასმით მივიღეთ **მერმე**. ეს ფორმა, **მემრისგან** წარმოშობილი და, ამდენად, მასზე ნაკლებად სწორი, ქართული მწერლობის დასაბამიდანვე ითვლებოდა ლიტერატურულად, ხოლო პარალელურად არსებული **მემრე** - დამახინჯებად:

„**მერმე** მიავლინა ჯოჯიკ...", „და **მერმე** მოკიქულნი მიავლინა პეტიახშამან" (შუშანიკის მარტვილობა), „და **მერმე** რაკდენთამე ჟამთა..." (ევსტათი მცხეთელის მარტვილობა).

დღეს ლიტერატურულად **მერე** ითვლება.

გამარტივების მხრივ ყველაზე შორს აჭარული წასულა. იქ **რ**-ც ალარ ისმის. **მე** - ესლა დარჩენილა აჭარულ დიალექტში ამ ზმნიზედისაგან:

„**მე** თოკვს წამუაცმკვს ისვენ გიდელს" (403,31);

„**მე** ორხაპის წვილეკ" (403, 25).

საინტერესოა, რომ ამ ბოლო ფორმაში (**მე**) ძირეული სიტყვის (ორის) კვალიც ალარაა. დარჩენილია მხოლოდ რიგობითი რიცხვითი სახელის მაწარმოებლები - პრეფიქსი **მე**- და სუფიქსი **ე**. და მაინც სიტყვის მნიშვნელობა არ დაიკარგა.

* * *

ზედსართავი სახელი და მიმღეობა, ვითარებით ბრუნვაში დასმული, ვითარებით ზმნიზედად იქცევა. „ზმნიზედა მოისწრაფის იქოდენ, რომ გაქვავებული ბრუნვის ფორმანტები ან მისი ელემენტები მოიკვეთოს" (მ. ჩიქობავა, ზმნიზედის სწავლება სკოლაში, თბ., 1955).

მეუხედავად დაბოლოების მოკვეცის დიდი უნარიანობისა, ლიტერატურულ ქართულში მხოლოდ რამდენიმე ზმნიზედას აქვს ნაწილობრივ მოკვეცილი ვითარებითი ბრუნვის დაბოლოება (ჩქარა, ნელა, მაღლა, მარილა).

სამაგიეროდ დიალექტებში ბრუნვის ნიშნის თანხმოვანი ელემენტის მოკვეცა მარილაც ხშირია. ბევრ დიალექტში ჩვეულებრივი ფორმებია **მაგრა, კარგა** და მისთ.

ჯავახურში:

„ძან **კარქა** მოსული ქალი" (336, 29);

რაჭულში:

„ცხენი **მაგრა** მიჭენობდა" (505, 35);

მოხეურში:

„**გონჯა** აბლატუნებდა იმ თოლია" (37, 18).

მოხეურში და მთიულურში ზოგჯერ მოლიანად ეკვეცება ზმნიზედებს ვითარებითი ბრუნვის ნიშანი:

„**მამრე ლამაზ** ვფოცხავდით" (28, 11);

„ფეკვით **ჩქარ** ელეწდა" (28, 31).

„**ლამაზ** მოლინიერდა ეს ბიჭი" (68, 20).

ესე იგი, დარჩენილია წმინდა ფუძე. თითქოს ზმნიზედა ამ შემთხვევაში მიღებულია არა ზედსართავის ვითარებით ბრუნვაში დასმით, არამედ პირდაპირ სახელობითი ბრუნვის ნიშნის მოკვეცილებით ზედსართავის ფუძისაგან.

* * *

-ზე თანდებულის მოქმედებით ბრუნვაში დასმით მიიღება ადგილის ზმნიზედა **ზე-ვ-ით**. თავიდან ალბათ ამ ზმნიზედას გამოსვლითობის გამოხატვა ჰქონდა დაკისრებული, მაგრამ ახლა აღნიშნავს ადგილს, სადაც ხდება (და არა საიდანაც ხდება) მოქმედება. ამიტომ, როცა მოხეველს უნდა თქვას **ზევიდან**, ზმნიზედას ხელმეორედ ურთავს მოქმედებითი ბრუნვის ნიშანს - **ზეით-ით**, ესე იგი, ხელმეორედ აბრუნებს მას:

„ალა ქვა და **ზეითით** დასცა" (41,18).

* * *

წელიწადის დროებისაგან დროის ზმნიზედის მისაღებად ისინი (წელიწადის დროები) მიცემითში დაისმის და თანდებული დაერთვის (შეიძლება უთანდებულოდაც იყოს): გაზაფხულზე, ზაფხულში, შემოდგომაზე, ზამთარში (ან გაზაფხულს, ზაფხულს და ა.შ.).

სხვაგვარი წარმოებაა ხევსურულში:

„**ზამთრის** ალარ აქეოდენ მამკალთ" (5,17);

„მემრ, **ზამთრის**, ეისა მიიტელნი ხეკანდეს, გამასწორა

2000 წლის 13 სექტემბერს თბილისის კლასიკურ გიმნაზიაში ხალხმრავლობა იყო. საზეიმო ცერემონიალი ეძღვნებოდა ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირში (იმკ) საქართველოს გაწევრიანებას. ამ ცერემონიალს წინ უძღოდა საკმაოდ ხანგრძლივი და ინტენსიური საქმიანობა, რომელსაც თავკაცობდა ქალბატონი მარინა ციციშვილი. 9 სექტემბერს საქართველოში ჩამოვიდა 42 კაციანი დელეგაცია. ინგლისელების გარდა დელეგაციაში შედიოდნენ 7 ქვეყნის - ამერიკის შეერთებული შტატების, ავსტრიის, ბრაზილიის, პოლონეთის, რუსეთის, საფრანგეთის, შოტლანდიის - წარმომადგენლები. ეს იყო ღრმაშინაარსიანი კვირეული. დელეგაციის წევრები საფუძვლიანად გაეცნენ საქართველოს დღევანდელობას, წარსულს; იყვნენ კახეთში, ქართლში, იმერეთსა და აჭარაში.

ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირის საქართველოს განყოფილების პრეზიდენტად ჯერ კიდევ ორი წლის წინ ინგლისში დაინიშნა ქალბატონი მარინა ციციშვილი, რომელიც ათი წელია ლონდონში მოღვაწეობს.

გთავაზობთ ინფორმაციას იმკ-ს შესახებ.

ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირი (იმკ)

English - Speaking Union (ESU)

ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირის სათავეში დგას მისი უდიდებულესობა დედოფალი ელისაბედ II.

პრეზიდენტია მისი უმაღლესობა ედინბურგის ჰერცოგი პრინცი ფილიპი.

ვიცე პრეზიდენტები არიან:

ინგლისის პრემიერ მინისტრი ტონი ბლერი,

პარლამენტის წევრი უილიამ ჰააგი,

პარლამენტის წევრი ჩარლზ კენედი.

კავშირის თავმჯდომარეა რიჩმონდის ლორდი უოტსონი.

თავმჯდომარის მოადგილე - ბატონი ალან კოქსი.

გენერალური დირექტორი - ქალბატონი ვალერი მინელი.

რას ნარმოადგენს იმკ

იმკ არის დამოუკიდებელი, არაპოლიტიკური, საგანმანათლებლო-საქველმოქმედო ორგანიზაცია, ოცი ათეულის 51 ქვეყანას (საქართველო მისი 51-ე წევრი გახდა). კავშირის უმთავრესი მიზანია არა ინგლისური ენის გავრცელება, არამედ ერებს შორის ურთიერთგაგების უზრუნველყოფა. ინგლისური ენის მეშვეობით საზოგადოების გაცნობა თანამედროვე კულტურულის მიღწევები. XXI საუკუნის მიჯნასთან ინგლისურ ენას სულ უფრო და უფრო მეტად ეწოდება დამოუკიდებელი მსოფლიოს დიდი ნაწილი. მიღებული ინფორმაციის ის გასაღებია პირადი მიღწევების გასაცნობად ხელოვნებისა თუ ბიზნესში, პოლიტიკისა თუ ტექნიკაში.

იმკ-ს მეშვეობით შესაძლებელი ხდება გაცვლები, სხვადასხვა კონკურსის გაცხადება, კონფერენციების მოწყობა, ერთობლივი თუ საერთაშორისო პროგრამების განხორციელება.

საწევრო

იმკ 1918 წლის 28 ივნისს დააარსა მწერალმა და ჟურნალისტმა ბატონმა ედელინ რენმა. დღეისათვის ამ ორგანიზაციაში წარმოდგენილია 51 ქვეყანა. ცოტა ომის დამთავრების შემდეგ გაიზარდა იმკ-ის წევრთა რაოდენობა. ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპიდან მისი წევრები გახდნენ: ხორვატია, ბულგარეთი, ესტონეთი, უნგრეთი, ოუგოსლავია, პოლონეთი, რუმინეთი, დიდი ბრიტანეთი, რუსეთი და საქართველო.

დიდ ბრიტანეთში არის იმკ-ის 42 განყოფილება, ამერიკის შეერთებულ შტატებში - 80; განყოფილებებია ავსტრალიაში, კანადაში, ახალ

ზელანდიაში.

იმკ-ის შტაბბინა მდებარეობს ლონდონში დართმაუს ჰაუსში (Dartmouth House). იმკ-ის პრეზიდენტი არის შეხვედრების კოორდინატორი და ორგანიზატორი; იგი ამავე დროს აკონტროლებს იმკ-ის ხარჯვას და განკითარებას.

როგორ არის ორგანიზებული იმკ

ამ ორგანიზაციის ცენტრში, ლონდონში, თავმოყრილია, რიგორც ერიერული, ასევე საერთაშორისო სათავე ოფისი და მმართველობა. დიდ ბრიტანეთთან დაკავშირებული ყველა საკითხი განიხილება ინგლისისა და უელსის ერიერული საბჭოს მიერ. საერთაშორისო განყოფილებების კოორდინაციას ახდენს საქმიანი დირექტორის და საერთაშორისო საბჭოს თავჯდომარის მეშვეობით.

ამ ორგანიზაციის წევრებისთვის არსებობს სპეციალური გაზეთი, რომელიც მათ აცნობს მსოფლიოში მიმდინარ მნიშვნელოვან სიახლეებს და საქმიანობა გვეტყვის, ასევე გამოდის ჟურნალი "Concord", იგი ეძღვნება ქრისტიანობის ამბავლების ენაზე, კომუნიკაციისა და საერთაშორისო საკითხებზე.

რას აკეთებს იმკ

იმკ-ს აქვს საერთაშორისო დებატების და სწორი ენობრივი კომუნიკაციის წარმართველი ცენტრები. ისინი კურირებენ ორატორული ხელოვნების დაუფლებას; ამ მიზნით იმართება კონკურსები, რომლებშიც მონაწილეობენ ყმაწვილები 16-დან 20 წლამდე.

ასევე ყოველწლიურად იმართება ედინბურგის ჰერცოგის მიერ წიგნის დაჯილდოების ცერემონიალი, სადაც ჯილდოვდებიან საუკეთესო წიგნის ავტორები და გამომცემლები.

იმკ ასევე გასცემს გრანტებს და ხდება სტუდენტთა და მასწავლებელთა გაცვლები.

იმკ-ის ეგიდით ხდება თემატური და საერთაშორისო თემების განხილვა. იმართება სემინარები, კონფერენციები, ლექციები, საჩუქარი სადილები, სადაც განიხილება მნიშვნელოვანი საკითხები. ყველაზე პრესტიჟული ლექცია აბარებს სერ უინსტონ ჩერჩილის სახელს.

ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირს აქვს ელექტრული პროგრამები ხელოვნების სხვადასხვა დარგისათვის.

მასალა თარგმნა და
პუბლიკაცია მოამზადა
თორნიკე გოგოლაშვილმა

რედაქტორისგან

საკმაოდ გულდასმით ვადევნებდი თვალს ინგლისურად მოლაპარაკეთა კავშირის კურიერს საქართველოში. რამდენიმე ლონისძიებას დაესწარი. ჭეთაილის სტუმრებს ვეზეზურე კიდეც. ასე რომ, მეც გახლდით მართლაცდა შთამბეჭდავი კურიერის მონაწილე. ამ ფაქტმა ორითვე სიტყვის თქმის სურვილიც გამიჩინა, საჭიროება მიგრძნობინა:

ჩვენი ჟურნალის 1999 წლის III-IV ნომერში მკითხველს პროფ. ლილი გოქსაძესთან საუბარი შევთავაზეთ. ასეთი სათაური ჰქონდა დიალოგს: „ენა, ერი და ხელისუფლება." გვაინტერესებდა ინგლისური ენისადმი ინგლისელი ხალხისა და ხელისუფლების დამოკიდებულება. ასეთი დასკვნა გამოიკვეთა: „ბრიტანეთში მშობლიური ენა გააზრებულია ინგლისელი კაცის ერთიანი ღირსების შემადგენელ ატომულად, ერთ-ერთ უმთავრესად, კომბინენტად. მისი ბრიტანელობა უმთავრესად მშობლიური ენის ღირსეული ცოდნით გამოვლინდება. ამაზე ფიქრობს და ზრუნავს ყველა – ოჯახიდან დაწყებული, პარლამენტით დამთავრებული." იმკ-ის კურიერულმა ამ აზრის ჭეშმარიტებაში კიდევ უფრო დამარწმუნა...

ჩვენს მკითხველს ენობრივი პოლიტიკის ფრანგულ მაგალითზეც ვესაუბრეთ (№ „ბ.ე." № I-II, 1998); ამის თაობაზეც გამოვაქვეყნეთ მასალა, თუ როგორ იბრძვიან ესპანელები მშობლიური ენის სიწმიდისთვის („ბ.ე." №III-IV, 1999) და როგორია ენობრივი პოლიტიკა ლატვიაში („ბ.ე." №1-2, 1999)... საუცხოო მაგალითებია...

არა, არა მშურს ამ ხალხების დამოკიდებულება თავიანთი მშობლიური ენისადმი. შური მაინც მწუხარებაა სხვისა სიკეთისა ზედა. არა მშურს, მაგრამ ენატრობ იმ დროს, როცა საქართველოშიც ასეთივე იქნება დამოკიდებულება სახელმწიფო ენისადმი ერისა, ხელისუფლებისა, თითოეული ჩვენგანისა!..

არადა რამდენ რამეში ვბაძავთ უცხოეთს, რაც არაა მიბაძვის ღირსი...

აი, რაში უნდა მივბაძოთ; აი, რა უნდა გადმოვიღოთ... ჩვენს ენას, როგორც მკირეოვანი ერის ენას, ხომ მეტი ზრუნვა, მოვლა-პატრონობა სჭირდება, რომ „არ წახდეს", ერი არ დაეკარგოს!..

გ.ბ.

მშვიდობით, ბატონო ოლეგ!

ქალბატონებო და ბატონებო! ძვირფასო ჭირისუფალნო! დღეს ჩვენ საბოლოოდ ვემშვიდობებით ბატონ ოლეგ ლაბარტყარას, - კაცს იშვიათი ადამიანური ღირსებებით დაჯილდოებულს, ქეშმარიტ ინტელიგენტს, რუსული ენისა და ლიტერატურის უბადლო სპეციალისტს, ნიჭიერ პედაგოგს, არაერთი თაობის აღმზრდელს. ბატონ ოლეგს ზოგადადმზრდელობითი - ჩვენები და პრინციპები ოჯახიდან მოპყვებოდა. მამამისი, ნიკოლოზ ლაბარტყარა 1910-იანი წლების საშეგრელოში, ხოლო შემდეგ თბილისში, ცნობილზე ცნობილი პედაგოგი გახლდათ.

პირველად ბატონ ოლეგს 1955 წელს შევხვდი. იგი მაშინდელ პუშკინის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფილოლოგებს რუსული ენის პრაქტიკუმს გვიტარებდა. ეს იყო სწავლის დაუვიწყარი წლები. ჩვენი პედაგოგი, ბატონი ოლეგი, პირადად გვაძლევდა აკურატულობის, ხამართლიანობის, მიუკერძოებლობის, მინდობილი საქმისადმი თავდადებისა და პასუხისმგებლობის ნიმუშს. ბატონი ოლეგი, ამასთან, ვერ იტანდა ზარმაც ახალგაზრდას, ძრახავდა ენატანია-მაბეზღარ პირებს; იგი მუდამ შესაფერი პრინციპულობით, დაუფარავად ებრძოდა ადამიანთა სულმდაბლობის ნებისმიერ გამოვლინებას. ამის გამო მას ჩვენი სტუდენტობის წლებში არაერთი უსიამოვნება შეხვედრია, მაგრამ ჩვენ მუდამ ვამაყობდით ბატონი ოლეგის შეუვალობით, კაცური ღირსებებით, საკუთარი ცხოვრების წესებისადმი მუდამ მომთხოვნი და ზომიერად მკაცრი, აღსაზრდელებისგანაც წესრიგიანობას მოითხოვდა.

ბატონი ოლეგი ლექციებზე მუდამ აკურატულად ჩაცმული, სუფთა, თავი-ფეხამდე მოწესრიგებული ცხადდებოდა. არ მახსოვს მეცადინეობაზე მისი დაგვიანებით მოსვლა, ან ლექციის რამდენიმე წუთით აღრე დამთავრება. ის იყო პედაგოგ-აღმზრდელი ამ ცნების აბსოლუტური გაგებით.

ბატონი ოლეგის პირადი ცხოვრება, თურმე, არასოდეს ყოფილა იავარდით მოფენილი. ცხოვრების „აწყობაში" მას ყოველთვის უშლიდა ხელს ნაკლები პრაქტიკოზმი; ის, უბრალოდ, იყო „წიგნის, მეცნიერების კაცი", რაც გარკვეულწილად ხელს უშლიდა ყოფილიყო „მეოჯახე მამა". ალბათ ამიტომაც ვერ აწყო ცხოვრების პირველი ნახევარი. ბატონი ოლეგი საკმაოდ დიდხანს ცხოვრობდა მარტოსული კაცის ცხოვრებით, თუმცა მისი ინტელიგენტური შინაგანი ბუნება საკუთარ ტკივილებს, შეცირვებებს ახლობლებისთვისაც კი შეუმნევლად ხდიდა. მოგვიანებით ქალბატონ როზენდა ლამბაშიძესთან შეუღლებამ თითქოს საკუთარ სტიქიას დაუბრუნა (ქალბ. როზენდა ლამბაშიძეც ხომ ცნობილზე ცნობილი მკვლევარი-ტერმინოლოგი გახლდათ!). მაგრამ ამ ოჯახურ იდილიასაც დიდი ხანი არ სწერებოდა: უკურნებელი სენით შეპყრობილი მეუღლის გარდაცვალება კვლავ მარტოდ დარჩენილი მამაკაცის იმედების მსხვრევის ტოლფასი აღმოჩნდა! ამ უბედურ სულიერ ტრავმას მალე ფიზიკური ტრავმაც დაერთო და ბატონი ოლეგი საავადმყოფოში სულ მარტოდმარტო, ეული და უსახლო აღმოჩნდებოდა. მხსნელად რომ პირველი მეუღლე ქალბატონი ეკატერინე წამალაძე არ მოვლენოდა! ღვთის განგებით ბატონი ოლეგი გადარჩა. იგი გადაარჩინა თავისმა პიროვნულმა სიწმინდემ, უბრალოდ, კეთილმა გულმა. ქალბატონი ეკატერინე, თვითონაც საკმაოდ ასაკოვანი, გაჭირვებაში ნავარჯნილ მეუღლეს, ერთადერთი ვაჟიშვილის მამას, დღედაღამ თავს აყვა, საწოლთან ათენ-აღამებდა. ეს იყო მეუღლისადმი, ოჯახური მოლიანობისადმი ლტოლვის იშვიათი მაგალითი.

ბატონმა ოლეგმა საავადმყოფოში ერთ-ერთი მოსახულების დროს გულწრფელად მითხრა: რომ არა კატოს ასეთი თავდადება, კარგა ხნის წინ ხაიქიოში ვიქნებოდით.

ძვირფასო ბატონო ოლეგ! გეთხოვებით დიდი გულისტკივილით, მაგრამ ისიც უნდა გითხრათ, რომ წინასწარია, მშობლების, დედმამიშვილთა სულებს

ყოველმხრივ ვალმოხდილი და პირნათელი მიუხვალთ! თქვენ გაეცით ის, რისი გაცემაც შეგეძლოთ, დაიხარჯეთ ისე, რომ საკუთარ უბრალოებაზე არასოდეს გიფიქრიათ. ამიტომაც თქვენ თაყვანისმცემელთა არმია შეიძინეთ! თქვენ მოგტირით მშობლიური პედაგოგიური უნივერსიტეტის ათეულობით თანამშრომელი. ამ ქეშმარიტ დამფასებელთა შორისაა ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მრავალფიცხოვანი თანამშრომელი, თქვენი მშობლიური თარგმნითი ლექსიკონების განყოფილება, განსაკუთრებით - ინსტიტუტის დირექცია, რომელმაც შეტაგარეშე დარჩენილს ხელფასის სრული განაკვეთი (ჰენსიასთან ერთად) შეგინარჩუნა!

თქვენ ვალმოხდილი მიუხვალთ თქვენი ერმობის მეგობარს, დიდებულ მოქალაქეს შალვა გულორდავას, კაცს თქვენსავით განათლებულს და ზნეობრივად ამაღლებულს!

თქვენ ქვეყანას, მზრუნველი მეუღლის გარდა, უტოვებთ სანიმუშო მემკვიდრეს - პაპის მოსახელე მიხეილს და მის ლამაზ ოჯახს! თქვენი შვილიშვილი - ნინო, გვეკერა, ბევრი სასახელო საქმით ახახელებს ლაბარტყარების გვარს!

მსუბუქი იყოს მიწა, რომელსაც დღეს თქვენ მიებარებით; მიწა, რომელიც თქვენ ასე გიყვარდათ და რომლის აღზრდილი შვილებიც ასეთი გულისტკივილით გეთხოვებით!

მშრამ ბედოევი
04.07.2000 წ.

სიტყვა წარმოთქმული ო. ლაბარტყარას დაკრძალვაზე

* * *

ეზოდან ქოფაკების ღაღადი ისმის, ბებო თავისი ორწლინახევრის შვილიშვილთან ერთად ფანჯარასთან მივიდა, ფარდები ჩამოუშვა, თან უკმაყოფილოდ ჩაილაპარაკა:

- რამდენს ჩხუბობენ, ნეტავ რა ვერ გაუყვიათ ამ ძაღლებს?!

- იქნებ, ტელიტოლიას იკოფენ და ამიტომ ჩუბობენ! - განუმარტა პატარამ.

* * *

კოტეს წლეულს ოთხი წელი შეუსრულდა. ოთხის კი გახდა, მაგრამ შვიდი-რვა წლის მეზობლის ბიჭებს ეტოლება, ჩვეულებრივ დიდისა აქვს - ამერიკული „ულტიკები" და „სნიკერსი" თვალით არ დაეანახვება, სამაგიეროდ ორლულიან სანადირო თოფზე ჭკუას კარგავს, სიზმარშიც კი ესიზმრება.

ერთ დილას კოტემ გაიღვიძა და ბებოს ისეთი ამბავი მოუყვა, კინაღამ „გადარია":

- იცი, ბებო, გუშინ ბაბუ და მე ტყეში სანადიროდ ვიყავით. ბევრი ვინადირეთ. ერთი დიდი, ძალიან დიდი დათვი და ორი პატარა მგელი მოვკალით...

- უ! - გაოცდა ბებო,- თქვენ ორმა ამდენი როგორ დახოცეთ, მამუკაც ხომ თქვენთან ერთად ნადირობდა!

- კარგი რა, ბებო! მამუკა ხომ უკვე ხუთი დღეა, ლიკანშია და ისვენებს!

* * *

ორი წლის მარი ფანჯრის რაფაზე შემოუსვამს ბებოს. ფანჯრიდან კარგად მოჩანს მწვანე ნარგავები: კიპარისები, ფიჭვები, ნაძვები. ქარის ყოველ შემობერვაზე ხეები ტოტებს აქეთ-იქით აქანებენ, ხან დახრიან თავებს, ხან ისევ სწორდებიან.

ბებო შვილიშვილს ფანჯრის სიახლოვეს ტოტებმოქანავე ნაძვის ხეს უჩვენებს, თან წყნარად ჩასჩურჩულებს:

- ხედავ ჩვენი ნაძვისხე როგორ ლამაზად არხევს ტოტებს, თითქოს ტოტები' ცეკვავენ!...

- არა! - მტკიცედ, დაჯერებით ამბობს მარი,- კი არ ცეკვავენ, ქარი დარბის ხეებზე!

* * *

ორი წლის სალომეს ოჯახის ასავალ-დასავალს ვერავინ გამოაპარებს! ერთ დილას, ნოყიერი ფაფა რომ მიირთვა, ტიტინს მოჰყვა:

- დედიკო ბებო ტანიასია! ტანია ბაბუ მიშასია, კახა ბელასია!...

ბებო სიყვარულით მისჩერებია პატარას:

- მე ვისი ვარ?

- არ ვიცი!- ეშმაკურად ილიმება სალომე.- მე ვიცი, რომ შენი ბაჭია ვარ!

* * *

მართა უკვე დიდი გოგოა! წლეულს წლისა და რვა თვის გახდა! დიდი გოგო ვარო და, ახლოს აღარავის იკარებს, ჩაცმითაც თვითონ ცდილობს ჩაიცვას და კოვზსა და ჩანგალსაც თვითონ ეწვდება.

დედა მართას საქციელით, რაღა თქმა უნდა, უკმაყოფილოა. ის თავის ქალიშვილს ხუთი წლის ძმასთან, დათოსთან, აბეზღებს, მართა ცუდად იქცევაო.

დედის წუწუნი მართას მახვილ სმენას არ გამოჰპარვია, ის თავს მისკენ აბრუნებს და, ლამის ღილინით ამბობს: „ვინც ჩვენზე ცუდი ლამე თქვას, გული გაუპოს დანამა!"

გურამ ბედოშვილის

მონათხრობი

---

* * *

ტელევიზიით სარეცხი ფხვნილების რეკლამას გადასცემდნენ. 4 წლის **ნიკა ციხელაშვილს** მამიდამ ჰკითხა:

- ნიკა, „ჩისტი" როგორ იქნება ქართულად?

- „თეთრონი", - არ დაიბნა ნიკა...

კაპიტნის შეგონება

ჩემი მეგობარი მწერალი მანქანით ზესტაფონისკენ მიიჩქაროდა, მკითხველებთან ჰქონდა შეხვედრა. ზაფხული იყო. როგორც „შეხვედრის წესი" იყო, შავი პიჯაკი ეცვა და ჰალსტუხი ეკეთა. სიჩქარის გადაჭარბებისთვის რიგითმა ავტოინსპექტორმა გააჩერა.

ჩემმა მეგობარმა მწერალმა დავა დაუწყო ავტოინსპექტორს. მახლობლად მდგარი კაპიტანი მოვიდა და საყვედურით მიმართა რიგით ინსპექტორს:

— შენ არ იცი, ვინ უნდა გააჩერო?

ჩემს მეგობარს გაუხარდა, მიცნოო კაპიტანმა. რიგითი ინსპექტორი შეცბა, შეშინდა:

— ვერ ვიცანი, უფროსო!..

— რა ცნობა უნდა, შე კაცო! ამ გაგანია სიცხეში კაცს პიჯაკი რო აცვია და გალსტუკი უკეთია, ან დიდი კაცია და ან გიჟია. ერთსაც უნდა ერიდო და მეორესაც!..— დაარიგა უმცროსი კოლეგა უფროსმა...

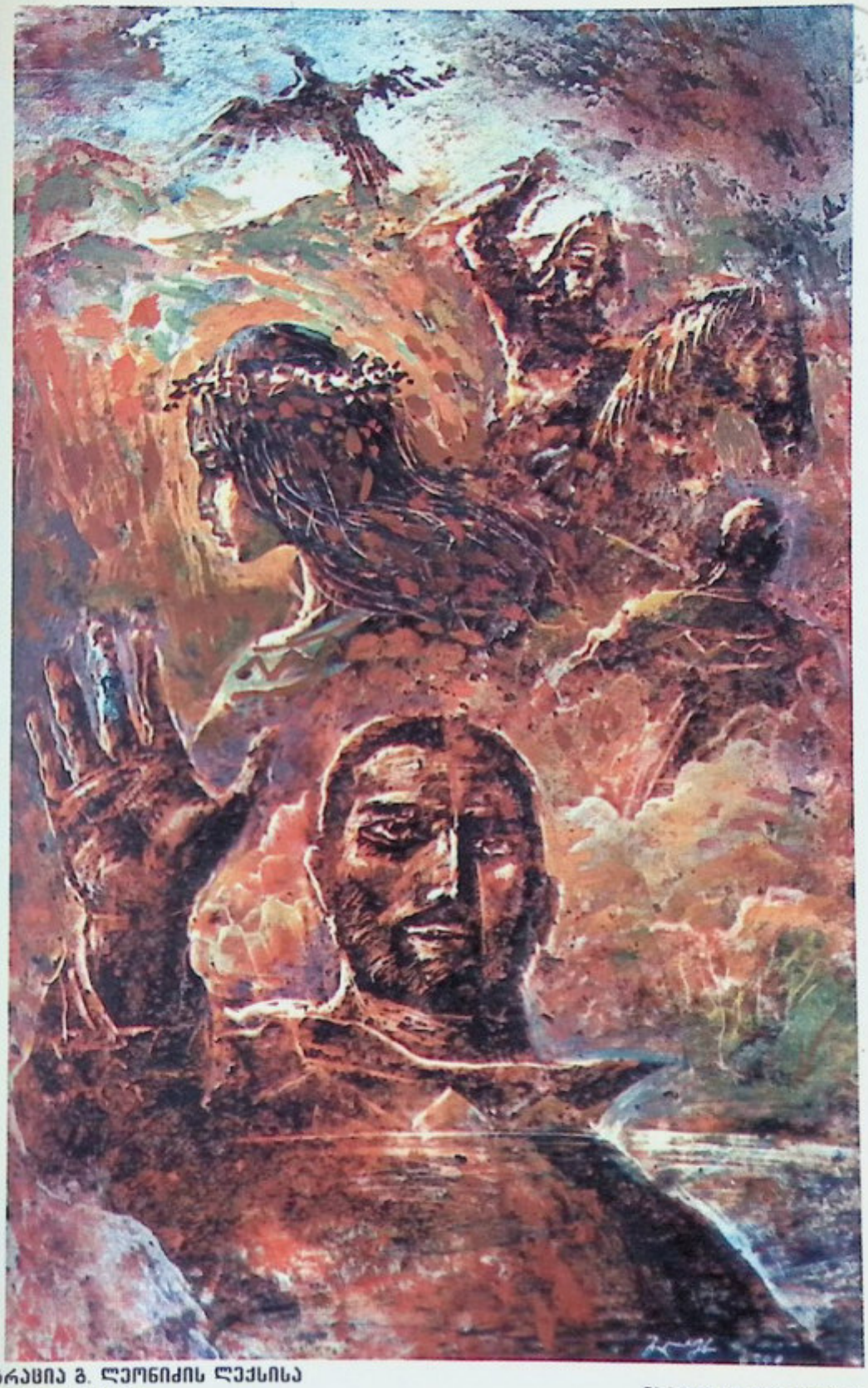

ილუსტრაცია გ. ლეონიძის ლექსისა
„ყივჩალის პაემანი"

მხატვარი გია ლაშხი